

SKOK

Prawa i obowiązki członków SKOK - analiza prawna

Poradnik klienta usług finansowych

**PORADNIK KLIENTA
USŁUG FINANSOWYCH**

*Marcin Malinowski
Paweł Rudolf
Dorota Sowińska-Kobelak
Maciej Szupowski*

PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁONKÓW SKOK – ANALIZA PRAWNA

Warszawa 2014

Publikacja została wydana nakładem Komisji Nadzoru Finansowego

© Komisja Nadzoru Finansowego
Pl. Powstańców Warszawy 1
00-030 Warszawa
www.knf.gov.pl

Warszawa, styczeń 2014
Wydanie I

ISBN 978-83-63380-21-2

Nakład: 1500 szt.

Przygotowanie do druku i druk:
Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorzcyk
www.grzeg.com.pl

Stan prawny na dzień: 1 stycznia 2014 r.

Niniejsza publikacja wydana została w celach edukacyjnych w ramach projektu CEDUR. Informacje w niej zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego nie ponosi odpowiedzialności za wszelkie decyzje inwestycyjne, podjęte przez czytelnika na podstawie zawartych w niniejszej publikacji informacji.

SPIS TREŚCI

WSTĘP – OGÓLNE INFORMACJE O SPÓŁDZIELCZYCH KASACH	
OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWYCH	5
Rys historyczny.....	6
Kasy dziś	8
Źródła regulacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych	9
Jabłka czy gruszki – forma prawna jako cecha wyróżniająca spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz ich odrębność od banków spółdzielczych	11
Niezarobkowy charakter działalności kas.....	14
Członkostwo w kasie oraz kwestia więzi członkowskiej	16
Nadzór nad kasami i Kasą Krajową (wzmianka).....	17
ŹRÓDŁA REGULACJI PRAW I OBOWIĄZKÓW CZŁONKÓW SPÓŁDZIELCZYCH KAS	
OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWYCH	19
Ustawowe źródła prawa	19
Pozaustawowe źródła prawa.....	23
OBOWIĄZKI CZŁONKÓW SPÓŁDZIELCZEJ KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ	27
Wniesienie wpisowego i udziałów	27
Wpłacenie wkładu członkowskiego.....	28
Posiadanie Indywidualnego Konta Spółdzielczego.....	29
Obowiązek przestrzegania przepisów prawa, postanowień statutu i dbania o dobro kasy ...	29
Odpowiedzialność majątkowa członka kasy	30
PRAWA CZŁONKÓW KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ	32
Prawa członków kasy oszczędnościowo-kredytowej dotyczące korzystania z usług oferowanych przez kasę oszczędnościowo-kredytową – podstawowe informacje.....	32
Gromadzenie środków pieniężnych należących do członków kasy oszczędnościowo-kredytowej oraz przeprowadzanie rozliczeń finansowych na zlecenie członków kasy oszczędnościowo-kredytowej	33
Udzielanie przez kasę oszczędnościowo-kredytową pożyczek i kredytów	36
Umowa pożyczki zawarta pomiędzy skok a jej członkiem.....	37
Umowa kredytu zawarta pomiędzy skok a jej członkiem	38
Wydawanie pieniądza elektronicznego	40
Pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia	42
Pośrednictwo w zakresie zbywania i odkupywania jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych lub tytułów uczestnictwa funduszy zagranicznych, funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) innych niż państwo członkowskie Unii Europejskiej lub państwo należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego.....	44

Członek spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej jako konsument	46
Przeciwdziałanie praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów	46
Uprawnienia konsumentów wynikłe ze stosowania przez spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową nieuczciwych praktyk rynkowych.....	48
Uprawnienia członka kasy oszczędnościowo-kredytowej związane ze statusem konsumenta w rozumieniu ustawy o kredycie konsumenckim.....	53
Uprawnienia konsumentów związane z zawarciem na odległość umowy o usługi finansowe	54
Uprawnienia członka kasy oszczędnościowo-kredytowej do odstąpienia od umowy o kartę płatniczą, której wydawcą jest spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa	58
PRAWA CZŁONKÓW KASY WYNIKAJĄCE ZE STOSUNKU CZŁONKOSTWA W KASIE.....	59
Charakterystyka i kompetencje organów spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.....	59
Zarząd	62
Komisja kredytowa	65
Rada nadzorcza	65
Czynne i bierne prawo wyborcze członka skok.....	68
Prawo do przeglądania protokołów obrad organów kasy i sprawozdań finansowych.....	69
Prawo do odwoływania się w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym od uchwał w sprawach wynikających ze stosunku członkostwa w kasie	69
SŁOWNICZEK	72

WSTĘP – OGÓLNE INFORMACJE O SPÓŁDZIELCZYCH KASACH OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWYCH

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe¹ w sposób istotny zaakcentowały swoją obecność na rynku usług finansowych w Polsce. Czerpiąc z tradycji przedwojennej spółdzielczości kredytowej z jej najbardziej znanym przejawem, kasami Franciszka Stefczyka, do których część współczesnych kas nawiązuje z nazwy, oraz wzorców najprężniej rozwijających się amerykańskich unii kredytowych, a także powołując się na idee reprezentowane przez WOCCU², kasy, wraz ze zrzeszającą je Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową³, tworzą wciąż rozwijający się, choć niepozabawiony problemów, sektor spółdzielczych instytucji depozytowo-kredytowych w Polsce. Od czasu, gdy zaczęły powstawać pierwsze kasy – niedługo po przemianach ustrojowych w naszym kraju – do dzisiaj, w istotny sposób zmieniła się zarówno skala oraz specyfika ich działalności, jak również otoczenie prawne, w którym funkcjonują. Z założenia niewielkie spółdzielcze instytucje, mające dostarczać tanie i nieskomplikowane usługi finansowe swoim członkom, rozrosły się do znacznych rozmiarów, co nie pozostało jednak bez wpływu na skalę ryzyka w ich funkcjonowaniu. Dziś kasy charakterem działalności i oferowanych usług przypominają coraz bardziej banki, a co więcej – konkurują z nimi w niektórych obszarach. Wciąż jednak w sposób zasadniczy odróżniają się od banków: przede wszystkim tym, że świadczą usługi tylko i wyłącznie dla swoich członków. Wszyscy członkowie danej kasy powinni przy tym mieć (przynajmniej z woli ustawodawcy) wpływ na funkcjonowanie kasy i prowadzoną przez nią działalność. Przepisy prawa regulujące tworzenie i funkcjonowanie kas wymagają jednocześnie, by byli oni połączeni szczególną więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym – więzią, która definiuje kasę, ma zapewnić odpowiedni poziom bezpieczeństwa oraz zrozumienie przez władze kasy potrzeb jej członków. Choć, jak się wydaje, w działalności dzisiejszych kas kwestia więzi członkowskiej zeszła na drugi plan, sytuacja członka kasy, a zarazem jej klienta, jest wciąż znacząco inna niż sytuacja klienta banku (także spółdzielczego).

„Kasy, wraz ze zrzeszającą je Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową, tworzą wciąż rozwijający się, choć niepozabawiony problemów, sektor spółdzielczych instytucji depozytowo-kredytowych w Polsce.”

Jakie są zatem prawa i obowiązki członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych? Jak zmieniały się one w miarę rozwoju systemu skok i jego otoczenia prawnego? Wreszcie – czym

¹ Dalej również jako: „kasy” lub „skok”.

² World Council of Credit Unions, czyli Światową Radę Związków Kredytowych – ogólnosiwiatową organizację z siedzibą w Stanach Zjednoczonych, zrzeszającą związki spółdzielni oszczędnościowo-kredytowych poszczególnych krajów z różnych regionów świata.

³ Spółdzielnia osób prawnych, zrzeszająca obowiązkowo wszystkie działające w Polsce kasy, do 2012 r. samodzielnie wypełniająca wobec nich funkcje nadzorczo-regulacyjne; dalej także jako: „Kasa Krajowa”.

różnią się od praw i obowiązków klientów innych, komercyjnych, instytucji finansowych oraz kasy dziś istotnie działają zgodnie z ideami spółdzielczości kredytowej? Autorzy niniejszej publikacji spróbują odpowiedzieć przynajmniej na część z powyższych pytań.

Jednocześnie warto dodać, że aktualne dane finansowe świadczące o kondycji finansowej nadzorowanych przez Komisję Nadzoru Finansowego⁴ od 27 października 2012 r. podmiotów systemu skok, a także informacje dotyczące tego nadzoru, są dostępne na stronach internetowych KNF pod adresem www.knf.gov.pl, w zakładce „Opracowania/Sektor kas spółdzielczych”.

RYS HISTORYCZNY

Działające w Polsce spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe stanowią istotny element krajowego rynku finansowego. **Ich podstawowym zadaniem**, wynikającym zarówno z bogatej tradycji spółdzielczości kredytowej w Polsce i na świecie, jak i obowiązujących je regulacji prawnych, **jest świadczenie podstawowych usług finansowych, przede wszystkim depozytowych, kredytowych i rozliczeniowych na rzecz swoich członków – głównie osób fizycznych połączonych więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym**. Cecha ta, w dużej mierze sprowadzająca się do tego, że klient kasy, korzystający z jej usług, jest jednocześnie jej członkiem, mającym wpływ na prowadzoną przez nią działalność (choćby realizując swoje uprawnienia na walnym zgromadzeniu kasy), jest jednym z najważniejszych – jeśli nie najważniejszym – aspektem odróżniającym kasy od pozostałych podmiotów działających na rynku finansowym udzielających kredyty i przyjmujących depozyty.

„Klient kasy, korzystający z jej usług, jest jednocześnie jej członkiem.”

Spółdzielczość kredytowa w Polsce ma za sobą długą tradycję. Już w końcu XVIII wieku funkcjonowały kasy pieniężne i magazyny wiejskie niosące pomoc gospodarstwom wiejskim dotkniętym klęskami żywiołowymi. Inicjatorem spółdzielczego ruchu kredytowego w Polsce był Franciszek Stefczyk, który w roku 1890 otworzył pierwszą kasę oszczędnościowo-pożyczkową w Czernichowie (Galicja). W okresie międzywojennym do kas Stefczyka, których liczba osiągała 3500, należało półtora miliona osób. Kasom Stefczyka przypisuje się znaczną rolę w rozwoju usług i drobnej przedsiębiorczości w świeżo odrodzonej Polsce. Rozwój ten przerwała druga wojna światowa⁵. Odrodzenie kas nastąpiło po przemianach ustrojowych w Polsce w pierwszej połowie lat 90. XX wieku. Nowotworzone kasy zapomogowo-pożyczkowe, nawiązujące do tradycji ruchu spółdzielczości kredytowej oraz inspirowane działającymi na świecie uniami kredytowymi, powstawały początkowo w zakładach pracy, na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych oraz ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, działając na rzecz wyłącznie swoich członków.

⁴ Organ administracji publicznej sprawujący nadzór nad sektorem bankowym, rynkiem kapitałowym, ubezpieczeniowym, emerytalnym, nadzór nad instytucjami płatniczymi i biurami usług płatniczych, oraz nad sektorem spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych; dalej także jako „KNF”.

⁵ Zob. H. Cioch, *Zarys prawa spółdzielczego*, Warszawa 2007, s. 131, <http://www.skok.pl/o-skok/co-to-jest-skok/historia>.

Kolejnym etapem w rozwoju kas było uchwalenie w dniu 14 grudnia 1995 r. ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2, z późn. zm.)⁶. Na podstawie jej przepisów część zakładowych kas zapomogowo-pożyczkowych uległa przekształceniu w spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe: spółdzielnie kredytowe, służące własnym członkom poprzez realizowanie celu w postaci przyjmowania oszczędności i udzielania pożyczek w ramach kasy. Od tego czasu rozpoczął się szczególnie dynamiczny rozwój kas. W pierwszym etapie funkcjonowały one nadal głównie jako kasy zakładowe, których członków łączyła więź wynikająca z zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy. Należy zwrócić uwagę, że ustawa o skok z 1995 r. w art. 6 przewidywała, że członkami kasy mogą być jedynie osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, a w szczególności pracownicy zatrudnieni w jednym lub kilku zakładach pracy albo osoby należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej. Zakładowy i środowiskowy profil nowopowstających kas zaczął się jednak zmieniać i stopniowo nabierały one charakteru międzyrodzinkowego. Więź członkowska, wymagana przez przepisy ustawy i charakterystyczna dla całego ruchu unii kredytowych zaczęła tracić na znaczeniu: z więzi faktycznej, materialnej, istniejącej pomiędzy pracownikami zatrudnionymi w tym samym zakładzie pracy, czy też należącymi do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej bądź też religijnej, przekształciła się w wielu przypadkach w więź o charakterze formalnym, opartą jedynie na obowiązkowym członkostwie członków kas w powstających w ramach systemu skok, często ogólnopolskich związkach bądź stowarzyszeniach. Przykładem takiego stowarzyszenia jest działające do chwili obecnej Stowarzyszenie Krzewienia Edukacji Finansowej (SKEF), przynależność do którego jest jednym z warunków stania się członkiem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. Franciszka Stefczyka. Członkiem SKEF zostać może każda osoba fizyczna, a także osoby prawne w charakterze członków wspierających. Takie podejście do ustawowego wymogu więzi członkowskiej umożliwiło, z jednej strony, dynamiczny rozwój kas, pozbawionych wynikającego z materialnego charakteru więzi ograniczenia, które miało swój wymiar zarówno terytorialny, nie pozwalając działac poszczególnym kasom na większym obszarze, jak i osobowy, przejawiający się w niewielkiej liczbie członków poszczególnych kas. Od 1997 r. do końca III kw. 2013 r. liczba kas (wraz z oddziałami) wzrosła z 237 do 1948, liczba ich członków zaś – z 194 tys. w 1997 r. do 2 635 tys. na koniec III kw. 2013 r.⁷.

„Od uchwalenia w dniu 14 grudnia 1995 r. ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych rozpoczął się szczególnie dynamiczny rozwój kas.”

Z drugiej strony jednak, zmiana charakteru więzi członkowskiej z materialnej na formalną oraz skokowy wzrost liczby członków poszczególnych kas, jak i odejście od terytorialnej specyfiki działalności kas, spowodowały w znaczącej mierze utratę przez kasy tego, co stanowiło element bodaj najwyraźniej odróżniający je od banków – samopomocowy charakter, niewielką, bliską klientowi: członkowi, a zarazem udziałowcowi i klientowi kasy strukturę. Większe

„Zmiana charakteru więzi członkowskiej oraz skokowy wzrost liczby członków poszczególnych kas spowodowały w znaczącej mierze utratę przez kasy tego, co stanowiło element najwyraźniej odróżniający je od banków.”

⁶ Dalej także jako: „ustawa o skok z 1995 r.” lub „d.u.s.k.o.k.”.

⁷ „Informacja o sytuacji sektora spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w III kwartale 2013 r.” dostępna na stronie www.knf.gov.pl w zakładce „opracowania/sektor kas spółdzielczych”.

kasy rosły i coraz bardziej skalą i zasięgiem działania przypominać zaczęły banki – nie będąc jednocześnie poddane obowiązującym banki normom ostrożnościowym, pozostając także poza publicznym nadzorem oraz poza oficjalnym systemem gwarantowania depozytów. Wszystkie kasy z racji obowiązku nałożonego ustawą o skok z 1995 roku zrzeszone były w Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej, pełniącej wobec nich przede wszystkim rolę regulacyjno-lustracyjno-nadzorcą, oszczędności członków ubezpieczano natomiast należące do systemu skok Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych na podstawie dobrowolnych umów zawieranych z poszczególnymi kasami.

Sytuacja ta zmieniła się 27 października 2012 r., z dniem wejścia w życie nowej ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2012 r. poz. 855, z późn. zm.)⁸, która wprowadziła państwowy nadzór Komisji Nadzoru Finansowego nad kasami oraz Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową. Nowelizacja tej ustawy, dokonana ustawą z dnia 19 kwietnia 2013 r. o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz niektórych innych ustaw, od 29 listopada 2013 r. zapewniła także członkom kas ochronę ich depozytów przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG), która to ochrona obejmowała wcześniej wyłącznie banki.

KASY DZIŚ

Zgodnie z danymi Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego („UKNF”)⁹ na koniec trzeciego kwartału 2013 r. działalność prowadziło 55 kas z siecią dystrybucji w ogólnej liczbie 1948 oddziałów i punktów kasowych (liczba kas nie zmieniła się w stosunku do końca roku 2012, o 5% obniżyła się natomiast liczba placówek kas). Z kolei liczba członków kas w okresie pierwszych dziewięciu miesięcy 2013 r. wzrosła o 48 tys. (1,9%), a wartość depozytów o 1555,3 mln zł, tj. o 9,89%

„Na koniec trzeciego kwartału 2013 r. liczba członków kas wynosiła ponad 2635 tys., a wartość zgromadzonych przez nich depozytów 17 286 005 tys. zł.”

(najwyższy wzrost odnotowano przy tym w I kwartale 2013 r. – o 1447,7 mln zł, a więc 9,20%). Na koniec trzeciego kwartału 2013 r. liczba członków kas wynosiła ponad 2635 tys., a wartość zgromadzonych przez nich depozytów 17 286 005 tys. zł. Jak informuje UKNF, w sektorze dominują kasy małe, w których suma aktywów nie przekracza 100 mln zł (29 kas), posiadają one

jednak tylko 5,6% aktywów całego sektora. Natomiast wartość aktywów siedmiu największych kas przekraczała w 2013 r. 500 mln zł, w tym aktywa trzech kas przekraczały 1 mld zł. Siedem największych kas posiada łącznie ponad 70% aktywów sektora, co świadczy o jego znacznej koncentracji.

Powyższe dane, a w szczególności znaczna liczba członków kas, bardzo dobrze obrazuje ich gwałtowny rozwój, który zapoczątkowało wejście w życie ustawy o skok z 1995 r. oraz zmianę charakteru ich działalności: od niewielkich, działających na ograniczonym terenie i w ogra-

⁸ Dalej także jako: „ustawa o skok”, „ustawa o skok z 2009 r.” lub „u.s.k.o.k.”.

⁹ Informacja o sytuacji sektora ... j.w.

nicznej społeczności spółdzielczych instytucji kredytowych¹⁰, które początkowo miały stanowić alternatywę dla kas zapomogowo-pożyczkowych, udzielając niewielkich, niskooprocentowanych kredytów swoim członkom oraz przechowujących ich oszczędności, po instytucje kredytowe, których zarówno skala, jak i charakter działalności, a także – do pewnego stopnia – oferta, zbliżyły się do banków detalicznych, w szczególności spółdzielczych. Z tak dynamicznym rozwojem sektora kas, przejawiającym się również do pewnego stopnia zbliżaniem ich uprawnień do uprawnień banków¹¹, nie szło jednak w parze przyjęcie adekwatnych do skali ryzyka występującego w prowadzonej przez nie działalności norm ostrożnościowych oraz nadzoru. Powyższa sytuacja stanowiła uzasadnienie dla dokonania przez ustawodawcę zmian w otoczeniu prawnym sektora skok¹², które przyjęły postać wspomnianej wyżej ustawy o skok z 2009 r., która weszła w życie w 2012 r., wprowadzając nadzór Komisji Nadzoru Finansowego nad kasami i Kasą Krajową, normy ostrożnościowe m.in. w zakresie współczynnika wypłacalności, jak i – w późniejszym okresie – przewidując objęcie depozytów zgromadzonych w kasach gwarancjami BFG. Niemniej jednak, pomimo znaczących zmian zarówno w profilu, jak i skali działalności, a także w otoczeniu regulacyjnym, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe pozostają specyficznym elementem polskiego rynku finansowego. Odróżniają się od banków formą organizacyjno-prawną, profilem obsługiwanych klientów/członków kas, oferowanymi usługami, samopomocowym (w znacznym przynajmniej stopniu) charakterem.

„Od października 2012 r. kasy i Kasa Krajowa nadzorowane są przez KNF, a od 29 listopada 2013 r. depozyty w kasach gwarantuje BFG.”

ŹRÓDŁA REGULACJI SPÓŁDZIELCZYCH KAS OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWYCH

Podstawowym aktem prawnym regulującym tworzenie i funkcjonowanie spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, prawa i obowiązki członków kas, ich gospodarkę finansową, jak i relacje z Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową oraz nadzór nad kasami i Kasą Krajową sprawowany przez Komisję Nadzoru Finansowego, jest wspomniana wcześniej ustawa o skok z 2009 r., która weszła w życie w 2012 r., zastępując regulację ustawy o skok z 1995 r. Ze względu na fakt, że kasy działają w formie spółdzielni, regulacja ustawy o skok uzupełniona jest regulacją ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r. Nr 188,

¹⁰ Termin „instytucja kredytowa” używany jest tu i w dalszej części niniejszego opracowania nie w znaczeniu, które nadaje mu ustawa – Prawo bankowe (podmiot mający swoją siedzibę za granicą Rzeczypospolitej Polskiej na terytorium jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej, prowadzący we własnym imieniu i na własny rachunek, na podstawie zezwolenia właściwych władz nadzorczych, działalność polegającą na przyjmowaniu depozytów lub innych środków powierzonych pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym i udzielaniu kredytów), ale w znaczeniu, które nadaje mu rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (instytucja kredytowa oznacza przedsiębiorstwo, którego działalność polega na przyjmowaniu depozytów pieniężnych lub innych funduszy podlegających zwrotowi od klientów oraz na udzielaniu kredytów na swój własny rachunek). Kasy są instytucjami kredytowymi w rozumieniu tego rozporządzenia, jednak na podstawie art. 2 dyrektywy 2013/36/UE, regulacje te nie mają do nich zastosowania.

¹¹ Zniesione zostały m.in. ograniczenia w zakresie długości okresu kredytowania dla pożyczek i kredytów udzielanych przez kasy, jak i ograniczenie udzielania przez kasy pożyczek i kredytów ich członkom na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej stanowiącej ich podstawowe źródło dochodu.

¹² Na potrzebę dokonania przeglądu i nowelizacji regulacji dotyczących kas, przede wszystkim w zakresie dostosowania jej do rzeczywistości rynkowej oraz w zakresie nadzoru nad kasami wskazywał już Bank Światowy w raporcie z 2006 r.

poz. 1848, z późn. zm.)¹³. Zgodnie z art. 2 ustawy o skok kasa jest spółdzielnią, do której w zakresie nieuregulowanym tą ustawą stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze. Nie należy ponadto zapominać, że do działalności kas stosuje się także, w ograniczonym zakresie, przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2012 r. poz. 1376, z późn. zm.) oraz przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. Nr 199, poz. 1175, z późn. zm.). Przepisy ustawy – Prawo bankowe o bankowych rozliczeniach pieniężnych znajdują odpowiednie zastosowanie do rozliczeń finansowych przeprowadzanych przez kasy na zlecenie ich członków. Ze względu na fakt, że kasy są dostawcami usług płatniczych w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych, do tychże rozliczeń znajduje również odpowiednie zastosowanie ustawa o usługach płatniczych. Jednocześnie mając na uwadze fakt, że kasy uznane zostały przez ustawodawcę za dostawców usług płatniczych, nie stosują się do nich przepisy dotyczące instytucji płatniczych oraz biur usług płatniczych, co oznacza, że kasy nie muszą stawać się instytucjami płatniczymi, aby świadczyć usługi płatnicze na podstawie ustawy o usługach płatniczych, z uwzględnieniem rzecz jasna dopuszczalnego dla kas zakresu działalności, który określa art. 3 ustawy o skok¹⁴.

Od dnia 12 czerwca 2013 r. do źródeł prawa regulujących funkcjonowanie kas oraz kształtujących sytuację oraz prawa i obowiązki ich członków dotychczas, znowelizowana przepisami ustawy z dnia 19 kwietnia 2013 r. o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. poz. 613) ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (tj. Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 711, z późn. zm.). Depozyty zgromadzone w kasach zostały objęte gwarancjami BFG od dnia 29 listopada 2013 r.

Ustawowe regulacje dotyczące funkcjonowania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych uzupełniają akty wykonawcze wydawane na podstawie ustawowej, przede wszystkim na podstawie przepisów ustawy o skok (jak np. rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 sierpnia 2013 r. w sprawie współczynnika wypłacalności spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej, czy też rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 października 2012 r. w sprawie norm dopuszczalnego ryzyka w działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych). Ustawa o skok przyznaje także pewne uprawnienia regulacyjne w odniesieniu do kas organowi nadzorującemu kasy i Kasę Krajową: Komisji Nadzoru Finansowego. Komisja, w formie uchwały określa na przykład wzór wniosku o wydanie zezwolenia na utworzenie spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej (art. 7 ust. 6 ustawy o skok).

Szczególnym uprawnieniem KNF w zakresie sprawowanego przez nią nadzoru nad kasami, jest przy tym możliwość wydawania, po zasięgnięciu opinii Kasy Krajowej, rekomendacji dotyczących dobrych praktyk ostrożnego i stabilnego zarządzania kasami.

Wyżej wymienione kategorie regulacji znajdujących zastosowanie do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, choć niejednorodne rodzajowo, mają charakter aktów zewnętrznych. Poza nimi działalność kas oraz prawa i obowiązki ich członków w sposób szcze-

¹³ Dalej: ustawa – Prawo spółdzielcze.

¹⁴ Zob. A.M. Jurkowska-Zeidler, *Status prawny spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w polskim prawie bankowym i prawie bankowym Unii Europejskiej*, Lex/el. 84403.

główny regulują akty wewnętrzne, wśród których wymienić należy statuty oraz regulaminy kas, a także charakterystyczne dla systemu skok uchwały Kasy Krajowej, będące przejawem regulacyjnej funkcji Kasy Krajowej w stosunku do zrzeszonych w niej kas przed wejściem w życie ustawy o skok z 2009 r. Statut kasy zatwierdzany jest przez Komisję Nadzoru Finansowego w zezwoleniu na utworzenie kasy. Statut kasy, podobnie jak statut każdej spółdzielni, określać powinien, poza prawami i obowiązkami członków, również m.in. oznaczenie nazwy kasy z dodatkiem „spółdzielnia” lub „spółdzielczy” i podaniem jej siedziby; przedmiot działalności spółdzielni, wysokość wpisowego oraz wysokość i ilość udziałów, które członek obowiązany jest zadeklarować, terminy wnoszenia i zwrotu oraz skutki niewniesienia udziału w terminie, zasady i tryb przyjmowania członków, wypowiedzania członkostwa, wykreślenia i wykluczania członków, zasady zwoływania walnych zgromadzeń, obradowania na nich i podejmowania uchwał, zasady i tryb wyboru oraz odwoływania członków organów spółdzielni, zasady podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) oraz pokrywania strat spółdzielni. Ponadto, statut powinien określać także zasady funkcjonowania kontroli wewnętrznej, fundusze oraz zasady gospodarki finansowej. Do zakresu regulacji statutowej należy także określenie minimalnej wysokości udziału członkowskiego, jak też oprocentowania wkładu członkowskiego. Pomimo że członkowie organów kasy co do zasady wykonują swoje funkcje nieodpłatnie (przysługuje im jedynie zwrot prawidłowo udokumentowanych faktycznie poniesionych wydatków związanych z prowadzeniem spraw kasy), to jednak to właśnie statut kasy może przewidywać wynagrodzenie dla członków zarządu na podstawie stosunku pracy lub innego odrębnego stosunku prawnego pozostającego w związku z pełnioną funkcją. Kolejną istotną funkcją statutu kasy jest określenie zasad udzielania pożyczek oraz ich spłaty.

„Statut kasy powinien określać m.in. prawa i obowiązki jej członków.”

Regulaminy są wewnętrznymi aktami kas, przyjmowanymi co do zasady w drodze uchwał ich zarządów. Regulaminy regulują przede wszystkim sposób świadczenia usług przez kasy (np. regulaminy udzielania pożyczek i kredytów, regulaminy lokat terminowych), jak i poszczególne produkty oferowane przez kasy.

JABŁKA CZY GRUSZKI – FORMA PRAWNA JAKO CECHA WYRÓZNIAJĄCA SPÓŁDZIELCZE KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWE ORAZ ICH ODRĘBNOŚĆ OD BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

Nierzadko można spotkać się ze zdaniem, że spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz banki spółdzielcze są jak jabłka i gruszki: pozornie podobne, jednak różniące się w sposób bardzo istotny. Co zatem różni, a co zbliża kasy do banków spółdzielczych?

Zacząć należy od tego, że zarówno kasy, jak i banki spółdzielcze przyjęły organizacyjno-prawną formę spółdzielni, a zatem jako spółdzielnie regulowane są przez najbardziej ogólny akt prawny dotyczący wszelkich spółdzielni – Prawo spółdzielcze. Jak było już wcześniej wspomniane, rola tej ustawy jest jednak jedynie uzupełniająca, zarówno w stosunku do kas, jak i do banków spółdzielczych. Te pierwsze regulowane są w pierwszym rzędzie przepisami ustawy o skok, te drugie

– ustawy Prawo bankowe oraz ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się oraz bankach zrzeszających (Dz.U. Nr 119, poz. 1252, z późn. zm.).

Jako spółdzielnie zarówno kasy, jak i banki spółdzielcze, stanowią zrzeszenie osób, a nie kapitału, co z jednej strony odróżnia je od innych instytucji prowadzących działalność na rynku finansowym, działających najczęściej w formie spółek akcyjnych (jak np. banki komercyjne), z drugiej zaś strony stanowi ich główne podobieństwo na płaszczyźnie organizacyjno-prawnej. Cechą charakterystyczną

„Jako spółdzielnie zarówno kasy, jak i banki spółdzielcze, stanowią zrzeszenie osób, a nie kapitału.”

spółdzielni jest to, że – zgodnie z art. 1 ustawy Prawo spółdzielcze – są one dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą.

Przyjmuje się, że według definicji zawartej w ustawie Prawo spółdzielcze wśród podstawowych cech spółdzielni wymienić należy ich zrzeszeniowy charakter, dobrowolność zrzeszania się, zmienny skład osobowy, zmienny fundusz udziałowy, prowadzenie wspólnej działalności gospodarczej w interesie członków, fakultatywne prowadzenie działalności społecznej i oświatowo-kulturalnej¹⁵. Analizując regulacje dotyczące zarówno kas, jak i banków spółdzielczych dojdziemy do wniosku, że cechy te posiadają obie wymienione kategorie podmiotów.

Spółdzielnia może także prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska, a majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków. Istotny jest fakt prowadzenia przez spółdzielnię działalności gospodarczej na rzecz swoich członków. Przyjmuje się, że zarówno banki spółdzielcze, jak i kasy prowadzą działalność gospodarczą w rozumieniu art. 22 Konstytucji RP i art. 6 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tj. Dz.U. z 2013 r. poz. 672, z późn. zm.). Pogląd ten podzielany jest przez Sąd Najwyższy¹⁶. Powyższe jest o tyle istotne, że w poprzednim stanie prawnym, pod rządami ustawy o skok z 1995 r., klasyfikacja działalności prowadzonej przez kasy jako działalności gospodarczej budziła pewne wątpliwości tak w doktrynie, jak i orzecznictwie, co spowodowane było wyrażonym *expressis verbis* w tej ustawie niezarobkowym charakterem działalności kas.

„Dla powstania spółki kapitałowej konieczne jest wniesienie m.in. kapitału zakładowego, natomiast do powstania spółdzielni zgromadzenie majątku nie jest wymagane, istotny jest natomiast jej substrat osobowy.”

Podkreślenia wymaga, że spółdzielnia jest przede wszystkim zrzeszeniem osób, a nie kapitału. Dla powstania spółki kapitałowej konieczne jest wniesienie m.in. kapitału zakładowego, natomiast do powstania spółdzielni zgromadzenie majątku nie jest wymagane, istotny jest natomiast jej substrat osobowy.

Banki spółdzielcze funkcjonują przede wszystkim na podstawie ustawy Prawo bankowe, zgodnie z którą bank jest osobą prawną utworzoną zgodnie z przepisami ustaw, działającą na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środków

¹⁵ Zob. K. Pietrzykowski, *Prawo spółdzielcze. Komentarz do zmienionych przepisów*, Warszawa 1995, s. 7.

¹⁶ Zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2010 r., III CZP 125/10, OSNC 2011, nr 10, poz. 107 oraz w wyroku z dnia 25 kwietnia 2012 r., II CSK 446/11, LEX nr 1250565.

powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym. Zakres czynności bankowych, do wykonywania których uprawniony jest bank spółdzielczy, określa ustawa oraz zatwierdzony przez KNF statut banku. Banki spółdzielcze, po uzyskaniu zezwolenia KNF, mogą wykonywać czynności wymienione w art. 6 ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, a więc:

- 1) przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów;
- 2) prowadzenie innych rachunków bankowych;
- 3) udzielanie kredytów;
- 4) udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych;
- 5) przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych;
- 6) udzielanie pożyczek pieniężnych;
- 7) udzielanie pożyczek i kredytów konsumenckich w rozumieniu przepisów odrębnej ustawy;
- 8) operacje czekowe i wekslowe;
- 9) świadczenie usług płatniczych oraz wydawanie pieniądza elektronicznego;
- 10) nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych;
- 11) przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych;
- 12) udzielanie i potwierdzanie poręczeń;
- 13) wykonywanie innych czynności bankowych w imieniu i na rzecz banku zrzeszającego.

Warto zauważyć, że w myśl przepisów art. 5 ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, bank spółdzielczy prowadzi co do zasady działalność na terenie powiatu, w którym znajduje się jego siedziba, oraz na terenie powiatów, w których w dniu wejścia w życie tej ustawy znajdowały się jego placówki wykonujące czynności bankowe.

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe nie są teoretycznie ograniczone co do terytorialnego obszaru działalności (w praktyce część kas prowadzi działalność w skali całego kraju), należy jednak pamiętać o brzmieniu art. 10 ustawy o skok, zgodnie z którym członkami kasy mogą być osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, a w szczególności pracownicy zatrudnieni w jednym lub kilku zakładach pracy lub osoby należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej.

Zakres czynności, które mogą wykonywać kasy, jest jeszcze węższy niż ten, do którego wykonywania uprawnione są banki spółdzielcze i zawiera się w określonym w art. 3 ustawy o skok celu działalności kas, którym jest gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia na zasadach określonych w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz.U. Nr 124, poz. 1154, z późn. zm.). Należy zwrócić w tym miejscu uwagę, że określone w art. 3 ustawy o skok czynności depozytowo-kredytowe, które wykonują kasy, stanowią jednocześnie czynności zastrzeżone wyłącznie dla banków na podstawie art. 5 ust. 4 ustawy Prawo bankowe. Na wykonywanie tych i innych czynności bankowych wymienionych w art. 5 ust. 1 ustawy Prawo bankowe zezwala przepis ust. 5 tego artykułu stanowiąc, że jednostki organizacyj-

„Zakres czynności, które mogą wykonywać kasy, jest jeszcze węższy niż ten, do którego wykonywania uprawnione są banki spółdzielcze.”

ne inne niż banki mogą wykonywać czynności, o których mowa w ust. 1, jeżeli przepisy odrębnych ustaw uprawniają je do tego. Takimi właśnie jednostkami są kasy, a uprawniającym je do wykonywania niektórych z zastrzeżonych dla banków czynności jest art. 3 ust. 1 ustawy o skok.

NIEZAROBKOWY CHARAKTER DZIAŁALNOŚCI KAS

Jedną z najbardziej wyraźnych różnic pomiędzy kasami a bankami spółdzielczymi stanowi pod rządami ustawy o skok z 1995 r. wyrażony w niej expressis verbis niezarobkowy charakter działalności kas.

Regulacja taka była przejawem zakładanej przez ustawodawcę specyfiki działalności kas, jako związków kredytowych – bezpiecznych instytucji spółdzielczych o niewielkich rozmiarach, których działalność polegać miała na zapewnianiu ich członkom bezpiecznych możliwości oszczędzania oraz dostępu do niedrogich pożyczek i innych usług finansowych; instytucji stworzonych zarówno na wzór wspomnianych wcześniej,

działających na ziemiach polskich w XIX w. kas Franciszka Stefczyka, jak i najprężniej rozwijających się amerykańskich unii kredytowych. Niezarobkowy charakter działalności to także jedna z najważniejszych cech statuujących unie kredytowe według WOCCU – ogólnoświatowej organizacji unii kredytowych, w skład której wchodzi kasy centralne z 83 krajów świata (w tym również polska Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa), które z kolei zrzeszają unie kredytowe stopnia podstawowego (w Polsce: poszczególne kasy)¹⁷. Według WOCCU unia kredytowa jest spółdzielczą instytucją finansową, kontrolowaną przez jej członków, którzy są jej właścicielami i korzystają z jej usług. Członków unii kredytowej wiążą wspólne więzi, takie jak wspólna praca, wspólne życie czy wspólnota wyznaniowa. Unie kredytowe są instytucjami *not-for-profit* (nie działają dla osiągnięcia zysku) i są powoływane po to, aby istniała bezpieczna, dogodna dla członków instytucja, w której można oszczędzać pieniądze i otrzymywać rozsądnie oprocentowane pożyczki i inne usługi finansowe. Korzyści z własności przejawiają się w lepszym oprocentowaniu depozytów i pożyczek oraz w lepszym poziomie usług. Według WOCCU unie kredytowe różnią się od działających dla zysku instytucji finansowych nie tylko tym, że mają niewielkie rozmiary oraz ograniczone tzw. pole członkostwa, ale także tym, że istnieją po to, aby służyć swoim członkom¹⁸.

W polskim ustawodawstwie niezarobkowy charakter działalności kas najdobitniej wyrażał przepis art. 3 ust. 2 ustawy o skok z 1995 r., zgodnie z którym „kasy prowadzą działalność niezarobkową”. W największym uproszczeniu niezarobkowy charakter działalności tłumaczyć należy jako taki, który nie jest nastawiony na przynoszenie zysku. Tym samym działalność kas pod rządami ustawy o skok z 1995 r. nie była działalnością nastawioną na zysk. Jak już wspomniano, taki charakter działalności kas wpisuje się doskonale w założenia ruchu unii kredytowych sformułowane przez WOCCU, zgodnie z którymi kasy mają charakter samopomocowy i działają na rzecz swoich członków, zapewniając im dostęp do tanich pożyczek i kredytów oraz umożliwiając gromadzenie oszczędności na korzystnych warunkach. Przepis art. 3 ust. 2 ustawy o skok z 1995 roku uzupełniał jednocześnie spójną z wskazanymi wyżej zasadami regulację art. 3 ust. 1, zgodnie z którą

¹⁷ Zob. W. Srokosz, *Instytucje parabankowe w Polsce*, WKP 2011.

¹⁸ J.w.

„Celem kas jest gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia na zasadach określonych w ustawie z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej”, korespondując jednocześnie z art. 16 ust. 1 tej ustawy, zgodnie z którym „nadwyżka bilansowa zostaje przeznaczona na zwiększenie funduszu zasobowego”.

Niezarobkowy charakter działalności kas spowodował poważne wątpliwości tak w doktrynie, jak i w orzecznictwie, w zakresie dopuszczalności uznawania kas za przedsiębiorców. Wątpliwościom na gruncie ustawy o skok z 1995 r. oraz ustawy Kodeks postępowania cywilnego próbował położyć kres Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 21 stycznia 2011 r.¹⁹, w której przyjął, że *spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa utworzona i działająca na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2, z późn. zm.) jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 479² § 1 k.p.c.* Sąd Najwyższy stwierdził w uzasadnieniu tej uchwały, że *właśnie niezarobkowy – w taki sposób kwalifikowany przez ustawodawcę – charakter działalności kasy spowodował powstanie wątpliwości w doktrynie oraz rozbieżności w orzecznictwie.* SN przyjął, że *działalnością gospodarczą jest także działalność niezarobkowa, zmierzająca jedynie do pokrywania własnymi dochodami ponoszonych kosztów, przy czym gwarancja niezarobkowego charakteru działalności kas – uzupełniona regulacją zawartą w art. 16 – dyktowana jest więc przede wszystkim dążeniem do ochrony interesów członków oraz do zachowania przez kasy ich spółdzielczego charakteru, a zatem nie stanowi argumentu na rzecz tezy, że kasy nie prowadzą działalności gospodarczej. W piśmiennictwie trafnie w związku z tym podniesiono, że ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, stanowiąca lex specialis w stosunku do ustawy Prawo spółdzielcze, nie wyłączyła kas z kręgu przedsiębiorców, lecz jedynie zredukowała pojęcie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej o przesłankę zarobkowego charakteru.* Także jednak i przedstawiona wyżej uchwała Sądu Najwyższego nie zakończyła sporów dotyczących dopuszczalności uznania kas za przedsiębiorców.

„Niezarobkowy charakter działalności kas spowodował poważne wątpliwości, w zakresie dopuszczalności uznawania kas za przedsiębiorców.”

W ustawie o skok z 2009 r. ustawodawca zrezygnował z wyrażenia *expressis verbis* niezarobkowego charakteru działalności kas. Jak się wydaje, taka decyzja ustawodawcy mogła wynikać z dynamicznego rozwoju kas i zmiany profilu ich działalności, zbliżających je pod tym względem coraz bardziej do banków. Niemniej jednak spowodowało to dalsze kontrowersje w doktrynie. Nie sposób bowiem nie zauważyć, że odejście od zastrzeżenia w ustawie niezarobkowego charakteru działalności kas stanowi także odstępienie od jednego z podstawowych założeń ruchu unii kredytowych oraz założeń modelowego prawa ich dotyczących, przygotowanego przez WOCU²⁰.

Odejście przez ustawodawcę od wyrażenia wprost niezarobkowego charakteru działalności kas nie zmienia jednak sytuacji członków kas w zakresie prawa do udziału w nadwyżce bilansowej kasy. Zgodnie bowiem z art. 26 ust. 1 ustawy o skok z 2009 r. nadwyżka bilansowa zostaje przeznaczona na zwiększenie funduszu zasobowego lub uzupełnienie udziałów uprzednio prze-

¹⁹ III CZP 125/10.

²⁰ Tak też W. Srokosz, j.w.

znaczonych na pokrycie straty bilansowej. Tym samym, jak się wydaje, pomimo zrezygnowania przez ustawodawcę z wyrażenia *expressis verbis* w ustawie o skok z 2009 r. niezarobkowego charakteru działalności kas, w znaczeniu funkcjonalnym ma ona wciąż taki charakter: wypracowana przez kasę nadwyżka bilansowa pozostaje bowiem w kasie, powiększając jej bazę kapitałową.

CZŁONKOSTWO W KASIE ORAZ KWESTIA WIĘZI CZŁONKOWSKIEJ

Samopomocowy charakter kas determinuje kwestie członkostwa w kasie. Chociaż zgodnie z przepisami ustawy Prawo spółdzielcze członkami spółdzielni mogą być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, to ustawa o skok z 1995 r. wprowadziła zastrzeżenie, że członkami spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej mogą być wyłącznie osoby fizyczne. Takie rozwiązanie uzasadniał nie tylko samopomocowy charakter kas, wynikający z ogólnych założeń ruchu unii kredytowych odzwierciedlonych w polskich przepisach, ale także wymóg istnienia pomiędzy członkami kas więzi o charakterze zawodowym bądź organizacyjnym, wynikających ze wspólnego miejsca zamieszkania, zatrudnienia, bądź też przynależenia do tej samej organizacji. Spełnienie tego warunku było praktycznie niemożliwe w przypadku osób prawnych. Niemniej jednak nie było wykluczone udzielanie przez kasy kredytów oraz świadczenie innych usług ich członkom na cele związane z działalnością gospodarczą, jako niesprzeczne z działalnością samopomocową.

„Członkami kasy mogą być nie tylko osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, ale także działające wśród członków organizacje pozarządowe.”

ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jednostki organizacyjne kościołów i związków wyznaniowych posiadające osobowość prawną, spółdzielnie, związki zawodowe oraz wspólnoty mieszkaniowe. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu „działanie wśród członków kasy”, może polegać na tym, że te same osoby fizyczne są członkami kasy oraz osób wymienionych w art. 10 ust. 2 ustawy o skok²¹.

„Z usług kas mogą korzystać tylko ich członkowie.”

Ustawa o skok z 2009 r. właściwie utrzymała powyższy stan, z tą różnicą, że na gruncie jej przepisów członkami kasy mogą być nie tylko osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym (art. 10 ust. 1 ustawy o skok z 2009 r.), ale także działające wśród członków organizacje pozarządowe w rozumieniu art. 3 ust. 2

Podkreślenia wymaga jednakże, że tak jak w przypadku dawnej regulacji, tak i na gruncie ustawy o skok z 2009 r., korzystać z usług kas mogą tylko ich członkowie.

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy o skok z 2009 r. członkami kasy mogą być osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, a w szczególności pracowni-

²¹ Zob. W. Srokosz, *Członek skok jako konsument usług bankowych*, Lex/el. 84531.

cy zatrudnieni w jednym lub kilku zakładach pracy osoby należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej. Nie sposób nie dostrzec niezwykle istotnego znaczenia, jakie ustawodawca nadaje kwestii istnienia więzi członkowskiej. Brak więzi nie pozwala bowiem stać się członkiem danej kasy, jej ustanie natomiast – w myśl art. 11 ustawy o skok z 2009 r. – powoduje co do zasady ustanie członkostwa. Problem interpretacji przepisów dotyczących więzi członkowskiej jest skomplikowany i zdecydowanie przekracza ramy niniejszej publikacji, zasygnalizować jednak należy wspomniany na wstępie problem formalnego i materialnego charakteru więzi oraz konsekwencji płynących z przyjęcia jednej z tych koncepcji. Istotnych wskazówek w odkodowaniu znaczenia pojęcia więzi członkowskiej, a w szczególności jej oceny przez nadzorującą kasy i Kasę Krajową Komisji Nadzoru Finansowego, dostarczyć może pismo Zastępcy Przewodniczącego KNF do Prezesa Zarządu Kasy Krajowej z dnia 24 czerwca 2013 r., dostępne na stronie internetowej Urzędu KNF²².

„Nie sposób nie dostrzec niezwykle istotnego znaczenia, jakie ustawodawca nadaje kwestii istnienia więzi członkowskiej.”

Na gruncie ustawy o skok z 1995 r. wątpliwości budził status członka kasy jako konsumenta. W przypadku przyznania mu takiego statusu, stawałby się on podmiotem ochrony regulacji prawa konsumenckiego, miałyby także otwarty dostęp do polubownych sądów konsumenckich. Wątpliwości te zostały w pewnym zakresie rozstrzygnięte w ustawie o skok z 2009 r. Zgodnie z art. 4 tej ustawy do stosunków zobowiązaniowych pomiędzy kasami a ich członkami stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

NADZÓR NAD KASAMI I KASĄ KRAJOWĄ (WZMIANKA)

Wejście w życie ustawy o skok z 2009 r. oznaczało zasadnicze zmiany w sytuacji kas oraz Kasy Krajowej, w szczególności w obszarze nadzoru nad systemem skok, ale także w obszarze licencyjnym, sprawozdawczym oraz w zakresie norm ostrożnościowych.

W poprzednim stanie prawnym, przed wejściem w życie ustawy o skok z 2009 r.²³ działalność kas nie podlegała nadzorowi sprawowanemu przez organ państwowy. Nadzór nad ich działalnością sprawowała Kasa Krajowa, będąca spółdzielnią osób prawnych obligatoryjnie zrzeszającą wszystkie kasy. Celem jej działalności było zapewnienie stabilności finansowej kas oraz sprawowanie nadzoru w celu zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności. Zakres nadzoru obejmował zgodność działalności kas

z przepisami prawa oraz prawidłowość prowadzonej przez kasy gospodarki finansowej. Ponadto Kasa Krajowa powołana była do lustracji zrzeszonych w niej kas, pełniąc wobec nich rolę związku rewizyjnego.

Wśród najważniejszych zmian, które nastąpiły po wejściu w życie ustawy o skok z 2009 r. wymienić należy poddanie kas nadzorowi KNF w zakresie licencyjnym, regulacyjnym i kontrolnym, z upraw-

²² <http://www.knf.gov.pl/skok.html>

²³ Przypomnieć należy, że ustawa ta weszła w życie dopiero w dniu 27 października 2012 r. (i to także nie w całości).

nieniem KNF do stosowania określonych w ustawie sankcji nadzorczych, wprowadzenie obowiązku odprowadzania przez kasy rezerwy obowiązkowej, wprowadzenie wymaganego dla kas współczynnika wypłacalności oraz systemu sprawozdawczości informacyjnej wobec KNF, wyposażenie Ministra Finansów w możliwość określenia norm dopuszczalnego ryzyka w działalności kas, wreszcie wprowadzenie zasady jednego głosu dla każdej z kas na walnym zgromadzeniu członków Kasy Krajowej.

Należy podkreślić, że nadzorem sprawowanym przez KNF objęta została także Kasa Krajowa, której ustawodawca pozostawił jednocześnie kompetencje kontrolne wobec kas.

Zasadniczym powodem wprowadzenia nowego prawa była konieczność dostosowania regulacji prawnych obejmujących działalność kas i Kasy Krajowej do zmian, jakie dokonały się w ostatnich latach ich funkcjonowania – znacznego wzrostu liczby członków oraz zgromadzonej kwoty aktywów, a co za tym idzie, zbliżenie charakteru działalności kas do banków oraz wzrost ryzyka w ich działalności.

ŹRÓDŁA REGULACJI PRAW I OBOWIĄZKÓW CZŁONKÓW SPÓŁDZIELCZYCH KAS OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWYCH

USTAWOWE ŹRÓDŁA PRAWA

Jak wcześniej wyjaśniono, podstawową ustawą normującą nie tylko działanie poszczególnych kas, ale i całego systemu spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych jest ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. W ustawie tej uregulowano tak istotne zagadnienia jak: przedmiot działalności kas, ich organy, zasady gospodarki finansowej, postępowanie naprawcze i zarząd komisyjny w kasie, zagadnienie przejęcia, likwidacji i upadłości kasy, kompetencje i zadania Krajowej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej, a także nadzór nad systemem kas. W akcie tym zostały również unormowane – będące przedmiotem niniejszego poradnika – prawa i obowiązki członków spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej. Niemniej jednak pamiętać należy, że ustawa o skok nie reguluje wyczerpująco wszystkich kwestii związanych z działalnością kas, co oznacza, że w wielu przypadkach będzie trzeba posilkować się innymi ustawami, stosując odpowiednio ich przepisy. Tytułem wyjaśnienia warto zauważyć, że odpowiednie stosowanie oznaczać może zarówno stosowanie danych przepisów wprost, a zatem w całości, stosowanie ich w części, jak i w ogóle brak możliwości ich zastosowania w danym stanie faktycznym i prawnym.

„Podstawową ustawą normującą nie tylko działanie poszczególnych kas, ale i całego systemu spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych jest ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.”

Przed wszystkim warto dla przypomnienia powtórzyć, że ze względu na fakt, iż spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są w istocie spółdzielniami, do ich działalności znajdzie zastosowanie ustawa – Prawo spółdzielcze, w takim oczywiście zakresie w jakim określone kwestie nie zostały uregulowane odrębnie w ustawie o skok. Wynika to wprost z art. 2 ustawy o skok, w myśl którego kasa jest spółdzielnią, do której w zakresie nieuregulowanym ustawą stosuje się przepisy ustawy Prawo spółdzielcze. Jest to szczególnie widoczne, jeżeli poddamy analizie podstawowe zagadnienia funkcjonowania kasy jako spółdzielni, szczególnie w kontekście działania jej organów statutowych. Ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych nie zawiera bowiem szczegółowych regulacji odnoszących się do zakresu działalności poszczególnych organów kasy. Jak wynika z treści art. 2 w związku z art. 8 ust. 1 ustawy o skok powinny one znaleźć się w statucie spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej. Najlepszym tego przykładem jest funkcjo-

nowanie w kasie instytucji walnego zgromadzenia, które zgodnie z ustawą Prawo spółdzielcze jest obligatoryjnym organem spółdzielni. W tym miejscu nie będziemy oczywiście zagłębiać się szczegółowo w zagadnienie kompetencji i składu organów spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, temat ten zostanie bowiem szerzej omówiony w dziale poświęconym prawom członków kas. Tym niemniej warto zauważyć, iż zgodnie z art. 36 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze walne zgromadzenie jest nie tylko organem obligatoryjnym, a zatem takim, który bezwzględnie powinien funkcjonować w każdej spółdzielni, w tym również w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, ale przede wszystkim jest organem najwyższym (zgodnie z art. 37 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze statut może postanowić, że jeżeli ilość członków przekroczy liczbę w nim określoną, walne zgromadzenie członków zostaje zastąpione przez zebranie przedstawicieli, z tym że w takim wypadku statut powinien określać zasady ustalania liczby przedstawicieli i ich wyboru oraz czas trwania przedstawicielstwa). W ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych nie określono jednak zasad zwoływania walnego zgromadzenia, obradowania na nim, jak i podejmowania przez nie uchwał. Jednakże dzięki odwołaniu się przez ustawodawcę w u.s.k.o.k. do ustawy Prawo spółdzielcze, odpowiednie przepisy tej ostatniej znajdują zastosowanie do działania instytucji walnego zgromadzenia w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Zagadnienie powyższe zachowuje swoją aktualność również w innych fundamentalnych kwestiach wynikających z przyjętej przez ustawodawcę formy prawnej, w jakiej swoją działalność na rzecz członków mogą prowadzić kasy – czyli spółdzielni, w tym także dotyczących ogólnych praw i obowiązków członków czy wytycznych dotyczących treści i sposobu uchwalania jej statutu.

„Kolejnym bardzo istotnym z punktu widzenia działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych aktem prawnym jest ustawa Prawo bankowe.”

Kolejnym bardzo istotnym z punktu widzenia działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych aktem prawnym jest ustawa Prawo bankowe. I tak, zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o skok do rozliczeń finansowych przeprowadzanych przez kasy stosować należy odpowiednio przepisy prawa bankowego o bankowych rozliczeniach pieniężnych.

W literaturze podkreśla się, że użyte przez ustawodawcę pojęcie „rozliczeń finansowych”, należy utożsamiać ze znanym w nauce i praktyce prawa bankowego pojęciem „bankowych rozliczeń pieniężnych”, przy czym możliwość przeprowadzania przez kasy rozliczeń pieniężnych jest konsekwencją prowadzenia przez nie działalności bankowej²⁴. Ustawa o skok wprowadza jednak ograniczenie podmiotowe w zakresie bankowych rozliczeń pieniężnych, a mianowicie mogą być one przeprowadzane tylko na zlecenie członków kas. Odpowiednie przepisy prawa bankowego znajdują również zastosowanie do działalności kredytowej spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. W myśl art. 36 ust. 2 u.s.k.o.k. do umów kredytowych zawieranych przez kasy stosuje się odpowiednio przepisy art. 69, 70, 74-78 ustawy Prawo bankowe. Szczególnie istotny wydaje się przy tym art. 70 ustawy – Prawo bankowe, ponieważ nakłada on na kredytodawcę obowiązek badania zdolności kredytowej kredytobiorcy, przy czym przez zdolność kredytową rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami, w terminach określonych w umowie. Kredytobiorca, będący członkiem spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej, jest zatem obowiązany przedłożyć na żądanie tejże kasy dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności. Ponadto, jest on obowiązany umożliwić podejmowanie przez kasę czynności zwią-

²⁴ Tak W. Srokosz, *Skok jako podmiot wykonujący działalność bankową*, ABC.

zanych z oceną sytuacji finansowej i gospodarczej oraz kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu. Dodatkowo w czasie obowiązywania umowy kredytu musi on przedstawić – na żądanie kasy – informacje i dokumenty niezbędne do oceny jego sytuacji finansowej i gospodarczej oraz umożliwiającej kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu. Warto przy tym nadmienić, że w przypadku kredytów i pożyczek udzielanych przez kasy, które spełniają warunki kredytu konsumenckiego, będą mieć zastosowanie również przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 126, poz. 715, z późn. zm.). Wynika to zresztą wprost z art. 36 ust. 3 ustawy o skok oraz art. 2 ustawy o kredycie konsumenckim.

Pozostając przy temacie działalności kredytowej spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, zwrócić należy uwagę na bardzo istotną kwestię. Ustawodawca krajowy dokonując nowelizacji ustawy o s.k.o.k., ustawą z dnia 19 kwietnia 2013 r. o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz niektórych innych ustaw postanowił dokonać istotnej zmiany na rynku usług finansowych, przełamując monopol bankowy na wydawanie bankowego tytułu egzekucyjnego, poprzez dodanie w u.s.k.o.k. art. 29a. Zgodnie z tym przepisem kasa może wystawiać tytuły egzekucyjne kasy na podstawie ksiąg lub innych dokumentów związanych z dokonywaniem czynności, o których mowa w art. 3 ust. 1, lub zabezpieczaniem wierzytelności wynikających z tych czynności.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 u.s.k.o.k. do przeprowadzanych przez kasy rozliczeń finansowych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o usługach płatniczych w zakresie świadczenia usług płatniczych. Art. 4 ust. 2 pkt 9 tej ustawy uznaje spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe za dostawców usług płatniczych.

Podkreślenia wymaga jednak, że kasy są dostawcami usług płatniczych tylko w takim zakresie, w jakim odrębne przepisy uprawniają je do świadczenia usług płatniczych. Bez wątplenia ustawodawca miał w tym przypadku na myśli art. 3 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, który normuje dopuszczalny dla kas katalog usług, określając jednocześnie podmiotowe i przedmiotowe ich ograniczenia. Jak już wcześniej wspomniano, bardzo istotne jest podmiotowe ograniczenie w działalności skok, które przejawia się tym, że usługi te mogą być świadczone jedynie na rzecz członków tej kasy. Odpowiednie stosowanie przepisów ustawy o usługach płatniczych rodzi konkretne obowiązki i uprawnienia zarówno po stronie kasy, jak i jej członków, będących w tym przypadku użytkownikami usług płatniczych (pod tym pojęciem rozumie się albo płatnika, albo odbiorcę – ustawa o usługach płatniczych nie posługuje się bowiem terminem „klient” dla określenia podmiotu korzystającego z usług oferowanych przez instytucję usług płatniczych, a w zamian definiuje pojęcie użytkownika, które oznacza osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, korzystającą z usług płatniczych w charakterze płatnika lub odbiorcy, przy czym możliwa jest sytuacja, gdy ten sam podmiot występuje jednocześnie w roli płatnika i odbiorcy). Przede wszystkim warto zwrócić uwagę na czas wykonania transakcji płatniczej i datę waluty. Zgodnie z zasadą przyjętą w ustawie o usługach płatniczych, dostawca płatnika jest obowiązany doprowadzić do uznania rachunku płatniczego dostawcy odbiorcy kwotą transakcji płatniczej zainicjowanej przez płatnika nie później niż do końca następnego dnia roboczego po otrzymaniu zlecenia (tzw. zasada „T+1”). Termin ten może zostać przedłużony o jeden dzień roboczy,

„Do przeprowadzanych przez kasy rozliczeń finansowych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o usługach płatniczych w zakresie świadczenia usług płatniczych.”

w przypadku gdy dostawca płatnika otrzymał zlecenie płatnicze w postaci papierowej (tzw. zasada „T+2”). Jest to wyjątkowo istotna kwestia, zarówno dla dostawców usług płatniczych (w tym oczywiście instytucji płatniczych), jak i dla ich klientów, bowiem ma ona na celu zapewnienie szybkiej realizacji zlecenia płatniczego. Ponadto, na spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej będą spoczywały określone obowiązki informacyjne wobec użytkowników usług płatniczych, dotyczące m.in. podstawowych informacji o usłudze płatniczej, czyli najważniejszych cechach świadczonej usługi, wyszczególnienie informacji, które muszą być dostarczone przez użytkownika, aby zlecenie płatnicze mogło zostać prawidłowo wykonane albo informację, że wystarczające jest podanie unikatowego identyfikatora, określenie sposobu i procedury udzielania zgody na wykonanie transakcji płatniczej oraz wycofywania takiej zgody, a także odwołania zlecenia płatniczego, sposób określenia momentu, który uznaje się za moment otrzymania zlecenia płatniczego, a także informację o maksymalnym czasie wykonania świadczonej usługi płatniczej i inne.

Do działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych zastosowanie znajdują również przepisy innych ustaw. Z punktu widzenia praw i obowiązków członków kasy warto zwrócić uwagę przede wszystkim na dwie z nich. Pierwsza to ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.; dalej: Kodeks cywilny) i jest związana z działalnością depozytową prowadzoną przez kasy na rzecz członków, zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o skok. Zgodnie z przepisem art. 732 Kodeksu cywilnego do rachunków prowadzonych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe odpowiednio stosuje się przepisy tego kodeksu normujące instytucję umowy rachunku bankowego, czyli art. 725–733. Podkreślenia wymaga, że w literaturze przyjmuje się, iż nakaz stosowania przepisów kodeksu cywilnego do umów zawieranych przez

„Do rachunków prowadzonych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe odpowiednio stosuje się przepisy tego kodeksu normujące instytucję umowy rachunku bankowego.”

spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe nie uzasadnia stosowania do tych umów, nawet *per analogiam*, przepisów prawa bankowego regulujących prowadzenie rachunków bankowych przez banki²⁵. Należy również pamiętać, że przepis ten stosuje się wyłącznie do rachunków prowadzonych dla depozytów oszczędnościowych, o których mowa w art. 28

ustawy o skok. W żadnym razie nie znajdzie on zastosowania do uregulowanych w art. 12 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych rachunków wkładów członkowskich. Wynika to przede wszystkim z różnicy pomiędzy stosunkiem prawnym zaistniałym pomiędzy kasą a jej członkiem w związku z wpłaceniem depozytu oszczędnościowego, a wpłaceniem wkładu członkowskiego. W pierwszym bowiem przypadku mamy do czynienia z zobowiązaniem, którego charakterystyczną cechą jest konieczność zwrotu środków powierzonych kasie, co jest charakterystyczne dla aktywności depozytowej wynikającej z umowy rachunku bankowego, do którego odsyła art. 732 Kodeksu cywilnego. Natomiast pojęcie „wkładu członkowskiego” jest właściwe dla ustawy Prawo spółdzielcze i jego cel, o czym będzie mowa w dalszej części, jest zgoła odmienny od tego, jaki charakteryzuje wkłady oszczędnościowe. W tym miejscu wystarczy nadmienić, że wkład członkowski ze swojej istoty nie ma charakteru zwrotnego, jest on wszakże wnoszony w celu korzystania przez spółdzielnię, a co bardzo istotne, zgodnie z art. 12 ust. 4 u.s.k.o.k. wkład członkowski nie może być wypłacony przed ustaniem członkostwa i ma charakter zabezpieczający (art. 27 u.s.k.o.k.) w odniesieniu do udzielonych członkowi kredytów i pożyczek.

²⁵ Por. K. Korus, *Umowa rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, ABC.

Do prowadzonej przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe na rzecz jej członków działalności stosuje się również przepisy ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz.U. Nr 124, poz. 1154, z późn. zm.). W myśl art. 3 ust. 2 ustawy o skok będzie miało to miejsce w przypadku wykonywania przez kasy usług w zakresie pośredniczenia przy zawieraniu umów ubezpieczenia. Pośrednictwo ubezpieczeniowe w swojej istocie polega na wykonywaniu przez pośrednika, za wynagrodzeniem, czynności faktycznych lub czynności prawnych związanych z zawieraniem lub wykonywaniem umów ubezpieczenia. Czynności prawne, które wykonuje pośrednik, to przede wszystkim zawieranie umów ubezpieczenia. Natomiast do czynności faktycznych wykonywanych przez pośrednika należy zaliczyć czynności przygotowawcze zmierzające do zawarcia umowy ubezpieczenia (w tym w szczególności prezentacja oferowanego ubezpieczenia i składanie ofert), uczestniczenie w administrowaniu zawartymi umowami, wykonywanie umów ubezpieczenia (w tym w sprawach o odszkodowanie), aż po czynności związane z likwidacją szkód. Natura tych czynności będzie w znacznej mierze uzależniona od faktu, czy dany pośrednik działa w charakterze agenta ubezpieczeniowego, czy też w charakterze brokera. Kwestia pośrednictwa kas przy zawieraniu umów pośrednictwa zostanie szerzej omówiona w rozdziale poświęconym prawom członków spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej. W związku z powyższym ograniczyć się należy w tym miejscu jedynie do stwierdzenia, że agent działa w imieniu i na rzecz zakładu ubezpieczeń i jest on stałym reprezentantem interesów danego ubezpieczyciela, natomiast broker działa w imieniu i na rzecz osoby poszukującej ochrony ubezpieczeniowej i wykonuje on z reguły pośrednictwo o charakterze doraźnym.

„Do prowadzonej przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe na rzecz jej członków działalności stosuje się również przepisy ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym.”

POZAUSTAWOWE ŹRÓDŁA PRAWA

Podstawowym i najważniejszym pozaustawowym źródłem prawa obowiązującym w spółdzielni, w tym także w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, jest jej statut.

Zgodnie z art. 1 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą. Jednocześnie w myśl art. 2 ustawy Prawo spółdzielcze spółdzielnia prowadzi działalność na podstawie tej usta-

wy, innych ustaw oraz zarejestrowanego statutu. Jak z tego wynika, statut powinien regulować najważniejsze, fundamentalne kwestie funkcjonowania spółdzielni, jej organów, a także praw i obowiązków jej członków. Podstawowe kwestie, jakie powinny zostać uregulowane w statucie, zostały wskazane w Prawie spółdzielczym, a w przypadku kas, także w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Zgodnie z prawem spółdzielczym statut spółdzielni powinien określać:

- oznaczenie nazwy z podaniem jej siedziby;
- przedmiot działalności spółdzielni oraz czas trwania, o ile założono ją na czas określony;
- wysokość wpisowego oraz wysokość i ilość udziałów, które członek obowiązany jest zadeklarować, terminy wnoszenia i zwrotu oraz skutki niewniesienia udziału w terminie; jeżeli statut przewiduje wnoszenie więcej niż jednego udziału, może określać ich górną granicę;

- ➔ prawa i obowiązki członków;
- ➔ zasady i tryb przyjmowania członków, wypowiedzania członkostwa, wykreślenia i wykluczania członków;
- ➔ zasady zwoływania walnych zgromadzeń, obradowania na nich i podejmowania uchwał;
- ➔ zasady i tryb wyboru oraz odwoływania członków organów spółdzielni;
- ➔ zasady podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) oraz pokrywania strat spółdzielni;
- ➔ powinien ponadto zawierać postanowienia, których wprowadzenia wymagają przepisy niniejszej ustawy, oraz może zawierać inne postanowienia, tzw. postanowienia fakultatywne.

Ponadto, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o skok statutu kasy, poza wymienionymi wyżej elementami, powinien zawierać również:

- ➔ zasady funkcjonowania kontroli wewnętrznej;
- ➔ fundusze oraz zasady gospodarki finansowej.

Dodatkowo, zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy o skok, statut kasy powinien określać zasady udzielania pożyczek oraz ich spłaty.

Należy zauważyć, że statut poza wymienionymi wcześniej obligatoryjnymi elementami może również zawierać postanowienia fakultatywne. W przypadku spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w statucie można dodatkowo uregulować kwestię oprocentowania wkładu członkowskiego, który co do zasady nie jest oprocentowany. Statut może również przewidywać wynagrodzenie dla członków zarządu na podstawie stosunku pracy lub innego odrębnego stosunku prawnego pozostającego w związku z pełnioną funkcją, a także kadencyjność zarządu. Należy jednak pamiętać, że podobnie jak postanowienia wymagane przez ustawę, również te dodatkowe nie mogą być sprzeczne z przepisami powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

Statut spółdzielni uchwalają osoby zamierzające założyć spółdzielnię, a zatem jej założyciele, potwierdzając jego przyjęcie przez złożenie pod nim swoich podpisów. Jego zmiana dokonywana jest na podstawie uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni, przy czym zarząd spółdzielni jest zobowiązany zgłosić zmianę statutu do właściwego sądu rejestrowego. Warto przy tym nadmienić, że w przypadku spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych statut zatwierdza w zezwoleniu na utworzenie kasy Komisja Nadzoru Finansowego, a ponadto zmiana statutu kasy w toku jej działalności wymaga zatwierdzenia przez Komisję Nadzoru Finansowego. Istotne jest również, że Komisja odmawia zatwierdzenia zmiany statutu kasy, jeżeli zmiana ta prowadzi do naruszenia przepisów prawa lub bezpieczeństwa gromadzonych w kasie środków.

„Statut spółdzielni powinien w sposób jak najbardziej wyczerpujący regulować podstawowe aspekty związane z działalnością spółdzielni.”

W tym miejscu warto zwrócić uwagę, iż powszechnie przyjmuje się, że statut spółdzielni powinien w sposób jak najbardziej wyczerpujący regulować podstawowe aspekty związane z działalnością spółdzielni. Wynika to z faktu, że poza funkcją regulacyjną ma on również charakter informacyjny, w odniesieniu

zarówno do jej członków, jak i do osób trzecich. Jak bowiem wyżej wskazano, jest on składany do właściwego sądu rejestrowego. Kwestia rejestracji statutu pociąga za sobą dwie zasadnicze kwestie. Po pierwsze, zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Reje-

strze Sądowym (tj. Dz.U. z 2013 r. poz. 1203)²⁶, każdy ma prawo przeglądania akt rejestrowych podmiotów wpisanych do Rejestru, chyba że ustawa stanowi inaczej. Ponadto, zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o KRS, domniemywa się, że dane wpisane do Rejestru są prawdziwe. Przepis ten statuuje zatem zasadę domniemywania prawdziwości danych wpisanych do Rejestru. Zasada ta jest wiążąca zarówno w stosunkach pomiędzy podmiotem podlegającym wpisowi do rejestru a osobami trzecimi, jak i pomiędzy osobami trzecimi dokonującymi między sobą czynności na podstawie danych bez udziału podmiotu podlegającego wpisowi do Rejestru. Z tego właśnie powodu statut spółdzielni może stanowić bardzo cenne źródło informacji na temat danego podmiotu, w tym na temat jego funkcjonowania, zasad działania, kompetencji organów itd.

Kolejnymi pozaustawowymi źródłami prawa, które mają znaczenia dla działalności kasy, w tym w szczególności w odniesieniu do praw i obowiązków jej członków są regulaminy. Zgodnie z definicją słownikową regulamin to przepisy i rozporządzenia regulujące postępowanie w jakiejś dziedzinie, obowiązujące pracowników jakiejś instytucji, członków organizacji itp. Regulaminy stanowią niejako akty wykonawcze do statutu i są wydawane na jego podstawie. Regulują szczególnie zawarte w nim problemy funkcjonowania kasy, których unormowanie siłą rzeczy w statucie ma charakter raczej ogólny. Mogą one regulować takie kwestie jak sposób działania organów statutowych (np. regulamin pracy zarządu), doprecyzowanie uprawnień i obowiązków członków spółdzielni (np. regulamin dostępu do dokumentów spółdzielni) czy wreszcie korzystanie z usług oferowanych przez spółdzielnię. Dla członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych szczególnego znaczenia nabiera w szczególności ten ostatni aspekt, bowiem regulaminy będą w szczególności regulowały sposób korzystania przez członków z usług finansowych oferowanych przez kasę (np. regulamin prowadzenia rachunków prowadzonych dla wkładów oszczędnościowych, regulamin udzielania pożyczek czy kredytów). Bardzo istotne jest, że postanowienia regulaminów, podobnie jak postanowienia statutu nie mogą pozostawać w sprzeczności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa.

Następnym źródłem prawa o charakterze pozaustawowym są uchwały wydawane przez statutowe organy spółdzielni. Uchwała stanowi w istocie akt woli kolegielnego organu, którym w przypadku spółdzielni może być zarząd, rada nadzorcza i walne zgromadzenie członków (a jeżeli statut tak stanowi – działające w jego miejsce zebranie przedstawicieli). Statut może przewidywać powołanie także innych organów niż wymienione wcześniej, składających się z członków spółdzielni. W takim wypadku statut określać winien zakres uprawnień tych organów oraz zasady wyboru i odwoływania ich członków. Uchwały mogą mieć charakter ogólny, czyli regulacyjny (normatywny) lub indywidualny, czyli być wydawane w określonej jednostkowej sprawie. Do tych pierwszych można zaliczyć np. uchwałę zarządu w sprawie uchwalenia regulaminu jego pracy. Z kolei do tej drugiej będą należały wszelkie uchwały nominacyjne (np. uchwała rady nadzorczej o wyborze na stanowisko członka zarządu), a także uchwały skierowane bezpośrednio do konkretnego członka spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej (np. uchwała w sprawie wykreślenia członka z rejestru członków spółdzielni). W tym miejscu należy podkreślić, że sposób i warunki podejmowania uchwał przez te organy określa statut lub przewidziane w nim regulaminy tych organów. Nie zmienia to oczywiście faktu, że wydawanie uchwał w określonych sprawach unormowanych w powszechnie obowiązujących przepisach prawa może być na pod-

²⁶ Dalej: ustawa o KRS.

stawie tych przepisów skierowane do wyłącznej właściwości konkretnego organu i nie będzie w takiej sytuacji możliwe unormowanie tej kwestii odmiennie w statucie czy wydanych na jego podstawie regulaminach (np. w spółdzielniach, w których funkcjonuje walne zgromadzenie, do jego wyłącznej właściwości należy podejmowanie uchwał w sprawie połączenia się spółdzielni, podziału spółdzielni oraz likwidacji spółdzielni czy uchwalanie zmian statutu). Takim przepisem w stosunku do kas jest art. 31 ust. 2 ustawy o skok. Zgodnie z nim udzielenie kredytu lub pożyczki członkowi zarządu wymaga uchwały rady nadzorczej (rada nadzorcza jest w tym względzie wyłącznie właściwa), natomiast o udzieleniu kredytu lub pożyczki członkowi rady nadzorczej lub komisji kredytowej decyduje uchwałą zarząd (jest on wyłącznie właściwy do wydania tej uchwały), informując o podjętej uchwale radę nadzorczą. W innych z kolei przypadkach ustawa może pozostawić pewną względność w tym zakresie, zezwalając na przypisanie danych kompetencji do wydawania uchwał w postanowieniach statutu. Przykładem takiej regulacji jest art. 24 § 4 ustawy Prawo spółdzielcze, zgodnie z którym wykluczenia albo wykreślenia może dokonać, stosownie do postanowień statutu, rada nadzorcza albo walne zgromadzenie spółdzielni, przy czym zarówno wykluczenie, jak i wykreślenie następuje w drodze uchwały.

OBOWIĄZKI CZŁONKÓW SPÓŁDZIELCZEJ KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ

WNIESIENIE WPISOWEGO I UDZIAŁÓW

Jak już wielokrotnie wskazywano, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe działają w formie spółdzielni, w związku z czym do ich funkcjonowania zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy ustawy Prawo spółdzielcze. Jednym z podstawowych obowiązków spoczywających na członku spółdzielni, czyli konsekwentnie również na członku kasy jest wniesienie wpisowego i udziałów. Wynika to wprost z treści art. 19 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze. Wysokość wpisowego powinna zostać uregulowana w postanowieniach statutu. Jest to opłata jednorazowa, która wnoszona jest przez członka z chwilą przystąpienia do spółdzielni,

a ponadto wyrażana jest w pieniądzu i powinna być uiszczana w formie pieniężnej. Z tego świadczenia, obok części nadwyżki bilansowej, zasilany jest fundusz zasobowy spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej. Istotną cechą wpisowego jest jego bezwrotność, co oznacza, że nie podlega on zwrotowi

nawet w przypadku utraty przez członka członkostwa w kasie. Warto przy tym podkreślić, że wysokość maksymalnej kwoty wpisowego przewidzianego dla członka kasy nie została uregulowana wprost ani w ustawie o skok, ani w prawie spółdzielczym, ani nawet przez odesłanie do zewnętrznych indeksów czy wskaźników, jak ma to miejsce np. w przypadku spółdzielni mieszkaniowych, gdzie ustawodawca wyraźnie wskazał, iż wysokość wpisowego nie może przekraczać wysokości 1/4 minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. Nr 200, poz. 1679, z późn. zm.). Wynika z tego, że kasa może w zasadzie dowolnie kształtować wysokość wpisowego. Mając jednakże na względzie fakt, że jest to świadczenie bezwrotne, nadmierne jego zawyżanie stanowiłoby czynnik zniechęcający do wstąpienia w szeregi członków kasy.

„Jednym z podstawowych obowiązków spoczywających na członku spółdzielni, czyli konsekwentnie również na członku kasy jest wniesienie wpisowego i udziałów.”

Wracając w tym miejscu do zagadnienia udziałów, wskazać należy, że w myśl art. 13 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych każdy członek kasy obowiązany jest posiadać co najmniej jeden zadeklarowany i wpłacony udział. Minimalną wysokość udziału członkowskiego, terminy wnoszenia i zwrotu oraz skutki niewniesienia udziału w terminie określa statut. Wpłaty pochodzące z zadeklarowanych i wpłaconych udziałów zasilają fundusz udziałowy. W odróżnieniu od wpisowego udział członkowski podlega zwrotowi. Domagać się zwrotu wpłat dokonanych na udziały można dopiero po ustaniu stosunku członkostwa w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, co wynika z art. 21 zdanie 1 ustawy Prawo spółdzielcze. Jednocześnie zwrot tych wpłat nie może nastąpić przed zatwierdzeniem sprawozdania finansowego za rok,

„Domagać się zwrotu wpłat dokonanych na udziały można dopiero po ustaniu stosunku członkostwa w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej.”

w którym członek wystąpił z żądaniem oraz w wypadku, gdy jego udziały zostały przeznaczone na pokrycie strat poniesionych przez kasę, przy czym sposób i termin ich zwrotu określa statut. W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że ustawodawca w przytoczonym wyżej art. 13 ustawy o skok okre-

ślił jedynie minimalną liczbę zadeklarowanych i wpłaconych przez członka udziałów. Wskazuje na to wyraźnie użycie w treści ustawy zwrotu „co najmniej”. Powstaje zatem pytanie, czy istnieje możliwość objęcia przez członka więcej niż jednego udziału w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej. Wydaje się, że na tak postawione pytanie należy odpowiedzieć twierdząco. Jak już wcześniej wspomniano, art. 8 ust. 1 ustawy o skok w zakresie obligatoryjnych postanowień, które powinny znaleźć się w statucie odwołuje się do art. 5 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze. Zgodnie z tym ostatnim przepisem statut powinien określać wysokość wpisowego oraz wysokość i ilość udziałów, które członek obowiązany jest zadeklarować, terminy wnoszenia i zwrotu oraz skutki niewniesienia udziału w terminie, a jeżeli statut przewiduje wnoszenie więcej niż jednego udziału, może określać ich górną granicę. Koresponduje z tym założeniem również art. 16 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze, który znajdzie odpowiednie zastosowanie do kas (jak już na to wielokrotnie zwracano uwagę, w sprawach nieuregulowanych w ustawie o skok znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy ustawy Prawo spółdzielcze). Zgodnie z tym przepisem warunkiem przyjęcia na członka spółdzielni jest złożenie deklaracji, która powinna być złożona pod rygorem nieważności w formie pisemnej, a także powinna zawierać jego imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania, a jeżeli przystępujący jest osobą prawną – jej nazwę i siedzibę, oraz winna zawierać liczbę zadeklarowanych udziałów, dane dotyczące wkładów, jeżeli statut ich wnoszenie przewiduje, a także inne dane przewidziane w statucie. Należy jednak pamiętać, że liczba posiadanych w kasie udziałów pozostaje bez wpływu na ilość głosów przypadających na danego członka. Zgodnie bowiem z przyjętą w ustawie o skok zasadą, na jednego członka przypada jeden głos.

WPŁACENIE WKŁADU CZŁONKOWSKIEGO

Kolejnym obowiązkiem nałożonym na członka spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej jest wpłacenie wkładu członkowskiego.

O ile bowiem na gruncie ustawy Prawo spółdzielcze jest to instytucja fakultatywna, która może zostać przewidziana w statucie, o tyle w przypadku członka kasy jest to obowiązek ustawowy, wynikający wprost z art. 12 ust. 1 ustawy o skok. Jak już o tym wcześniej wspomniano w części poświęconej źródłom prawa normującym prawa i obowiązki członka kasy, wkład

członkowski jest wnoszony w celu korzystania przez kasę. Należy przy tym pamiętać, że wkłady członka kasy mogą mieć wyłącznie pieniężny charakter oraz że kasa jest jedynie dysponentem środków uzyskanych tytułem wniesienia przez członków wkładów. Zasady ustalania wysokości oprocentowania wkładu członkowskiego i jego zmiany określa statut kasy. Regułą jest bowiem to, że wkład członkowski jest nieoprocentowany, aczkolwiek zgodnie z dyspozycją art. 12 ust. 2 ustawy o skok statut może przewidywać jego oprocentowanie. Statut powinien zatem regulować takie kwestie jak termin dla dokonania wpłaty wkładu przez członka kasy, jego wysokość, termin wypłacenia wkładu po ustaniu członkostwa w kasie. Jeżeli statut przewiduje oprocento-

wanie wkładu, powinien on określać wysokość lub sposób oprocentowania (stałe/zmienne), jak również częstotliwość i formę wypłaty oprocentowania członkom kasy. Ponadto, przy założeniu oprocentowania wkładu, kwoty wyliczone z tytułu oprocentowania zalicza się na poczet wkładu członkowskiego²⁷. Podobnie jak w przypadku udziałów, wkłady członkowskie nie mogą być wypłacone przed ustaniem członkostwa w kasie. Co istotne, nie dotyczy to kwot przewyższających obowiązkową wysokość wkładu członkowskiego.

Wkład członkowski wraz z oszczędnościami gromadzonymi przez członków spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej tworzy fundusz oszczędnościowo-pożyczkowy. Ponadto, wkłady członkowskie stanowią swoiste zabezpieczenie wiarytelności kredytowych i pożyczkowych udzielanych przez kasę swoim członkom.

Zgodnie bowiem z art. 27 ustawy o skok kasa może potrącić z wkładu członkowskiego i oszczędności wymagalną kwotę pożyczki, kredytu albo ich rat.

„Wkład członkowski wraz z oszczędnościami gromadzonymi przez członków spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej tworzy fundusz oszczędnościowo-pożyczkowy.”

Warto również pamiętać, że zgodnie z regulacjami ustawy Prawo spółdzielcze roszczenia o wypłatę udziałów oraz z tytułu zwrotu wkładów albo ich równowartości pieniężnej ulegają przedawnieniu z upływem trzech lat.

POSIADANIE INDYWIDUALNEGO KONTA SPÓŁDZIELCZEGO

Kolejnym obowiązkiem nałożonym na członka kasy jest posiadanie Indywidualnego Konta Spółdzielczego. Rachunek ten jest prowadzony w celu gromadzenia oszczędności członków kasy, dokonywanych w formie obowiązkowych wpłat, inaczej określanych mianem składek członkowskich. W związku z powyższym na konto powinna wpływać co miesiąc określona przez spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową kwota pieniędzy. Trzeba mieć przy tym na względzie, że z gromadzonych przez członków kasy oszczędności oraz z wkładów członkowskich tworzy się fundusz oszczędnościowo-pożyczkowy będący w dyspozycji kasy, z którego to funduszu udzielane są na rzecz członków pożyczki i kredyty.

OBOWIĄZEK PRZESTRZEGANIA PRZEPISÓW PRAWA, POSTANOWIEN STATUTU I DBANIA O DOBRO KASY

Członek spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej jest również obowiązany dbać o dobro kasy, której jest członkiem, oraz przestrzegać przepisów prawa, postanowień obowiązującego w niej statutu i opartych na nim regulaminów.

Zgodnie bowiem z art. 18 § 5 ustawy Prawo spółdzielcze każdy członek spółdzielni ma obowiązek przestrzegania przepisów prawa, postanowień statutu i opartych na nich regulaminów, dbania o dobro i rozwój spółdzielni oraz uczestniczenia w realizacji jej zadań statutowych. Obowiązek ten jest skierowany do wszystkich członków spółdzielni, a zatem także do tych członków, którzy piastują funkcje członków w jej

²⁷ Tak: K. Wyrwińska, *Wkłady członkowskie w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych*, ABC, 2013.

statutowych organach. Jak słusznie wskazał Sąd Apelacyjny w Białymstoku nieprzestrzeganie tego obowiązku godzi w interesy wszystkich spółdzielców, przy czym może przybrać także postać tolerowania nieprawidłowości wyraźnie godzących w interesy majątkowe oraz gospodarcze spółdzielni i wyrażających szkodę, których dopuszczają się inne osoby, choćby ta szkoda została następnie – po ujawnieniu – pokryta²⁸. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że przytoczone obowiązki mają charakter wyjątkowo ogólny i generalny, w związku z czym trudno w sposób syntetyczny scharakteryzować cały wachlarz możliwych działań lub zaniechań ze strony członka kasy, które uzasadniałyby przyjęcie wniosku, że powinny być one kwalifikowane jako naruszenie tychże obowiązków.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ MAJĄTKOWA CZŁONKA KASY

Bardzo istotną, z punktu widzenia obowiązków członków kas, kwestią jest odpowiedzialność majątkowa członków spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej.

Zgodnie z art. 26 ust. 2 ustawy o skok straty bilansowe kas pokrywane są z funduszu zasobowego, a w części przekraczającej fundusz zasobowy – z funduszu udziałowego. Jak już wcześniej wspomniano, fundusz zasobowy jest zasilany z wpłat wpisowego wnoszonego przez członków oraz nadwyżki bilansowej, natomiast na fundusz udziałowy składają się wpłaty wniesionych

przez członków udziałów członkowskich w kasie. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na istotną różnicę pomiędzy sytuacją członka spółdzielni w świetle ustawy Prawo spółdzielcze w zakresie określenia wysokości kwoty, w jakiej uczestniczy on w pokrywaniu jej strat, a sytuacją członka kasy w związku z regulacjami ustawy o skok w tym zakresie. W pierwszym bowiem z przytoczonych przypadków członek spółdzielni uczestniczy w pokrywaniu jej strat do wysokości zadeklarowanych udziałów (art. 19 § 2 ustawy Prawo spółdzielcze). Natomiast w przypadku członka spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej jego odpowiedzialność za straty powstałe w kasie może zostać podwyższona w statucie kasy do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów. Z powyższego wynika, iż zasadą jest odpowiedzialność członka kasy za jej straty do wysokości wpłaconych przez niego udziałów, natomiast zwiększenie tej odpowiedzialności powinno wynikać z odnośnych postanowień statutu. Do członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych znajdzie również zastosowanie art. 19 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze. Zgodnie z tym przepisem członek spółdzielni nie odpowiada wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania. Jak słusznie zważył Sąd Najwyższy, stosownie do treści art. 19 § 2 i 3 ustawy – Prawo spółdzielcze wierzyciel spółdzielni nie może prowadzić egzekucji z majątku członka spółdzielni, natomiast na pokrycie zobowiązań spółdzielni mogą być przeznaczone zadeklarowane przez członka udziały, czego konsekwencją jest to, że członek nie może przed ustaniem członkostwa żądać zwrotu kwot wpłaconych na udziały, a jeżeli wpłaty te zostały przeznaczone na pokrycie zobowiązań spółdzielni, członkowi w ogóle nie przysługuje roszczenie o ich zwrot. Natomiast prawo członka do wkładu i roszczenie o jego wypłatę są niezależne ani od istnienia, ani od konieczności pokrycia jakichkolwiek zobowiązań spółdzielni, co oczywiście nie wyklucza wpływu tych zobowiązań na możliwość realizacji prawa członka do wkładu, należy to już jednak do zakresu realizacji prawa a nie jego istnienia²⁹.

²⁸ Wyrok z dnia 9 kwietnia 2009 r. Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, I ACa 105/09.

²⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2004 r., I CK 198/04.

W tym miejscu należy ponownie podkreślić, o czym była mowa we wstępie niniejszego poradnika, że nowelizacja u.s.k.o.k., dokonana ustawą z dnia 19 kwietnia 2013 r. o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz niektórych innych ustaw, od 29 listopada 2013 r. objęła depozyty oszczędnościowe członków kas ochroną przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

„Od 29 listopada 2013 r. depozyty oszczędnościowe członków kas są objęte ochroną przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny.”

PRAWA CZŁONKÓW KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ

PRAWA CZŁONKÓW KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ DOTYCZĄCE KORZYSTANIA Z USŁUG OFEROWANYCH PRZEZ KASĘ OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWĄ – PODSTAWOWE INFORMACJE

Skok jest szczególną kategorią spółdzielni, której podstawowym celem ekonomicznym jest świadczenie określonych czynności (usług) depozytowo-kredytowych wyłącznie na rzecz swoich członków³⁰. Cecha ta wyróżnia skok od innych podmiotów prowadzących działalność depozytowo-kredytową, które są kwalifikowane do kategorii instytucji kredytowych w rozumieniu dyrektywy 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe³¹ (np. banków spółdzielczych, będących także spółdzielniami prowadzącymi działalność depozytowo-kredytową)³². Możliwość skorzystania z usług depozytowo-kredytowych oferowanych przez skok jest podstawowym uprawnieniem jej członka, stanowiącym w znakomitej większości przypadków przyczynę jego uczestnictwa w skok. Usługi depozytowe polegają na gromadzeniu środków pieniężnych pod tytułem zwrotnym, zaś istotą usług kredytowych jest udostępnianie finansowania innym podmiotom. Oprócz usług depozytowo-kredytowych, skok mogą świadczyć, jeżeli przepis prawa tak stanowi, także inne usługi (np. z zakresu niektórych usług pośrednictwa finansowego). Usługi inne niż depozytowo-kredytowe, mogą być także w niektórych przypadkach świadczone na rzecz podmiotów niebędących członkami skok.

Dopuszczalne czynności, które skok może wykonywać w ramach świadczonych przez siebie usług, określone są w art. 3 ustawy o skok. Zgodnie ze wskazanym przepisem skok może wykonywać następujące czynności (usługi):

- 1) gromadzić środki pieniężne wyłącznie członków skok;
- 2) przeprowadzać rozliczenia pieniężne na zlecenie członków skok;
- 3) udzielać pożyczek i kredytów członkom skok;
- 4) wydawać pieniądź elektroniczny na rzecz członków skok;
- 5) pośredniczyć przy zawieraniu umów ubezpieczenia;
- 6) wykonywać czynności podmiotu, o którym mowa w art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych³³.

³⁰ Art. 3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.

³¹ Dz.Urz. UE L Nr 177 z 30.06.2006, str. 1, z późn. zm.

³² Tak np. W. Srokosz, *Instytucje parbankowe w Polsce*, wyd. Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2011; str. 88 i nast.

³³ Dz.U. z 2004 r. Nr 146, poz. 1546, z późn. zm.; dalej w tekście powoływana, jako „ustawa o funduszach inwestycyjnych”.

Prawa oraz obowiązki członków skok, korzystających z usług przez nią świadczonych, unormowane są w wielu różnych aktach prawnych. Regulacje zawarte w poszczególnych ustawach mają charakter fragmentaryczny. Jednocześnie normy prawa powszechnie obowiązującego uzupełniane są w szerokim zakresie normami umownymi, wynikającymi ze statutów skok, przyjętych przez skok regulaminów świadczenia usług oraz innych stosowanych wzorców umownych, a także z samej treści umowy indywidualnie uzgodnionej pomiędzy skok a członkiem-usługobiorcą (por. art. 36 ust. 1 ustawy o skok). Rozproszona regulacja praw i obowiązków członków skok, korzystających z usług świadczonych przez skok, może niekiedy w praktyce powodować trudności z ustaleniem właściwej treści owych praw i obowiązków. W celu ustalenia swojego statusu prawnego, członek skok – usługobiorca musi niejednokrotnie sięgnąć po różne ustawy i dokonać stosownej wykładni zamieszczonych w nich przepisów³⁴. Taką sytuację należy ocenić negatywnie w kontekście zapewnienia efektywnej ochrony praw członków skok, przystępujących im w związku z korzystaniem z usług oferowanych przez skok. Jak wydaje się, problem ten może mieć istotne znaczenie w przypadku członków skok będących konsumentami.

„Rozproszona regulacja praw i obowiązków członków skok, korzystających z usług świadczonych przez skok, może niekiedy w praktyce powodować trudności z ustaleniem właściwej treści owych praw i obowiązków. W celu ustalenia swojego statusu prawnego, członek skok – usługobiorca musi niejednokrotnie sięgnąć po różne ustawy i dokonać stosownej wykładni zamieszczonych w nich przepisów.”

GROMADZENIE ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NALEŻĄCYCH DO CZŁONKÓW KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ ORAZ PRZEPROWADZANIE RÓZLICZEN FINANSOWYCH NA ZLECENIE CZŁONKÓW KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o skok celem skok jest gromadzenie środków pieniężnych swoich członków. „Gromadzenie” środków może dokonywać się na podstawie różnych stosunków prawnych, w szczególności będzie dokonywać się w wyniku wpłacania przez członka skok wkładu członkowskiego w celu korzystania z niego przez skok.

W praktyce jednak, podstawowe znaczenie będzie miało pozyskiwanie przez skok środków pieniężnych od swoich członków na podstawie umów rachunków prowadzonych przez skok, będących „odpowiednikiem” umów rachunków bankowych prowadzonych przez banki.

Przepisy ustawy o skok nie regulują, co do zasady, sposobu prowadzenia przez skok rachunków dla swoich członków. Podstawową regulacją w tym zakresie będą stanowić przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny³⁵. Przepisy k.c. regulują rachunki prowadzone przez skok

³⁴ Por. P. M. Głuchowski, *Umowa rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, wyd. Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2011; str. 46.

³⁵ Dz.U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.; dalej w tekście powoływana, jako „k.c.” lub „Kodeks cywilny”.

w ten sposób, iż odsyłają w tym zakresie do odpowiedniego stosowania przepisów k.c. dotyczących umowy rachunku bankowego (art. 725–733 k.c.)³⁶.

„Przez umowę rachunku skok zobowiązuje się względem posiadacza rachunku, na czas oznaczony lub nieoznaczony, do przechowywania jego środków pieniężnych oraz, jeżeli umowa tak stanowi, do przeprowadzania na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych. Skok może obracać czasowo wolnymi środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku z obowiązkiem ich zwrotu w całości lub w części na każde żądanie, chyba że umowa uzależnia obowiązek zwrotu od wypowiedzenia.”

Przez umowę rachunku skok zobowiązuje się względem posiadacza rachunku, na czas oznaczony lub nieoznaczony, do przechowywania jego środków pieniężnych oraz, jeżeli umowa tak stanowi, do przeprowadzania na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych. Skok może obracać czasowo wolnymi środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku z obowiązkiem ich zwrotu w całości lub w części na każde żądanie, chyba że umowa uzależnia obowiązek zwrotu od wypowiedzenia. Skok może odmówić wykonania zlecenia posiadacza rachunku tylko w wypadkach przewidzianych w przepisach szczególnych.

W zakresie uregulowania rachunków prowadzonych przez skok dla swoich członków, ustawa o skok tylko w wąskim zakresie odsyła do stosowania przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe³⁷. Czyni tak tylko odnośnie zleceń członka dotyczących przeprowadzenia rozliczeń finansowych, co oznacza, że do rozliczeń tych stosuje się przepisy art. 63–68 Prawa bankowego. W tym zakresie, zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawa o skok, zastosowanie znajdują również przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych³⁸. W szczególności będą to art. 33–59 i ustawy o usługach płatniczych, określające prawa i obowiązki w zakresie dostarczenia usług płatniczych i korzystania z nich.

Przy umowie zawartej na czas nieoznaczony skok jest obowiązany informować posiadacza rachunku, w sposób określony w umowie, o każdej zmianie stanu rachunku.

Skok jest obowiązany przesyłać posiadaczowi co najmniej raz w miesiącu bezpłatnie wyciąg z rachunku z informacją o zmianach stanu rachunku i ustaleniem salda, chyba że posiadacz wyraził pisemnie zgodę na inny sposób informowania o zmianach stanu rachunku i ustaleniu salda (np. wyraził zgodę na przysyłanie wskazanej informacji za pośrednictwem poczty elektronicznej). Posiadacz rachunku jest obowiązany zgłosić skok niezgodność zmian stanu rachunku lub salda w ciągu czternastu dni od dnia otrzymania wyciągu z rachunku. Posiadacz imiennego rachunku obowiązany jest zawiadamiać skok o każdej zmianie swego zamieszkania lub siedziby.

Rozwiązanie umowy rachunku prowadzone przez skok, zawartej na czas nieoznaczony, może nastąpić w każdym czasie wskutek wypowiedzenia przez którąkolwiek ze stron; jednakże skok może wypowiedzieć taką umowę tylko z ważnych powodów.

³⁶ Por. art. 732 k.c.

³⁷ Tekst jedn.: Dz.U. z 2012 r. poz. 1376, z późn. zm.; dalej w tekście powoływana jako „Prawo bankowe”.

³⁸ Dz.U. Nr 199, poz. 1175, z późn. zm.; dalej w tekście powoływana, jako „ustawa o usługach płatniczych”.

Roszczenia wynikające ze stosunku rachunku przedawniają się z upływem dwóch lat. Nie dotyczy to roszczeń o zwrot wkładów oszczędnościowych.

Oszczędności członka skok złożone w skok, niezależnie od ilości dowodów na złożone oszczędności, zapisuje się na imiennym rachunku członka skok i są one wolne od zajęcia na podstawie tytułu wykonawczego sądowego i administracyjnego do wysokości równej trzykrotnemu przeciętnemu miesięcznemu wynagrodzeniu w gospodarce narodowej, ogłaszanemu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Skok jest obowiązana wypłacić po śmierci członka skok z jego wkładu członkowskiego i środków zgromadzonych na jego rachunkach:

- 1) kwotę wydatkowaną na koszty pogrzebu członka skok w wysokości nieprzekraczającej kosztów urządzenia pogrzebu zgodnie ze zwyczajami przyjętymi w danym środowisku – osobie, która przedłoży rachunek stwierdzający wysokość poniesionych przez nią wydatków;
- 2) kwotę nieprzekraczającą ogółem sumy przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, ogłaszanej przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, w okresie 5 lat kalendarzowych poprzedzających wypłatę – jeżeli członek skok pisemnie wskazał skok osoby, na których rzecz wypłata ma nastąpić; osobami wskazanymi przez członka skok mogą być jego małżonek, zstępni, rodzice, dziadkowie i rodzeństwo;
- 3) kwotę równą wpłatom na rachunki, dokonanych przez organ rentowy z tytułu świadczeń z ubezpieczeń i zabezpieczeń społecznych, które nie przysługiwały za okres po śmierci posiadacza rachunków, wskazaną we wniosku organu rentowego skierowanym do skok, wraz z podaniem numerów rachunków, na które dokonano wpłat. Skok jest zwolniona od wypłaty pełnej lub częściowej tej kwoty, jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu rentowego dokonała z tych rachunków wypłat innym uprawnionym osobom, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub części, oraz w ciągu 30 dni od otrzymania wniosku poinformuje o tym organ rentowy, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty. Skok nie odpowiada za szkody wynikające z wykonania powyższych czynności. Odpowiedzialność w tym zakresie ponosi organ rentowy, który wystąpił z wnioskiem.

Kwoty wskazane w pkt. 1–3 nie należą do spadku po członku skok.

Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, ustawa o skok nie określa jakiego rodzaju rachunki mogą być prowadzone przez skok. Przyjmuje się, że na zasadzie swobody umów, analogicznie jak ma to miejsce w przypadku banków, skok może prowadzić następujące rodzaje rachunków³⁹:

- 1) rachunki rozliczeniowe, w tym bieżące i pomocnicze;
- 2) rachunki lokat terminowych;
- 3) rachunki oszczędnościowe, rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe oraz rachunki terminowych lokat oszczędnościowych.

Ze względu na brak stosownej ku temu podstawy prawnej, skok nie może oferować swoim członkom prowadzenia rachunków powierniczych, o konstrukcji prawnej przewidzianej w art. 59 Pra-

³⁹ Por. szczegółowe rozważania (w:) P. M. Głuchowski, *Umowa rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, wyd. Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2011; str. 113-140.

wa bankowego. Jakkolwiek wydaje się, iż dopuszczalne jest prowadzenie przez skok rachunku zawierającego w swej konstrukcji niektóre elementy charakterystyczne dla rachunków powierniczych (art. 59 ust. 1–3 Prawa bankowego). Taką możliwość można wywieść z zasady swobody umów, proklamowanej w art. 353¹ k.c. Strony zawierające umowę rachunku prowadzonego przez kasę mogą bowiem ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego⁴⁰.

UDZIELANIE PRZEZ KASĘ OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWĄ POŻYCZEK I KREDYTÓW

Udzielanie przez skok kredytów oraz pożyczek swoim członkom stanowi podstawowy rodzaj usług przez nią świadczonych. Fakt ten znajduje odzwierciedlenie w samej nazwie skok. W celu świadczenia tych usług w każdej skok tworzy się obligatoryjny fundusz oszczędnościowo-pożyczkowy będący w dyspozycji skok, powstający z wkładów członkowskich oraz gromadzonych przez członków oszczędności (art. 25 ustawy o skok).

Ograniczenia dotyczące udzielania pożyczek lub kredytów dotyczą, tych członków, którzy mają istotny wpływ na zarządzanie skok lub na sprawowanie nad nią nadzoru. Skok może udzielać pożyczek i kredytów członkom rady nadzorczej, zarządu i komisji kredytowej, pod następującymi warunkami:

- pożyczka lub kredyt nie są udzielane na warunkach bardziej korzystnych niż określone dla innych członków;
- kwota pożyczek i kredytów udzielanych łącznie tym osobom nie przekracza 20% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego.

Udzielenie kredytu lub pożyczki członkowi zarządu wymaga uchwały rady nadzorczej skok. O udzieleniu kredytu lub pożyczki członkowi rady nadzorczej lub komisji kredytowej decyduje zarząd, informując o podjętej uchwale radę nadzorczą.

Ponadto, członkowie rady nadzorczej, zarządu i komisji kredytowej nie mogą poręczać pożyczek i kredytów udzielonych przez skok, w której pełnią funkcję.

„Umowa pożyczki lub kredytu, zawarta pomiędzy skok i jej członkiem, niezależnie od wartości pożyczki lub kredytu, powinna być sporządzona w formie pisemnej pod rygorem nieważności.”

Umowa pożyczki lub kredytu, zawarta pomiędzy skok i jej członkiem, niezależnie od wartości pożyczki lub kredytu, powinna być sporządzona w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

Podstawę wpisu w księdze wieczystej hipoteki zabezpieczającej kredyt lub pożyczkę udzielaną przez skok stanowi oświadczenie właściciela nieruchomości o ustanowieniu hipoteki na rzecz skok z zachowaniem formy pisemnej pod rygorem nieważności.

⁴⁰ Tamże; str. 140.

Łączna kwota pożyczek i kredytów udzielonych jednemu członkowi skok oraz zobowiązań tego członka wynikających z udzielonych poręczeń, nie może przekraczać 10% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego. Jednakże w przypadku pożyczek i kredytów udzielanych na cele związane z działalnością gospodarczą łączna kwota takich pożyczek i kredytów udzielonych jednemu członkowi oraz udzielonych mu zobowiązań pozabilansowych nie może przekraczać 15% funduszy własnych skok. Ponadto, łączna kwota pożyczek i kredytów udzielonych wszystkim członkom na cele związane z działalnością gospodarczą nie może przekraczać 150% funduszy własnych kasy.

Członek skok nie może być jednocześnie poręczycielem więcej niż dwóch pożyczek lub kredytów łącznie, udzielonych przez kasę, której jest członkiem.

W razie ustania członkostwa roszczenie o zwrot pożyczki lub kredytu staje się wymagalne z dniem ustania członkostwa. Zarząd skok może postanowić inaczej w szczególnie uzasadnionych przypadkach.

Jeżeli zawarta przez skok umowa kredytu lub pożyczki ma charakter kredytu konsumenckiego w rozumieniu ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim⁴¹, do umów tych stosuje się także przepisy tej ustawy. Oznacza to, że ogólne zasady dotyczące udzielania przez skok pożyczek i kredytów, zostaną w takim przypadku zmodyfikowane poprzez przepisy u.k.k.

UMOWA POŻYCZKI ZAWARTA POMIĘDZY SKOK A JEJ CZŁONKIEM

Umowa pożyczki jest umową nazwaną, odnośnie której podstawowa regulacja jest zawarta w art. 720–724 k.c. Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. W wypadku pożyczek udzielanych przez skok swoim członkom, przedmiotem pożyczki są pieniądze.

„Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. W wypadku pożyczek udzielanych przez skok swoim członkom, przedmiotem pożyczki są pieniądze.”

Skok może odstąpić od umowy i odmówić wydania przedmiotu pożyczki, jeżeli zwrot pożyczki jest wątpliwy z powodu złego stanu majątkowego drugiej strony. Uprawnienie to nie przysługuje skok, jeżeli w chwili zawarcia umowy o złym stanie majątkowym drugiej strony skok wiedziała lub z łatwością mogła się dowiedzieć.

⁴¹ Dz.U. Nr 126, poz. 715, z późn. zm.; dalej w tekście powoływana jako „u.k.k.”.

Roszczenie członka skok biorącego pożyczkę o wydanie pieniędzy, stanowiących przedmiot pożyczki, przedawnia się z upływem sześciu miesięcy od chwili, gdy pieniądze miały być wydane. Jeżeli termin zwrotu pożyczki nie jest oznaczony, dłużnik obowiązany jest zwrócić pożyczkę w ciągu sześciu tygodni po wypowiedzeniu przez dającą pożyczkę skok.

Szczegółowe zasady udzielania pożyczek i ich spłaty określa statut skok⁴². Dlatego też w stacjie kasy należy szukać odpowiedzi na pytanie, jakie konkretnie uprawnienia przysługują członkowi skok w związku z zaciągnięciem danej pożyczki.

UMOWA KREDYTU ZAWARTA POMIĘDZY SKOK A JEJ CZŁONKIEM

Do umów kredytowych zawieranych przez skok stosuje się odpowiednio przepisy art. 69, 70, 74–78 Prawa bankowego.

„Przez umowę kredytu skok zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.”

Przez umowę kredytu skok zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności:

- 1) strony umowy;
- 2) kwotę i walutę kredytu;
- 3) cel, na który kredyt został udzielony;
- 4) zasady i termin spłaty kredytu;
- 5) w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczególne zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu;
- 6) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany;
- 7) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu;
- 8) zakres uprawnień skok związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu;
- 9) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych;
- 10) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje;
- 11) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

⁴² Art. 36 ust. 1 ustawy o skok.

W przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku. Wykonanie tego uprawnienia nie może wiązać się z poniesieniem przez kredytobiorcę dodatkowych kosztów. Skok nie może uzależnić wykonania przez kredytobiorcę powyższego uprawnienia od wprowadzenia dodatkowych ograniczeń, w szczególności nie może zobowiązać kredytobiorcy do nabywania waluty przeznaczonej na spłatę rat kredytu, jego całości lub części, od określonego podmiotu. W tym przypadku otwarcie i prowadzenie rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu, jest wolne od opłat w sytuacji, gdy kredytobiorcą jest konsument w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego.

Skok uzależnia przyznanie kredytu od zdolności kredytowej kredytobiorcy. Przez zdolność kredytową rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Kredytobiorca jest obowiązany przedłożyć na żądanie skok dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności.

Osobie fizycznej, prawnej lub jednostce organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, o ile posiada zdolność prawną, które nie mają zdolności kredytowej, skok może udzielić kredytu pod warunkiem:

- ustanowienia szczególnego sposobu zabezpieczenia spłaty kredytu;
- przedstawienia niezależnie od zabezpieczenia spłaty kredytu programu naprawy gospodarki podmiotu, którego realizacja zapewni – według oceny skok – uzyskanie zdolności kredytowej w określonym czasie.

Kredytobiorca jest obowiązany umożliwić podejmowanie przez skok czynności związanych z oceną sytuacji finansowej i gospodarczej oraz kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu. Taka sama zasada znajduje odpowiednie zastosowanie przy udzielaniu kredytu nowoutworzonemu przedsiębiorcy, osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, o ile posiada zdolność prawną.

Na wniosek ubiegającego się o kredyt przedsiębiorcy, skok przekazuje, w formie pisemnej, wyjaśnienie dotyczące dokonanej przez siebie oceny zdolności kredytowej. Opłata za sporządzenie takiego wyjaśnienia powinna być odpowiednia do wysokości kredytu.

W czasie obowiązywania umowy kredytu kredytobiorca jest obowiązany przedstawić – na żądanie skok – informacje i dokumenty niezbędne do oceny jego sytuacji finansowej i gospodarczej oraz umożliwiające kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu.

W przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu albo w razie utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej skok może obniżyć kwotę przyznanego kredytu albo wypowiedzieć umowę kredytu. W takim przypadku termin wypowiedzenia, o ile strony nie określą w umowie dłuższego terminu, wynosi 30 dni, a w razie zagrożenia upadłością kredytobiorcy – 7 dni.

Wypowiedzenie umowy kredytu z powodu utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej lub zagrożenia jego upadłością nie może nastąpić, jeżeli skok zgodził się na realizację przez kredytobiorcę programu naprawczego. Zasadę tę stosuje się przez cały okres realizacji programu naprawczego, chyba że skok stwierdzi, iż program naprawczy nie jest w sposób należyty realizowany.

O ile umowa kredytu nie stanowi inaczej, termin spłaty kredytu jest terminem zastrzeżonym na rzecz obu stron. W przypadku gdy strony ustaliły termin spłaty kredytu dłuższy niż rok, kredytobiorca może wypowiedzieć umowę z zachowaniem terminu trzymiesięcznego.

Zasady oprocentowania kredytu określa umowa kredytu, z tym że w razie stosowania stopy zmiennej należy:

- określić w umowie kredytowej warunki zmiany stopy procentowej kredytu;
- powiadomić w sposób określony w umowie kredytobiorcę, poręczyciela oraz, jeżeli umowa nie stanowi inaczej, inne osoby będące dłużnikami skok z tytułu zabezpieczenia kredytu o każdej zmianie stopy jego oprocentowania.

Skok jest obowiązany niezwłocznie powiadomić, w sposób określony w umowie, osoby będące dłużnikami kasy z tytułu zabezpieczenia kredytu, jeżeli kredytobiorca opóźnia się z jego spłatą.

Umowa kredytu może określać, że od kredytu postawionego do dyspozycji kredytobiorcy i przez niego niewykorzystanego przysługuje skok odrębna prowizja.

Skok może przyjąć zlecenie udzielenia kredytu osobie trzeciej. Zlecenie powinno być złożone w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W takim przypadku, jeśli umowa nie stanowi inaczej, dający zlecenie staje się poręczycielem za dług przyszły.

WYDAWANIE PIENIĄDZA ELEKTRONICZNEGO

Zarówno skok jak i Kasa Krajowa są uprawnione do wydawania pieniądza elektronicznego na rzecz członków kas, na zasadach określonych w ustawie o usługach płatniczych⁴³.

Ustawa o usługach płatniczych określa zasady dotyczące wydawania i wykupu pieniądza elektronicznego. Przez pieniądź elektroniczny rozumie się wartość pieniężną przechowywaną elektronicznie, w tym magnetycznie, wydawaną, z obowiązkiem jej wykupu, w celu dokonywania transakcji płatniczych, akceptowaną przez podmioty inne niż wyłącznie wydawca, którym jest w tym przypadku skok.

Skok będąca wydawcą pieniądza elektronicznego jest obowiązana niezwłocznie wydać pieniądź elektroniczny według wartości nominalnej z chwili otrzymania środków pieniężnych przeznaczo-

⁴³ Art. 3 ust. 3 ustawa o skok.

nych na ten cel. Umowa o wydanie pieniądza elektronicznego powinna określać warunki dokonywania wykupu pieniądza elektronicznego, w tym opłaty za jego wykup, jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Skok będąca wydawcą pieniądza elektronicznego jest obowiązana dostarczyć jednoznaczną i zrozumiałą informację o warunkach dokonywania wykupu pieniądza elektronicznego nie później niż przy złożeniu propozycji zawarcia umowy.

Skok będąca wydawcą pieniądza elektronicznego jest obowiązany umożliwić, na żądanie posiadacza pieniądza elektronicznego, wykup pieniądza elektronicznego w każdym czasie, według wartości nominalnej.

Wykup pieniądza elektronicznego następuje za środki pieniężne inne niż pieniądz elektroniczny.

Posiadacz pieniądza elektronicznego może zażądać wykupu pieniądza elektronicznego:

- ➔ przed wygaśnięciem umowy o wydanie pieniądza elektronicznego – w całości lub w części;
- ➔ po wygaśnięciu wskazanej umowy – w całości. W takim przypadku, jeżeli wydawca pieniądza elektronicznego prowadzi również działalność gospodarczą inną niż działalność w zakresie wydawania pieniądza elektronicznego lub świadczenia usług płatniczych i świadczenia usług dodatkowych ściśle powiązanych z taką działalnością lub inną niż prowadzenie systemów płatności lub udzielanie pożyczek służących wykonaniu transakcji płatniczej w związku z wykonywaniem usług płatniczych i nie może określić, jaka część przekazanych mu środków pieniężnych miała być wykorzystana na wydanie pieniądza elektronicznego, wypłacie podlegają wszystkie środki pieniężne objęte żądaniem użytkownika w kwocie nieobjętej wcześniej złożonymi zleceniami płatniczymi użytkownika.

Skok będąca wydawcą pieniądza elektronicznego może pobierać opłatę za wykup pieniądza elektronicznego jedynie w przypadku, gdy przewiduje to umowa, a ponadto:

- ➔ w umowie wskazana została data jej wygaśnięcia, a posiadacz pieniądza elektronicznego rozwiązał umowę przed tą datą;
- ➔ posiadacz pieniądza elektronicznego wystąpił z żądaniem wykupu pieniądza elektronicznego w całości przed wygaśnięciem umowy lub po upływie roku od dnia jej wygaśnięcia.

Wskazana opłata nie może przekroczyć kosztów ponoszonych przez skok w związku z umożliwieniem wykupu. Zasady te nie wyłączają ponadto możliwości potrącenia przez skok z kwoty transakcji płatniczej należności wynikającej ze zobowiązań podatkowych.

Skok będąca wydawcą pieniądza elektronicznego oraz podmiot niebędący konsumentem, który akceptuje pieniądz elektroniczny, mogą ustalić warunki wykupu pieniądza elektronicznego inne niż wskazane powyżej.

Roszczenie o wykup pieniądza elektronicznego przedawnia się z upływem 5 lat od dnia wygaśnięcia umowy o wydanie pieniądza elektronicznego. Wydawanie pieniądza elektronicznego przez skok nie może następować za pośrednictwem agentów ani innych podmiotów.

POŚREDNICZENIE PRZY ZAWIERANIU UMÓW UBEZPIECZENIA

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o skok kasa jest uprawniona do pośredniczenia przy zawieraniu umów ubezpieczenia na zasadach określonych w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym⁴⁴. Działalność tę skok prowadzi w oparciu o umowę agencyjną zawartą z zakładem ubezpieczeń, w którego imieniu lub na rzecz którego pośredniczy przy zawieraniu umów ubezpieczenia.

Działalność agencyjna powinna być wykonywana z zachowaniem staranności określonej przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności oraz dobrych obyczajów.

Za szkodę wyrządzoną przez skok w związku z wykonywaniem pośredniczenia przy zawieraniu umów ubezpieczenia odpowiada zakład ubezpieczeń, na rzecz którego skok działa. Wyłączona jest przy tym możliwość powoływania się zakładu ubezpieczeń na okoliczność, że nie ponosi winy w wyborze albo że wykonanie czynności powierzył skok, czyli podmiotowi, który w zakresie swej działalności gospodarczej zawodowo trudni się wykonywaniem czynności pośredniczenia przy zawieraniu umów ubezpieczenia (wyłączenie stosowania art. 429 Kodeksu cywilnego).

Skok wykonujący czynności agencyjne na rzecz więcej niż jednego zakładu ubezpieczeń w zakresie tego samego działu ubezpieczeń, odpowiada za szkody powstałe z tytułu wykonywania tych czynności wyrządzone klientowi, ubezpieczającemu, ubezpieczonemu lub osobie uprawnionej z umowy ubezpieczenia.

W zakresie odpowiedzialności za szkody powstałe z tytułu wykonywania czynności agencyjnych, skok wykonująca czynności agencyjne na rzecz więcej niż jednego zakładu ubezpieczeń w zakresie tego samego działu ubezpieczeń, podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej. Umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje szkody wyrządzone przez skok w związku z działalnością wykonywaną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz innych państw członkowskich Unii Europejskiej. Nie zawarcie w przedmiotowej sytuacji przez skok wskazanej umowy podlega sankcjom publicznoprawnym.

Zakład ubezpieczeń udziela skok upoważnionej do zawierania w jego imieniu umów ubezpieczenia, w formie pisemnej pod rygorem nieważności, pełnomocnictwa do dokonywania czynności agencyjnych w imieniu tego zakładu. Pełnomocnictwo to określa w szczególności:

- 1) zakres działalności skok, jako agenta ubezpieczeniowego, ze wskazaniem działu i grup ubezpieczeń;
- 2) wysokość maksymalnej sumy ubezpieczenia, na jaką skok może zawrzeć jedną umowę ubezpieczenia;
- 3) obszar działalności skok, jako agenta ubezpieczeniowego.

⁴⁴ Dz.U. Nr 124, poz. 1154, z późn. zm.; dalej jako „ustawa o pośrednictwie ubezpieczeniowym”.

Pełnomocnictwo udzielone przez zakład ubezpieczeń nie może zawierać upoważnienia skok do udzielania dalszych pełnomocnictw. Jeżeli skok zawrze z osobą fizyczną umowę dotyczącą wykonywania czynności agencyjnych (np. umowę o pracę, umowę zlecenia), umowa ta nie jest uważana za umowę agencyjną.

Skok wykonujący usługi pośredniczenia przy zawieraniu umów ubezpieczenia jest obowiązany:

- 1) okazywać klientowi przy pierwszej czynności należącej do zakresu działalności agencyjnej oraz na każde żądanie dokument pełnomocnictwa;
- 2) zwrócić zakładowi ubezpieczeń dokument pełnomocnictwa oraz wszystkie wydane mu druki, materiały i inne dokumenty oraz rozliczyć się z zainkasowanych składek, jeżeli jego pełnomocnictwo wygasło lub zostało cofnięte;
- 3) zachować w tajemnicy wszystkie informacje uzyskane w związku z wykonywaniem czynności agencyjnych, dotyczące zakładu ubezpieczeń, drugiej strony umowy ubezpieczenia oraz podmiotu szukającego ochrony ubezpieczeniowej; obowiązek ten ciąży na agencie ubezpieczeniowym również po rozwiązaniu umowy agencyjnej;
- 4) powiadomić klienta, czy działa na rzecz jednego, czy wielu zakładów ubezpieczeń, i na żądanie klienta poinformować go o nazwach zakładów ubezpieczeń, na rzecz których wykonuje działalność agencyjną;
- 5) poinformować klienta o:
 - a) firmie, pod którą wykonuje działalność agencyjną, oraz adresie siedziby,
 - b) wpisie do rejestru pośredników ubezpieczeniowych i sposobie sprawdzenia wpisu do rejestru,
 - c) posiadanych akcjach albo udziałach zakładu ubezpieczeń uprawniających co najmniej do 10% głosów na walnym zgromadzeniu albo zgromadzeniu wspólników oraz w skok posiadanych przez zakład ubezpieczeń, uprawniających co najmniej do 10% głosów na walnym zgromadzeniu.

Osoba fizyczna wykonująca czynności agencyjne jest obowiązana okazywać dokument upoważniający do działania w imieniu agenta ubezpieczeniowego.

Skok przekazuje informacje o otrzymanym od zakładu ubezpieczeń pełnomocnictwie oraz informacje, o których mowa powyżej w pkt 4 i 5, poszukującemu ochrony ubezpieczeniowej albo klientowi:

- 1) pisemnie lub za pomocą innego trwałego nośnika informacji dostępnego dla poszukującego ochrony ubezpieczeniowej albo klienta;
- 2) w sposób jasny, dokładny i zrozumiały;
- 3) w języku urzędowym państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w którym umowa ubezpieczenia jest zawierana, lub innym języku, na który wyrażą zgodę strony umowy.

Informacje dotyczące skok mogą być dostarczane w formie innej niż wyżej określona na żądanie poszukującego ochrony ubezpieczeniowej albo klienta lub jeżeli okoliczności zawierania umowy ubezpieczenia nie pozwalają na przekazanie informacji w tej formie, przy czym pośrednik informacje te dostarcza poszukującemu ochrony ubezpieczeniowej albo klientowi niezwłocznie po zawarciu umowy ubezpieczenia.

Do informacji dotyczących pośrednika ubezpieczeniowego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny⁴⁵, przy czym informacje te powinny być niezwłocznie przekazane poszukującemu ochrony ubezpieczeniowej albo klientowi.

POŚREDNICTWO W ZAKRESIE ZBYWANIA I ODKUPYWANIA JEDNOSTEK UCZESTNICTWA FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH LUB TYTUŁÓW UCZESTNICTWA FUNDUSZY ZAGRANICZNYCH, FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH OTWARTYCH Z SIEDZIBĄ W PAŃSTWACH NALEŻĄCYCH DO ORGANIZACJI WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ I ROZWOJU (OECD) INNYCH NIŻ PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE UNII EUROPEJSKIEJ LUB PAŃSTWO NALEŻĄCE DO EUROPEJSKIEGO OBSZARU GOSPODARCZEGO

Za zezwoleniem Komisji Nadzoru Finansowego jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych lub tytuły uczestnictwa funduszy zagranicznych, funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do OECD innych niż państwo członkowskie lub państwo należące do EOG, mogą być zbywane i odkupywane za pośrednictwem skok. Ponadto, za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego towarzystwo funduszy inwestycyjnych może prowadzić zapisy na jednostki uczestnictwa za pośrednictwem skok, która uzyskała taką zgodę.

Skok, która otrzymała wyżej wskazaną zgodę Komisji Nadzoru Finansowego:

- 1) nie przyjmuje wpłat na nabycie jednostek uczestnictwa lub tytułów uczestnictwa, nie otrzymuje i nie przekazuje wpłat z tytułu ich odkupienia oraz nie przechowuje jednostek uczestnictwa, tytułów uczestnictwa ani środków pieniężnych osób nabywających lub umarzających jednostki uczestnictwa lub tytuły uczestnictwa za pośrednictwem tego podmiotu;
- 2) nie wykonuje żadnych czynności, o których mowa w art. 69 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi⁴⁶, poza czynnościami pośrednictwa, o których mowa powyżej, lub czynnościami nieodpłatnego doradztwa inwestycyjnego w zakresie jednostek uczestnictwa lub tytułów uczestnictwa, w których zbywaniu i odkupywaniu pośredniczy;
- 3) prowadzi działalność pośrednictwa, wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) przekazuje zlecenia nabycia lub odkupienia jednostek uczestnictwa lub tytułów uczestnictwa wyłącznie do funduszu inwestycyjnego, funduszu zagranicznego, innej instytucji wspólnego inwestowania, firmy inwestycyjnej, banku lub instytucji kredytowej lub oddziału firmy inwestycyjnej posiadającej siedzibę w państwie trzecim lub oddziału banku zagranicznego.

Skok, która otrzymała stosowną zgodę Komisji Nadzoru Finansowego jest uprawniona także do świadczenia nieodpłatnego doradztwa inwestycyjnego w odniesieniu do jednostek uczestnictwa lub tytułów uczestnictwa instytucji wspólnego inwestowania, w zakresie których posiada zezwolenie na pośredniczenie w przyjmowaniu i przekazywaniu zleceń.

⁴⁵ Tekst jednolity w Dz.U. z 2012 r. poz. 1225, z późn. zm.; dalej w tekście powoływana jako „u.n.p.k.”.

⁴⁶ Tekst jednolity w Dz.U. z 2010 r. Nr 211, poz.1384, z późn. zm.

Skok, która otrzymała stosowną zgodę Komisji Nadzoru Finansowego jest obowiązana prowadzić działalność w zakresie pośrednictwa w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych lub tytułów uczestnictwa funduszy zagranicznych, funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do EOG oraz funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do OECD innych niż państwo członkowskie lub państwo należące do EOG, w sposób rzetelny i profesjonalny, zgodnie z zasadami uczciwego obrotu oraz ze szczególnym uwzględnieniem interesu klientów i uczestników tych funduszy. Ponadto, jest obowiązana stosować w prowadzonej działalności rozwiązania techniczne i organizacyjne zapewniające jej bezpieczeństwo i ciągłość oraz zapobiegać powstawaniu konfliktów interesów, a w przypadku powstania takiego konfliktu zapewnić ochronę interesów klientów i uczestników funduszu inwestycyjnego oraz ochronę informacji poufnych lub stanowiących tajemnicę zawodową.

Informacje upowszechniane przez skok świadczącą przedmiotowe usługi, w celu reklamy lub promocji usług świadczonych przez skok powinny być rzetelne i zrozumiałe. Skok jest obowiązana opracować i wdrożyć procedury postępowania z reklamacjami klientów.

Skok może wyłącznie przyjmować lub przekazywać, w związku ze świadczeniem usług w zakresie pośrednictwa w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych lub tytułów uczestnictwa funduszy zagranicznych, funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do EOG oraz funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do OECD innych niż państwo członkowskie lub państwo należące do EOG:

- 1) opłaty, prowizje i świadczenia niepieniężne przyjmowane od klienta lub osoby działającej w jego imieniu albo przekazywane klientowi lub osobie działającej w jego imieniu;
- 2) opłaty lub prowizje niezbędne dla świadczonej usługi na rzecz klienta;
- 3) opłaty, prowizje i świadczenia niepieniężne inne niż wskazane w pkt 1 i 2, pod warunkiem że:
 - a) informacja o tych opłatach, prowizjach lub świadczeniach niepieniężnych, w tym o ich istocie i wysokości lub sposobie ustalania ich wysokości, została przekazana klientowi przed świadczeniem usługi, chyba że przekazuje klientowi, przed rozpoczęciem świadczenia przedmiotowych usług, ogólne zasady przyjmowania lub przekazywania opłat, prowizji i świadczeń niepieniężnych innych niż wskazane w pkt 1 i 2, pod warunkiem że informuje klienta o możliwości przekazania na jego żądanie tych informacji, oraz
 - b) są one przyjmowane albo przekazywane w celu poprawienia jakości usługi świadczonej przez ten podmiot na rzecz klienta.

Oświadczenia woli związane z przystąpieniem lub uczestnictwem w funduszu inwestycyjnym otwartym, specjalistycznym funduszu inwestycyjnym otwartym, funduszu zagranicznym, funduszu inwestycyjnym otwartym z siedzibą w państwie należącym do EOG oraz funduszu inwestycyjnym otwartym z siedzibą w państwie należącym do OECD innym niż państwo członkowskie lub państwo należące do EOG, w tym zlecenia nabycia lub odkupienia jednostek uczestnictwa lub tytułów uczestnictwa, mogą być składane za pośrednictwem osób fizycznych pozostających z uprawnioną skok w stosunku zlecenia lub innym stosunku prawnym o podobnym charakterze. Osoba fizyczna nie może przyjmować wpłat na nabycie jednostek uczestnictwa lub tytułów uczestnictwa lub otrzymywać i przekazywać wypłat z tytułu ich odkupienia.

Za szkody poniesione przez osoby nabywające lub odkupujące jednostki uczestnictwa funduszu inwestycyjnego za pośrednictwem uprawnionej skok, uprawniona skok odpowiada solidarnie z towarzyszem będącym organem funduszu albo ze spółką zarządzającą, jeżeli zarządza ona tym funduszem i prowadzi jego sprawy, chyba że szkoda jest wynikiem okoliczności, za które podmiot ten nie ponosi odpowiedzialności. Odpowiedzialność ta nie może być wyłączona, ograniczona lub w inny sposób zmieniona w drodze umowy. Umowy wyłączające odpowiedzialność są nieważne.

Skok pośredniczące w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych lub tytułów uczestnictwa funduszy zagranicznych, funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach EEA oraz funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do OECD innych niż państwo członkowskie lub państwo należące do EOG, mają obowiązek prowadzić rejestr pełnomocnictw udzielonych przez uczestników tych funduszy pracownikom tych skok oraz osobom fizycznym, pozostającym z uprawnioną skok w stosunku zlecenia lub innym stosunku prawnym o podobnym charakterze. Rejestr ten zawiera dane osobowe pracowników skok lub osób fizycznych pozostających ze skok w stosunku zlecenia oraz informacje o zakresie pełnomocnictwa.

CZŁONEK SPÓŁDZIELCZEJ KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ JAKO KONSUMENT

PRZECIWDZIAŁANIE PRAKTYKOM NARUSZAJĄCYM ZBIOROWE INTERESY KONSUMENTÓW

Zgodnie z art. 4 ustawy o skok, do stosunków zobowiązaniowych pomiędzy kasami a ich członkami, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 1a tej ustawy, stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów⁴⁷ w zakresie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Pojęcie konsumenta na gruncie u.o.k.k. jest tożsame z definicją konsumenta zawartą w art. 22¹ Kodeksu cywilnego. Za konsumenta uważa się więc osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

„Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.”

Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy (w tym wypadku skok), w szczególności:

- 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego;
- 2) naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji;
- 3) nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.

⁴⁷ Dz.U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.; dalej w tekście powoływana jako „u.o.k.k.”.

Nie uznaje się natomiast za zbiorowy interes konsumentów sumę indywidualnych interesów konsumentów.

Ochrona zbiorowych interesów konsumentów przewidziana w u.o.k.k. nie wyłącza ochrony wynikającej z innych ustaw, w szczególności z przepisów o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym i przepisów o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Przepisów ustawy nie stosuje się do spraw o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów⁴⁸ wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującą zaniechanie jej stosowania, jeżeli stwierdzi naruszenie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W decyzji tej Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu zapewnienia wykonania nakazu, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji. Może również nakazać publikację decyzji w całości lub w części na koszt przedsiębiorcy (skok).

Nie wydaje się powyższej decyzji, jeżeli przedsiębiorca (skok) **zaprzestał stosowania praktyki** naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. W tym Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania. Ciężar udowodnienia okoliczności, że zaprzestano stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, spoczywa na przedsiębiorcy. Prezes Urzędu może jednak w takiej sytuacji określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu zapewnienia wykonania nakazu, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji. Może również nakazać publikację decyzji w całości lub w części na koszt przedsiębiorcy (skok).

Jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione – na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu, które każdy może zgłosić Prezesowi Urzędu na piśmie odnośnie podejrzenia stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania – że przedsiębiorca (skok) stosuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, a przedsiębiorca (skok), któremu jest zarzucane naruszenie tego zakazu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań. W tej decyzji Prezes Urzędu może określić termin wykonania zobowiązań oraz nakłada na przedsiębiorcę obowiązek składania w wyznaczonym terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązań. W tym przypadku Prezes Urzędu nie stosuje sankcji przewidzianych w art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k. Prezes Urzędu może, z urzędu, uchylić przedmiotową decyzję, w przypadku gdy:

- 1) została ona wydana w oparciu o nieprawdziwe, niekompletne lub wprowadzające w błąd informacje lub dokumenty;
- 2) przedsiębiorca nie wykonuje zobowiązań lub obowiązków określonych w decyzji.

⁴⁸ Dalej w tekście powoływany jako „Prezes Urzędu”.

Prezes Urzędu może także, za zgodą przedsiębiorcy (skok), z urzędu uchylić wskazaną decyzję w przypadku, gdy nastąpiła zmiana okoliczności, mających istotny wpływ na wydanie decyzji. W przypadku uchylenia przedmiotowej decyzji Prezes Urzędu orzeka co do istoty sprawy.

UPRAWNIENIA KONSUMENTÓW WYNIKŁE ZE STOSOWANIA PRZEZ SPÓŁDZIELCZĄ KASĘ OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWĄ NIEUCZLIWYCH PRAKTYK RYNKOWYCH

Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczliwym praktykom rynkowym⁴⁹ zakazuje stosowania nieuczliwych praktyk rynkowych (art. 3 u.p.n.p.r.).

„Praktyka rynkowa stosowana przez skok wobec konsumentów jest nieuczliwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Za nieuczliwą praktykę rynkową uznaje się w szczególności praktykę rynkową wprowadzającą w błąd oraz agresywną praktykę rynkową, a także stosowanie sprzeczne z prawem kodeksu dobrych praktyk, jeżeli działania te prowadzą do powstania tych skutków.”

Praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorcę (w tym wypadku skok) wobec konsumentów jest nieuczliwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Za nieuczliwą praktykę rynkową uznaje się w szczególności praktykę rynkową wprowadzającą w błąd oraz agresywną praktykę rynkową, a także stosowanie sprzeczne z prawem kodeksu dobrych praktyk, jeżeli działania te prowadzą do powstania tych skutków.

Praktykę rynkową uznaje się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować

podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Wprowadzającym w błąd działaniem może być w szczególności:

- 1) rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji;
- 2) rozpowszechnianie prawdziwych informacji w sposób mogący wprowadzać w błąd;
- 3) działanie związane z wprowadzeniem produktu na rynek, które może wprowadzać w błąd w zakresie produktów lub ich opakowań, znaków towarowych, nazw handlowych lub innych oznaczeń indywidualizujących przedsiębiorcę (skok) lub jego produkty, w szczególności reklama porównawcza w rozumieniu art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczliwej konkurencji⁵⁰;
- 4) nieprzestrzeganie kodeksu dobrych praktyk, do którego przedsiębiorca dobrowolnie przystąpił, jeżeli przedsiębiorca ten informuje w ramach praktyki rynkowej, że jest związany kodeksem dobrych praktyk.

⁴⁹ Dz.U. z 2007 r. Nr 171, poz. 1206; dalej w tekście powoływana jako „u.p.n.p.r.”.

⁵⁰ Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503, z późn. zm.

Wprowadzające w błąd działanie może w szczególności dotyczyć:

- 1) istnienia produktu, jego rodzaju lub dostępności;
- 2) cech produktu, w szczególności jego pochodzenia geograficznego lub handlowego, ilości, jakości, sposobu wykonania, składników, daty produkcji, przydatności, możliwości i spodziewanych wyników zastosowania produktu, wyposażenia dodatkowego, testów i wyników badań lub kontroli przeprowadzanych na produkcji, zezwoleń, nagród lub wyróżnień uzyskanych przez produkt, ryzyka i korzyści związanych z produktem;
- 3) obowiązków przedsiębiorcy (skok) związanych z produktem, w tym usług serwisowych i procedury reklamacyjnej;
- 4) praw konsumenta, w szczególności prawa do naprawy lub wymiany produktu na nowy albo prawa do obniżenia ceny lub do odstąpienia od umowy;
- 5) ceny, sposobu obliczania ceny lub istnienia szczególnej korzyści cenowej;
- 6) rodzaju sprzedaży, powodów stosowania przez przedsiębiorcę praktyki rynkowej, oświadczeń i symboli dotyczących bezpośredniego lub pośredniego sponsorowania, informacji dotyczących sytuacji gospodarczej lub prawnej przedsiębiorcy lub jego przedstawiciela, w tym jego imienia i nazwiska (nazwy) i majątku, kwalifikacji, statusu, posiadanych zezwoleń, członkostwa lub powiązań oraz praw własności przemysłowej i intelektualnej lub nagród i wyróżnień.

Przy ocenie, czy praktyka rynkowa wprowadza w błąd przez działanie, należy uwzględnić wszystkie jej elementy oraz okoliczności wprowadzenia produktu na rynek, w tym sposób jego prezentacji.

Pojęcie konsumenta na gruncie u.p.n.p.r. jest tożsame z definicją konsumenta zawartą w art. 22¹ Kodeksu cywilnego. Za konsumenta uważa się więc osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Ponadto, ustawa ta wprowadza również termin „przeciętny konsument”, przez który rozumie się konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny; oceny dokonuje się z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych, językowych i przynależności danego konsumenta do szczególnej grupy konsumentów, przez którą rozumie się dającą się jednoznacznie zidentyfikować grupę konsumentów, szczególnie podatną na oddziaływanie praktyki rynkowej lub na produkt, którego praktyka rynkowa dotyczy, ze względu na szczególne cechy, takie jak wiek, niepełnosprawność fizyczna lub umysłowa.

Praktykę rynkową uznaje się za zaniechanie wprowadzające w błąd, jeżeli pomija istotne informacje potrzebne przeciętnemu konsumentowi do podjęcia decyzji dotyczącej umowy i tym samym powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. W razie wątpliwości za istotne uważa się informacje, które przedsiębiorca stosujący praktykę rynkową jest obowiązany podać konsumentom na podstawie odrębnych przepisów.

Wprowadzającym w błąd zaniechaniem może w być w szczególności:

- 1) zatajenie lub nieprzekazanie w sposób jasny, jednoznaczny lub we właściwym czasie istotnych informacji dotyczących produktu;
- 2) nieujawnienie handlowego celu praktyki, jeżeli nie wynika on jednoznacznie z okoliczności i jeżeli powoduje to lub może spowodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął.

W przypadku propozycji nabycia produktu, za istotne informacje uznaje się w szczególności:

- 1) istotne cechy produktu w takim zakresie, w jakim jest to właściwe dla danego środka komunikowania się z konsumentami i produktu;
- 2) nazwę i adres przedsiębiorcy (siedzibę) oraz przedsiębiorcy, na którego rzecz działa;
- 3) cenę uwzględniającą podatki lub, w przypadku gdy charakter produktu nie pozwala w sposób racjonalny na wcześniejsze obliczenie ceny, sposób, w jaki cena jest obliczana, jak również wszelkie dodatkowe opłaty za transport, dostawę lub usługi pocztowe lub, w sytuacji gdy wcześniejsze obliczenie tych opłat nie jest w sposób racjonalny możliwe, informację o możliwości powstania takich dodatkowych kosztów;
- 4) uzgodnienia dotyczące sposobu płatności, dostawy lub wykonania produktu oraz procedury rozpatrywania reklamacji;
- 5) informacje o istnieniu prawa do odstąpienia od umowy lub rozwiązania umowy, jeżeli prawo takie wynika z ustawy lub umowy.

Przy ocenie, czy praktyka rynkowa wprowadza w błąd przez zaniechanie, należy uwzględnić wszystkie jej elementy oraz okoliczności wprowadzenia produktu na rynek, w tym sposób jego prezentacji. W przypadku gdy ze specyfiki środka komunikowania się z konsumentami stosowanego dla danej praktyki rynkowej wynikają ograniczenia przestrzenne lub czasowe, ograniczenia te i wszystkie środki podjęte przez przedsiębiorcę w celu udostępnienia informacji konsumentom w inny sposób uwzględnia się przy ocenie, czy doszło do pominięcia informacji.

Nieuczciwymi praktykami rynkowymi w każdych okolicznościach są następujące praktyki rynkowe wprowadzające w błąd:

- 1) podawanie przez przedsiębiorcę informacji, że zobowiązał się on do przestrzegania kodeksu dobrych praktyk, jeżeli jest to niezgodne z prawdą;
- 2) posługiwanie się certyfikatem, znakiem jakości lub równorzędnym oznaczeniem, nie mając do tego uprawnienia;
- 3) twierdzenie, że kodeks dobrych praktyk został zatwierdzony przez organ publiczny lub inny organ, jeżeli jest to niezgodne z prawdą;
- 4) twierdzenie, że:
 - a) przedsiębiorca uzyskał stosowne uprawnienie od organu publicznego lub podmiotu prywatnego,
 - b) praktyki rynkowe lub produkt zostały zatwierdzone, zaaprobowane lub uzyskały inne stosowne uprawnienie od organu publicznego lub podmiotu prywatnego,
 - przy jednoczesnym niespełnieniu warunków zatwierdzenia, aprobaty lub warunków niezbędnych do uzyskania innego stosownego uprawnienia;
- 5) reklama przynęta, która polega na propozycji nabycia produktu po określonej cenie, bez ujawniania, że przedsiębiorca może mieć uzasadnione podstawy, aby sądzić, że nie będzie w stanie dostarczyć lub zamówić u innego przedsiębiorcy dostawy tych lub równorzędnych produktów po takiej cenie, przez taki okres i w takich ilościach, jakie są uzasadnione, biorąc pod uwagę produkt, zakres reklamy produktu i oferowaną cenę;
- 6) reklama przynęta i zamiana, która polega na propozycji nabycia produktu po określonej cenie, a następnie odmowie pokazania konsumentom reklamowanego produktu lub odmowie przyjęcia zamówień na produkt lub dostarczenia go w racjonalnym terminie lub demonstrowaniu wadliwej próbki produktu, z zamiarem promowania innego produktu;

- 7) twierdzenie, że produkt będzie dostępny jedynie przez bardzo ograniczony czas lub że będzie on dostępny na określonych warunkach przez bardzo ograniczony czas, jeżeli jest to niezgodne z prawdą, w celu nakłonienia konsumenta do podjęcia natychmiastowej decyzji dotyczącej umowy i pozabawienia go możliwości świadomego wyboru produktu;
- 8) zobowiązanie się do zapewnienia usług serwisowych konsumentom, z którymi przedsiębiorca przed zawarciem umowy komunikował się w języku niebędącym językiem urzędowym państwa członkowskiego, na którego terytorium przedsiębiorca ma swoją siedzibę, a następnie udostępnienie takich usług jedynie w innym języku, bez wyraźnego poinformowania o tym konsumenta przed zawarciem przez niego umowy;
- 9) twierdzenie lub wywoływanie wrażenia, że sprzedaż produktu jest zgodna z prawem, jeżeli jest to niezgodne z prawdą;
- 10) prezentowanie uprawnień przysługujących konsumentom z mocy prawa, jako cechy wyróżniającej ofertę przedsiębiorcy;
- 11) kryptoreklama, która polega na wykorzystywaniu treści publicystycznych w środkach masowego przekazu w celu promocji produktu w sytuacji gdy przedsiębiorca zapłacił za tę promocję, a nie wynika to wyraźnie z treści lub z obrazów lub dźwięków łatwo rozpoznawalnych przez konsumenta;
- 12) przedstawianie nierzetelnych informacji dotyczących rodzaju i stopnia ryzyka, na jakie będzie narażone bezpieczeństwo osobiste konsumenta lub jego rodziny, w przypadku gdy nie nabędzie produktu;
- 13) reklamowanie produktu podobnego do produktu innego przedsiębiorcy w sposób celowo sugerujący konsumentowi, że produkt ten został wykonany przez tego samego przedsiębiorcę, jeżeli jest to niezgodne z prawdą;
- 14) zakładanie, prowadzenie lub propagowanie systemów promocyjnych typu piramida, w ramach których konsument wykonuje świadczenie w zamian za możliwość otrzymania korzyści materialnych, które są uzależnione przede wszystkim od wprowadzenia innych konsumentów do systemu, a nie od sprzedaży lub konsumpcji produktów;
- 15) twierdzenie, że przedsiębiorca (skok) wkrótce zakończy działalność lub zmieni miejsce jej wykonywania, jeżeli jest to niezgodne z prawdą;
- 16) przekazywanie nierzetelnych informacji dotyczących warunków rynkowych lub dostępności produktu, z zamiarem nakłonienia konsumenta do zakupu produktu na warunkach mniej korzystnych niż warunki rynkowe;
- 17) twierdzenie, w ramach praktyki rynkowej, że organizowany jest konkurs lub promocja z nagrodami, a następnie nieprzyznanie opisanych nagród lub ich odpowiedniego ekwiwalentu;
- 18) prezentowanie produktu jako „gratis”, „darmowy”, „bezpłatny” lub w podobny sposób, jeżeli konsument musi uiścić jakkolwiek należność, z wyjątkiem bezpośrednich kosztów związanych z odpowiedzią na praktykę rynkową, odbiorem lub dostarczeniem produktu;
- 19) umieszczanie w materiałach marketingowych faktury lub podobnego dokumentu, sugerującego obowiązek zapłaty, który wywołuje u konsumenta wrażenie, że już zamówił reklamowany produkt, mimo że tego nie zrobił;
- 20) twierdzenie lub stwarzanie wrażenia, że sprzedawca nie działa w celu związanym z jego działalnością gospodarczą lub zawodową, lub podawanie się za konsumenta, jeżeli jest to niezgodne z prawdą;
- 21) wywoływanie u konsumenta wrażenia, że usługi serwisowe dotyczące danego produktu są dostępne w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym produkt ten został sprzedany, jeżeli jest to niezgodne z prawdą.

Praktykę rynkową uznaje się za agresywną, jeżeli przez niedopuszczalny nacisk w znaczny sposób ogranicza lub może ograniczyć swobodę wyboru przeciętnego konsumenta lub jego zachowanie względem produktu, i tym samym powoduje lub może powodować podjęcie przez niego decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Za niedopuszczalny nacisk uważa się każdy rodzaj wykorzystania przewagi wobec konsumenta, w szczególności użycie lub groźbę użycia przymusu fizycznego lub psychicznego, w sposób znacznie ograniczający zdolność przeciętnego konsumenta do podjęcia świadomej decyzji dotyczącej umowy. Przy ocenie, czy praktyka rynkowa jest agresywna, należy uwzględnić wszystkie jej cechy i okoliczności wprowadzenia produktu na rynek, a w szczególności:

- 1) czas, miejsce, rodzaj lub uciążliwość danej praktyki;
- 2) celowe wykorzystanie przez przedsiębiorcę przymusowego położenia konsumenta lub innych okoliczności na tyle poważnych, że ograniczają one zdolność konsumenta do podjęcia świadomej decyzji dotyczącej umowy;
- 3) uciążliwe lub niewspółmierne bariery pozaumowne, które przedsiębiorca (skok) wykorzystuje, aby przeszkodzić konsumentowi w wykonaniu jego praw umownych, w tym prawa do odstąpienia i wypowiedzenia umowy lub do rezygnacji na rzecz innego produktu lub przedsiębiorcy;
- 4) groźby podjęcia działania niezgodnego z prawem lub użycie obraźliwych sformułowań bądź sposobów zachowania.

Nieuczciwymi praktykami rynkowymi w każdych okolicznościach są następujące agresywne praktyki rynkowe:

- 1) wywoływanie wrażenia, że konsument nie może opuścić pomieszczeń przedsiębiorcy bez zawarcia umowy;
- 2) składanie wizyt w miejscu zamieszkania konsumenta, nawet jeżeli nie przebywa on tam z zamiarem stałego pobytu, ignorując prośbę konsumenta o jego opuszczenie lub zaprzestanie takich wizyt, z wyjątkiem przypadków egzekwowania zobowiązań umownych, w zakresie dozwolonym przez obowiązujące przepisy;
- 3) uciążliwe i niewywołane działaniem albo zaniechaniem konsumenta nakłanianie do nabycia produktów przez telefon, faks, pocztę elektroniczną lub inne środki porozumiewania się na odległość, z wyjątkiem przypadków egzekwowania zobowiązań umownych, w zakresie dozwolonym przez obowiązujące przepisy;
- 4) żądanie od konsumenta zgłaszającego roszczenie, w związku z umową ubezpieczenia, przedstawienia dokumentów, których w sposób racjonalny nie można uznać za istotne dla ustalenia zasadności roszczenia, lub nieudzielanie odpowiedzi na stosowną korespondencję, w celu nakłonięcia konsumenta do odstąpienia od zamiaru wykonania jego praw wynikających z umowy ubezpieczenia;
- 5) informowanie konsumenta o tym, że jeżeli nie nabeździe produktu, przedsiębiorcy może grozić utrata pracy lub środków do życia;
- 6) wywoływanie wrażenia, że konsument już uzyskał, uzyska bezwarunkowo lub po wykonaniu określonej czynności nagrodę lub inną porównywalną korzyść, gdy w rzeczywistości nagroda lub inna porównywalna korzyść nie istnieje lub uzyskanie nagrody lub innej porównywalnej korzyści uzależnione jest od wpłacenia przez konsumenta określonej kwoty pieniędzy lub poniesienia innych kosztów.

Nieuczciwą praktyką rynkową jest stosowanie kodeksu dobrych praktyk, którego postanowienia są sprzeczne z prawem. Ponadto, nieuczciwej praktyki rynkowej dopuszcza się twórca kodeksu dobrych praktyk, którego postanowienia są sprzeczne z prawem. W razie wątpliwości za twórcę kodeksu dobrych praktyk uważa się każdy podmiot, w szczególności przedsiębiorcę lub związek przedsiębiorców, odpowiedzialny za przygotowanie i wprowadzenie w życie lub nadzór nad przestrzeganiem kodeksu dobrych praktyk.

W razie dokonania nieuczciwej praktyki rynkowej konsument, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać, także w drodze powództwa skierowanego przeciwko przedsiębiorcy (skok):

- 1) zaniechania tej praktyki;
- 2) usunięcia skutków tej praktyki;
- 3) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie;
- 4) naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądania unieważnienia umowy z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń oraz zwrotu przez przedsiębiorcę kosztów związanych z nabyciem produktu;
- 5) zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na określony cel społeczny związany ze wspieraniem kultury polskiej, ochroną dziedzictwa narodowego lub ochroną konsumentów.

Roszczenia z tytułu nieuczciwej praktyki rynkowej, o których mowa w pkt 1–3 i 5, ulegają przedawnieniu z upływem lat trzech. Bieg przedawnienia rozpoczyna się oddzielnie, co do każdego naruszenia.

Z roszczeniami, o których mowa w pkt 1, 3 i 5, mogą również wystąpić:

- 1) Rzecznik Praw Obywatelskich;
- 2) Rzecznik Ubezpieczonych;
- 3) krajowa lub regionalna organizacja, której celem statutowym jest ochrona interesów konsumentów;
- 4) powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów.

Ciężar dowodu, że dana praktyka rynkowa nie stanowi nieuczciwej praktyki wprowadzającej w błąd spoczywa na przedsiębiorcy (skok), któremu zarzuca się stosowanie nieuczciwej praktyki rynkowej.

UPRAWNIENIA CZŁONKA KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ ZWIĄZANE ZE STATUSEM KONSUMENTA W ROZUMIENIU USTAWY O KREDYCIE KONSUMENCKIM

Na podstawie art. 36 ust. 3 ustawy o skok do umów o kredyt konsumencki zawieranych przez skok stosuje się przepisy u.k.k. Zgodnie z art. 2 u.k.k. ustawę tę stosuje się także do umów o kredyt konsumencki, który skok w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia swojemu członkowi.

Przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi. Wartość kwoty kredytu konsumenckiego udzielanego w walucie innej niż waluta polska, stanowi równowartość kwoty kredytu wyrażonej w walucie polskiej ustaloną przy zastosowaniu średniego kursu tej waluty ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia kwartału poprzedzającego dzień zawarcia umowy.

Pojęcie konsumenta na gruncie u.k.k. jest tożsame z definicją konsumenta zawartą w art. 22¹ k.c. Za konsumenta uważa się więc osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności:

- 1) umowę pożyczki;
- 2) umowę kredytu w rozumieniu przepisów prawa bankowego;
- 3) umowę o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument jest zobowiązany do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia;
- 4) umowę o kredyt, w której kredytodawca zaciąga zobowiązanie wobec osoby trzeciej, a konsument zobowiązuje się do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia;
- 5) umowę o kredyt odnawialny.

Wyłączenia spod stosowania u.k.k. zostały określone w art. 4 u.k.k. Szczegółowe prawa i obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki zostały obszernie uregulowane w rozdziale 2 u.k.k. (art. 7–28 u.k.k.). Wymogi co do formy i treści umowy o kredyt konsumencki zostały szczegółowo określone w rozdziale 3 u.k.k. (art. 29–47 u.k.k.).

Ponadto u.k.k. zawiera regulację dotyczącą uprawnienia konsumenta do spłaty całości lub części kredytu konsumenckiego przed terminem określonym w umowie o kredyt konsumencki (rozdział 4 u.k.k., art. 48–52 u.k.k.) oraz regulację odnośnie uprawnienia konsumenta do odstąpienia, bez podania przyczyny, od umowy o kredyt konsumencki (rozdział 5 u.k.k., art. 53–59 u.k.k.).

UPRAWNIENIA KONSUMENTÓW ZWIĄZANE Z ZAWarciEM NA ODLEGŁOŚĆ UMOWY O USŁUGI FINANSOWE

Umowy zawierane z konsumentem bez jednoczesnej obecności obu stron, przy wykorzystaniu środków porozumiewania się na odległość, w szczególności drukowanego lub elektronicznego formularza zamówienia niezadresowanego lub zaadresowanego, listu seryjnego w postaci drukowanej lub elektronicznej, reklamy prasowej z wydrukowanym formularzem zamówienia, reklamy w postaci elektronicznej, katalogu, telefonu, telefaksu, radia, telewizji, automatycznego urządzenia wywołującego, wizjofonu, wideotekstu, poczty elektronicznej lub innych środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektro-

niczną⁵¹, są umowami na odległość, jeżeli kontrahentem konsumenta jest przedsiębiorca, który w taki sposób zorganizował swoją działalność.

Propozycja zawarcia umowy w postaci oferty, zaproszenia do składania ofert lub zamówień albo do podjęcia rokowań powinna jednoznacznie i w sposób zrozumiały informować o zamiarze zawarcia umowy przez tego, kto ją składa. Posłużenie się telefonem, wizjofonem, telefaksem, pocztą elektroniczną, automatycznym urządzeniem wywołującym lub innym środkiem komunikacji elektronicznej w celu złożenia propozycji zawarcia umowy może nastąpić wyłącznie za uprzednią zgodą konsumenta. Posłużenie się środkami porozumiewania się na odległość w celu złożenia propozycji zawarcia umowy nie może odbywać się na koszt konsumenta.

Szczególną regulację odnoszącą się do umów zawieranych na odległość, dotyczących usług finansowych, zawierają przepisy art. 16a–16e u.n.p.k.

Usługami finansowymi w rozumieniu u.n.p.k. są w szczególności:

- 1) czynności bankowe;
- 2) umowy kredytu konsumenckiego;
- 3) czynności ubezpieczeniowe;
- 4) umowy uczestnictwa w: funduszu inwestycyjnym otwartym, specjalistycznym funduszu inwestycyjnym otwartym, funduszu inwestycyjnym zamkniętym, specjalistycznym funduszu inwestycyjnym zamkniętym i funduszu inwestycyjnym mieszanym.

Przepisów u.n.p.k. nie stosuje się do usług polegających na gromadzeniu środków pieniężnych i ich lokowaniu, z przeznaczeniem na wypłatę członkom otwartego funduszu emerytalnego lub uczestnikom pracowniczego funduszu emerytalnego po osiągnięciu przez nich wieku emerytalnego w rozumieniu ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych⁵² i ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o pracowniczych programach emerytalnych⁵³.

Przepisów u.n.p.k. nie stosuje się do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa.

Konsument powinien być poinformowany, przy użyciu środka porozumiewania się na odległość, najpóźniej w chwili złożenia mu propozycji zawarcia umowy, o:

- 1) nazwie, adresie zamieszkania (siedziby) przedsiębiorcy (skok), organie, który zarejestrował działalność gospodarczą przedsiębiorcy, a także numerze, pod którym przedsiębiorca został zarejestrowany, a w przypadku gdy działalność przedsiębiorcy wymaga uzyskania zezwolenia, danych dotyczących instytucji udzielającej zezwolenia;
- 2) imieniu i nazwisku (nazwie), adresie zamieszkania (siedziby) na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiciela przedsiębiorcy, o ile taki występuje;

⁵¹ Dz.U. Nr 144, poz. 1204, z późn. zm.

⁵² Tekst jednolity w Dz.U. z 2010 r. Nr 34, poz. 189, z późn. zm.

⁵³ Dz.U. z 2001 r. Nr 60, poz. 623, z późn. zm.

- 3) imieniu i nazwisku (nazwie), adresie zamieszkania (siedziby) podmiotu innego niż przedsiębiorca świadczący usługi finansowe na odległość, w tym operatora środków porozumiewania się na odległość, oraz charakterze, w jakim podmiot ten występuje wobec konsumenta;
- 4) istotnych właściwościach świadczenia i jego przedmiotu;
- 5) cenie lub wynagrodzeniu obejmujących wszystkie ich składniki, w tym opłaty i podatki, a w przypadku niemożności określenia dokładnej ceny, podstawie obliczenia ceny umożliwiającej konsumentowi dokonanie jej weryfikacji;
- 6) ryzyku związanym z usługą finansową, jeżeli wynika ono z jej szczególnych cech lub charakteru czynności, które mają być wykonane, lub jeżeli cena bądź wynagrodzenie zależą wyłącznie od ruchu cen na rynku finansowym;
- 7) zasadach zapłaty ceny lub wynagrodzenia;
- 8) kosztach oraz terminie i sposobie świadczenia usługi;
- 9) prawie oraz sposobie odstąpienia od umowy, o którym mowa w art. 16c ust. 1 i ust. 2 u.n.p.k., albo wskazaniu, że prawo takie nie przysługuje, oraz wysokości ceny, którą konsument jest obowiązany zapłacić w przypadku, o którym mowa w art. 16c ust. 5 u.n.p.k.;
- 10) dodatkowych kosztach ponoszonych przez konsumenta wynikających z korzystania ze środków porozumiewania się na odległość, jeżeli mogą one wystąpić;
- 11) terminie, w jakim oferta lub informacja o cenie albo wynagrodzeniu mają charakter wiążący;
- 12) minimalnym okresie, na jaki ma być zawarta umowa o świadczenia ciągłe lub okresowe;
- 13) miejscu i sposobie składania reklamacji;
- 14) możliwości pozasądowego rozstrzygnięcia sporów wynikających z umowy;
- 15) prawie wypowiedzenia umowy, o którym mowa w art. 8 ust. 3 u.n.p.k., oraz skutkach tego wypowiedzenia, w tym o karach umownych;
- 16) istnieniu funduszu gwarancyjnego lub innych systemów gwarancyjnych, jeżeli takie istnieją;
- 17) języku stosowanym w relacjach przedsiębiorcy z konsumentem;
- 18) prawie właściwym państwa, które stanowi podstawę stosunków przedsiębiorcy z konsumentem przed zawarciem umowy na odległość, oraz prawie właściwym do zawarcia i wykonania umowy;
- 19) sądzie właściwym dla rozstrzygnięcia sporów związanych z wykonywaniem umowy;
- 20) pobieraniu od konsumenta oświadczenia o poddaniu się egzekucji, stanowiącego podstawę do wystawienia przez bank bankowego tytułu egzekucyjnego stosownie do przepisów Prawa bankowego.

W wypadku przekazywania konsumentowi informacji w formie głosowych komunikatów telefonicznych nie wymaga się informacji określonych w pkt 6-8 oraz pkt 10-20. Przedsiębiorca jest obowiązany zamieścić w komunikacie informację o prawie konsumenta do żądania przedstawienia pozostałych informacji oraz o sposobie uzyskania tych informacji.

Przed zawarciem umowy lub gdy umowa jest na życzenie konsumenta zawierana z zastosowaniem środka porozumiewania się na odległość, który nie pozwala na doręczenie warunków umowy, niezwłocznie po jej zawarciu, przedsiębiorca (skok) jest obowiązany do potwierdzenia konsumentowi na piśmie lub za pomocą innego statycznego nośnika informacji dostępnego dla konsumenta, w szczególności dyskietki, CD-ROM-u, DVD, powyższych informacji.

W czasie trwania umowy konsument ma prawo żądać doręczenia jej warunków na piśmie. Konsument ma także prawo żądać zmiany środka porozumiewania się na odległość, chyba że stosowanie takiego środka nie jest przewidziane umową lub nie odpowiada on charakterowi świadczonej usługi. Obowiązek ten nie dotyczy jednorazowych świadczeń, które same są spełniane przy użyciu środków porozumiewania się na odległość i za które rachunek wystawia osoba fizyczna lub prawna, która w ramach swojego przedsiębiorstwa udostępnia co najmniej jeden środek porozumiewania się na odległość, dostępny dla konsumenta i przedsiębiorcy (operator środków porozumiewania się), z wyjątkiem jednak informacji takich jak: nazwa, adres zamieszkania (siedziba) przedsiębiorca (skok), organ, który zarejestrował działalność gospodarczą, numer, pod którym przedsiębiorca został zarejestrowany, a w przypadku gdy działalność przedsiębiorcy wymaga uzyskania zezwolenia, dane dotyczące instytucji udzielającej zezwolenia. Powyższe obowiązki informacyjne nie dotyczą poszczególnych czynności (umów szczegółowych) wynikających z umowy (umowy ramowej).

W wypadku wykonywania poszczególnych czynności o tym samym charakterze pomiędzy tymi samymi stronami, jeżeli czynności te nie wynikają z wcześniej zawartej umowy (umowy ramowej), obowiązki informacyjne dotyczą tylko pierwszej z tych czynności. Jeżeli w ciągu roku od dnia wykonania pierwszej czynności nie wykonano żadnej czynności o tym samym charakterze pomiędzy tymi samymi stronami, to do pierwszej czynności wykonanej po tym czasie stosuje się obowiązek przedstawienia wszystkich informacji.

Obowiązek informacyjny uważa się za spełniony, jeżeli przedsiębiorca przekazał konsumentowi właściwy formularz informacyjny, o którym mowa odpowiednio w art. 14 lub art. 19 u.k.k.

Konsument, który zawarł na odległość umowę o usługi finansowe, może od niej odstąpić bez podania przyczyn, składając stosowne oświadczenie na piśmie, w terminie czternastu dni od dnia zawarcia umowy lub od dnia potwierdzenia informacji, jeżeli jest to termin późniejszy.

W wypadku umów ubezpieczeniowych, termin, w którym konsument może odstąpić od umowy, wynosi trzydzieści dni od dnia poinformowania go o zawarciu umowy lub od dnia potwierdzenia informacji, jeżeli jest to termin późniejszy.

Do zachowania tych terminów wystarczy wystanie oświadczenia przed ich upływem.

Nie jest dopuszczalne zastrzeżenie, że konsumentowi wolno odstąpić od umowy za zapłatą oznaczonej sumy (odstępne). W wypadku odstąpienia od umowy, umowa jest uważana za niezawartą, a konsument jest zwolniony z wszelkich zobowiązań. To, co strony świadczyły, ulega zwrotowi w stanie niezmienionym, chyba że zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu, w terminie trzydziestu dni:

- 1) od dnia odstąpienia od umowy – w przypadku świadczeń konsumenta albo
- 2) od dnia otrzymania oświadczenia o odstąpieniu od umowy – w przypadku świadczeń przedsiębiorcy.

W wypadku rozpoczętego za zgodą konsumenta świadczenia usług przed upływem terminów na odstąpienie, przedsiębiorca może żądać zapłaty ceny za usługę rzeczywiście wykonaną. Przed-

siębiorca nie może żądać tej zapłaty, jeżeli rozpoczął świadczenie usług bez zgody konsumenta, a także jeżeli nie wskazał wysokości ceny, którą konsument jest obowiązany zapłacić.

Prawo do odstąpienia od umowy nie przysługuje konsumentowi w wypadkach:

- 1) umów całkowicie wykonanych na żądanie konsumenta, przed upływem terminów na odstąpienie;
- 2) umów dotyczących instrumentów rynku pieniężnego, zbywalnych papierów wartościowych, tytułów uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania, sprzedaży papierów wartościowych z zobowiązaniem do ich odkupu oraz terminowych operacji finansowych; przez terminowe operacje finansowe rozumie się operacje, w których ustalono cenę, kurs, stopę procentową lub indeks – a w szczególności nabywanie walut, papierów wartościowych, złota lub innych metali szlachetnych, towarów lub praw, w tym umowy obliczone tylko na różnicę cen, opcje i prawa pochodne – zawarte na umówioną datę lub umówiony termin, w obrocie rynkowym;
- 3) umów ubezpieczenia dotyczących podróży i bagażu lub innych podobnych, jeżeli zawarte zostały na okres krótszy niż trzydzieści dni.

Jeżeli do umowy jest dołączona kolejna umowa zawarta na odległość dotycząca usług świadczonych przez przedsiębiorcę lub podmiot inny niż przedsiębiorca na podstawie porozumienia pomiędzy tym podmiotem a przedsiębiorcą, odstąpienie od umowy zawartej na odległość dotyczącej usług finansowych jest skuteczne także wobec tej kolejnej umowy.

Jeżeli przedsiębiorca nie dopełni obowiązków informacyjnych lub dotyczących potwierdzenia informacji, konsument ma prawo odstąpić od umowy w każdym czasie bez konieczności ponoszenia kosztów należnych przedsiębiorcy.

Nie można w drodze umowy wyłączyć lub ograniczyć praw konsumenta określonych w art. 1–16e u.n.p.k.

UPRAWNIENIA CZŁONKA KASY OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWEJ DO ODSTĄPIENIA OD UMOWY O KARTĘ PŁATNICZĄ, KTÓREJ WYDAWCĄ JEST SPÓŁDZIELCZA KASA OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWA

Członek skok, będący użytkownikiem karty płatniczej wydanej przez skok, może odstąpić od umowy w zakresie, w jakim obejmuje ona wydanie karty płatniczej, w terminie 14 dni od dnia otrzymania po raz pierwszy karty płatniczej na podstawie tej umowy, jeżeli nie wykonał żadnej transakcji płatniczej przy użyciu tej karty. W przypadku odstąpienia od umowy skok będący wydawcą karty płatniczej zwraca użytkownikowi karty płatniczej kwotę poniesionych opłat. Skok będący wydawcą karty płatniczej może jednak obciążyć użytkownika kosztami związanymi z wydaniem karty płatniczej w zakresie przewidzianym w umowie (art. 59c ustawy o usługach płatniczych).

PRAWA CZŁONKÓW KASY WYNIKAJĄCE ZE STOSUNKU CZŁONKOSTWA W KASIE

CHARAKTERYSTYKA I KOMPETENCJE ORGANÓW SPÓŁDZIELCZYCH KAS OSZCZĘDNIOWO-KREDYTOWYCH

Kompetencje poszczególnych organów są określone w:

- 1) bezwzględnie obowiązujących przepisach ustawy Prawo spółdzielcze oraz ustawy o skok;
- 2) statucie, w którym nie tylko ze względu na spójność i przejrzystość tekstu, powtórzone są niektóre przepisy ustaw, ale także znajdują się tam postanowienia dopuszczone ustawami lub takie, które nie są wymagane żadnymi przepisami prawa, ale mają na celu usprawnienie działania kasy;
- 3) regulaminie funkcjonowania danego organu kasy, którego uchwalenie jest dopuszczalne na podstawie obowiązujących przepisów prawa lub statutu.

Z przepisów ustawy Prawo spółdzielcze oraz ustawy o skok, a także z ogólnych przepisów Kodeksu cywilnego wynika, że:

- 1) do zawartych w uchwałach oświadczeń woli skierowanych do innych osób stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego (oświadczenia woli kasy składa jej zarząd);
- 2) uchwały walnego zgromadzenia wiążą wszystkich członków oraz inne organy kasy⁵⁴.

Organami skok są:

- 1) walne zgromadzenie albo zebranie przedstawicieli⁵⁵ – działające zgodnie z postanowieniami statutu w kasach mających wielu członków;
- 2) rada nadzorcza;
- 3) zarząd.

Organy kasy są wieloosobowe i w związku z tym ich decyzje są podejmowane w formie uchwał, przy wymaganej prawem obecności większości członków tych gremiów.

*„Walne zgromadzenie
(zebranie przedstawicieli),
rada nadzorcza oraz zarząd
są organami skok.”*

⁵⁴ Należy zauważyć, że żaden przepis prawa wyraźnie nie reguluje kwestii związania zgromadzenia przedstawicieli uchwałą zebrania grupy członkowskiej, ale w myśl przepisów ustawy Prawo spółdzielcze należy przyjąć, że jest ono związane w sprawach należących do wyłącznej kompetencji zebrań grup członkowskich.

⁵⁵ W dalszej części broszury informacje dotyczące walnego zgromadzenia będą dotyczyć także zebrania przedstawicieli, chyba, że z tekstu będzie wynikało inaczej.

Walne zgromadzenie jest zebraniem wszystkich członków kasy. Kompetencje walnego zgromadzenia powinny zostać określone w statucie kasy. Do kompetencji walnego zgromadzenia, zgodnie z ustawą o skok oraz ustawą Prawo spółdzielcze, należą:

- 1) uchwalanie kierunków rozwoju działalności gospodarczej oraz społecznej i kulturalnej kasy;
- 2) rozpatrywanie sprawozdań rady nadzorczej, zatwierdzanie sprawozdań rocznych i sprawozdań finansowych kasy oraz podejmowanie uchwał, co do wniosków członków kasy, rady nadzorczej lub zarządu w tych sprawach, a także udzielanie absolutorium członkom zarządu⁵⁶;
- 3) rozpatrywanie wniosków wynikających z przedstawionego protokołu polustracyjnego Kasy Krajowej z działalności skok oraz podejmowanie uchwał w tym zakresie;
- 4) podejmowanie uchwał w przedmiocie przekazania nadwyżki bilansowej na zwiększenie funduszu zasobowego lub pokrycia strat z funduszu zasobowego oraz udziałowego;
- 5) podejmowanie uchwał w sprawie zbycia nieruchomości, zbycia oddziału lub innej wyodrębnionej jednostki organizacyjnej;
- 6) podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia do innych organizacji gospodarczych oraz występowania z nich⁵⁷;
- 7) oznaczenie najwyższej sumy zobowiązań, jaką kasa może zaciągnąć;
- 8) podejmowanie uchwał w sprawie połączenia się z inną kasą, podziału spółdzielni oraz likwidacji spółdzielni;
- 9) rozpatrywanie w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym odwołań od uchwał rady nadzorczej;
- 10) zasady zwoływania zebrań grup członkowskich, które wybierają spośród siebie delegata na zebranie przedstawicieli⁵⁸;
- 11) uchwalanie zmian statutu.

„Walne zgromadzenie jest najwyższym organem skok.”

Walne zgromadzenie jest najwyższym organem kasy. Podporządkowanie walnemu zgromadzeniu innych organów spółdzielni mieści się jednakże tyl-

ko w ramach jego ustawowych i statutowych kompetencji, a zatem walne zgromadzenie nie może wyłączać innych organów od załatwienia spraw przekazanych im ustawą, bądź statutem do rozstrzygnięcia⁵⁹.

Statut skok może także przewidywać, że walne zgromadzenie będzie podejmować uchwały w innych sprawach, które to sprawy będą wówczas przynależały do wyłącznej kompetencji walnego zgromadzenia.

Walne zgromadzenie jest wyrazem zasady samorządności kasy, bowiem każdy z członków kasy ma w tym organie jeden głos bez względu na liczbę posiadanych przez niego udziałów.

⁵⁶ Walne zgromadzenie może odwołać tych członków zarządu, którym nie udzieliło absolutorium (art. 38 § 1 pkt 2 ustawy Prawo spółdzielcze), niezależnie od tego, który organ stosownie do postanowień statutu wybiera członków zarządu. W tym wypadku nie stosuje się przepisu art. 41 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze.

⁵⁷ Z wyjątkiem możliwości wystąpienia z Kasy Krajowej, w której uczestnictwo jest na mocy ustawy o skok obowiązkowe.

⁵⁸ Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 21 września 2005 r., sygn. V CK 132/2005.

⁵⁹ Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 21 września 2006 r., sygn. I CSK 101/2006.

Na walnym zgromadzeniu członek może głosować przez swojego pełnomocnika, którym nie może być członek zarządu kasy. Udział w walnym zgromadzeniu jest uprawnieniem członka kasy, ale uporczywe uchylanie się od uczestnictwa może być przyczyną wykluczenia członka ze spółdzielni.

Członek kasy może zabierać głos na walnym zgromadzeniu prezentując swoje poglądy związane z przedmiotem obrad. Regulamin walnego zgromadzenia może przewidywać, że wypowiedź poszczególnego członka kasy nie może przekroczyć określonego czasu.

Zarząd jest obowiązany do zwołania walnego zgromadzenia przynajmniej raz w roku w ciągu sześciu miesięcy po upływie roku obrachunkowego. Zarząd zwołuje walne zgromadzenie także na żądanie rady nadzorczej lub przynajmniej jednej dziesiątej liczby członków skok, nie mniej jednak niż trzech członków, jeżeli uprawnienia tego nie zastrzeżono w statucie skok dla większej liczby członków. Statut skok określa sposób i termin zwołania walnego zgromadzenia. Sposobem tym może być umieszczenie zawiadomienia o mającym się odbyć walnym zgromadzeniu w centrali i oddziałach kasy. W informacji skierowanej do członków skok o zwołaniu walnego zgromadzenia zarząd skok ustala porządek obrad, zgodnie z którym walne zgromadzenie podejmuje uchwały. Nie mogą być przedmiotem obrad walnego zgromadzenia uchwały, które nie znalazły się w porządku obrad walnego zgromadzenia zwołanego przez zarząd.

Walne zgromadzenie w spółdzielniach zrzeszających większą liczbę członków może zostać zastąpione przez zebranie przedstawicieli. O tym, że kasa zrzesza większą liczbę członków decydują postanowienia statutu kasy. Zasady zwoływania zebrania przedstawicieli różnią się od zasad zwołania walnego zgromadzenia tym, że do skuteczności potrzebne jest zgłoszenie żądania przez 1/3 przedstawicieli na zebraniu przedstawicieli lub żądanie zebrań grup członkowskich obejmujących co najmniej 1/5 ogólnej liczby członków spółdzielni.

Nie ma ustawowego obowiązku zamieszczenia w statucie regulacji wskazującej, iż po przekroczeniu określonej liczby członków walne zgromadzenie zostaje zastąpione przez zebranie przedstawicieli. Ustawodawca jedynie dopuszcza taką możliwość, a zatem brak podstaw do przyjęcia, że statut nie zawierający takiej regulacji jest w tym zakresie dotknięty nieważnością czy jakąkolwiek inną wadą także wówczas, gdy jako najwyższy organ spółdzielni ustanawia zebranie przedstawicieli, a nie walne zgromadzenie⁶⁰.

Do uprawnień zebrań grup członkowskich należy:

- 1) wybieranie i odwoływanie przedstawicieli na zebranie przedstawicieli;
- 2) wybieranie i odwoływanie członków rady nadzorczej spółdzielni, jeśli statut tak stanowi;
- 3) rozpatrywanie spraw, które mają być przedmiotem obrad najbliższego zebrania przedstawicieli i zgłaszanie swoich wniosków w tych sprawach;
- 4) rozpatrywanie okresowych sprawozdań rady nadzorczej i zarządu;
- 5) wyrażanie swojej opinii i zgłaszanie do właściwych organów spółdzielni wniosków w sprawach spółdzielni, a zwłaszcza we wspólnych sprawach członków wchodzących w skład zebrania grupy.

⁶⁰ Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 21 września 2005 r., sygn. V CK 132/2005.

Statut może również określać inne zadania i uprawnienia zebrań grup członkowskich.

Żądanie zwołania walnego zgromadzenia lub zebrania przedstawicieli przez członków skok powinno być dokonane w formie pisemnej z podaniem celu zwołania.

Uchwały walnego zgromadzenia podejmowane są zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania, chyba że ustawa o skok, ustawa Prawo spółdzielcze lub statut stanowią inaczej.

Z obrad walnego zgromadzenia sporządza się protokół, który powinien być podpisany przez przewodniczącego walnego zgromadzenia oraz przez inne osoby wskazane w statucie skok. Protokoły przechowuje zarząd spółdzielni co najmniej przez dziesięć lat. Protokoły są jawne dla członków spółdzielni, przedstawicieli Kasy Krajowej oraz dla Krajowej Rady Spółdzielczej.

ZARZĄD

Zarząd jest organem wykonawczym skok. Wykonuje czynności niezastrzeżone w ustawie oraz statucie dla innych organów.

„Zarząd jest organem wykonawczym skok.”

Zarząd podejmuje decyzje dotyczące bieżącej działalności skok oraz reprezentuje skok na zewnątrz.

W ustawie o skok uregulowana została minimalna i maksymalna liczba członków zarządu, w skład którego może wchodzić od 3 do 5 osób. Przepisy ustawy Prawo spółdzielcze oraz ustawy o skok nie zawierają regulacji dotyczących uchwał zarządu kasy, a w związku z tym zasady działania zarządu powinny zostać uregulowane w statucie kasy i regulaminie działania zarządu kasy.

Decyzje zarządu w sprawach, w których zastrzeżona jest kolegialność, w tym także dotyczące zwołania walnego zgromadzenia, zarząd podejmuje w formie uchwały przy wystarczającej do podjęcia takiej uchwały liczbie członków zarządu. Wynika to z samej istoty kolegialności, jako działania zespołowego i opartego na współpracy określonej grupy osób. W takim przypadku zwołanie walnego zgromadzenia skok na podstawie jednoosobowej decyzji prezesa zarządu powoduje, że zgromadzenie to nie jest uprawnione do podejmowania jakichkolwiek uchwał, uchwalone zaś przez nie akty są bezskuteczne i należy je traktować jako nieistniejące. Wymóg kolegialności przy podejmowaniu uchwał przez organ skok nie może być zastąpiony potwierdzeniem decyzji, podjętej przez jednego z jego członków, przez pozostałych członków tego organu. Podjęta jednoosobowo przez prezesa zarządu skok czynność zwołania zgromadzenia przedstawicieli członków nie stanowi uchwały zarządu i jest pozbawiona skuteczności prawnej⁶¹.

Oświadczenia woli za kasę składają dwaj członkowie zarządu lub jeden członek zarządu i pełnomocnik. Oświadczenia składa się w ten sposób, że pod nazwą spółdzielni osoby upoważnione do ich składania zamieszczają swoje podpisy.

⁶¹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z 16 maja 2002 r., sygn. IV CKN 1062/00.

Oświadczenia pisemne skierowane do spółdzielni, a złożone w jej lokalu albo jednemu z członków zarządu lub pełnomocnikowi, mają skutek prawny względem spółdzielni.

Zarząd może udzielić jednemu z członków zarządu lub innej osobie pełnomocnictwa do dokonywania czynności prawnych związanych z kierowaniem bieżącą działalnością gospodarczą spółdzielni lub jej wyodrębnionej organizacyjnie i gospodarczo jednostki, a także pełnomocnictwa do dokonywania czynności określonego rodzaju lub czynności szczególnych.

Statut skok może uzależnić udzielenie pełnomocnictwa przez zarząd od uprzedniej zgody rady nadzorczej.

Członkami zarządu kasy mogą być zarówno jej członkowie, jak i osoby niebędące członkami kasy. Osoby te muszą posiadać pełną zdolność do czynności prawnych oraz nie mogą być prawomocnie skazane za przestępstwo umyślne przeciwko mieniu, dokumentom lub przestępstwo skarbowe. Członkowie zarządu kasy powinni dawać rękojmię ostrożnego i stabilnego zarządzania kasą, przy czym co najmniej dwóch członków zarządu musi posiadać co najmniej wykształcenie średnie oraz kwalifikacje i doświadczenie niezbędne do kierowania kasą.

Członków zarządu powołuje i odwołuje rada nadzorcza. Statut skok może przewidywać, że członkowie zarządu będą powoływani na określony czas, czyli na określoną kadencję. Zarząd może zostać także odwołany przez walne zgromadzenie, w przypadku podjęcia uchwały o nieudzieleniu absolutorium. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego zarządu spółdzielni nie stoi na przeszkodzie w podjęciu uchwały przez walne zgromadzenie o nieudzieleniu absolutorium niektórym lub wszystkim członkom zarządu⁶². Natomiast w przypadku podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały o nieudzieleniu absolutorium odwoływani są jednocześnie wszyscy członkowie zarządu. Jeżeli statut tak stanowi, członek zarządu wybierany przez walne zgromadzenie może zostać zawieszony w czynnościach przez radę nadzorczą, o ile jego działalność jest sprzeczna z przepisami prawa lub statutu. Zawieszenie może dotyczyć nie tylko pojedynczych członków zarządu, a także całego organu. W takiej sytuacji rada nadzorcza może wyznaczyć jednego lub kilku ze swoich członków do czasowego pełnienia funkcji członka lub członków zarządu.

Odwołanie członka zarządu wymaga kwalifikowanej większości, tj. 3/4 głosów spośród członków rady nadzorczej.

Powołanie prezesa zarządu kasy następuje za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego. Z wnioskiem o wyrażenie zgody występuje rada nadzorcza.

Komisja Nadzoru Finansowego odmawia wyrażenia zgody na powołanie osoby wskazanej przez radę nadzorczą na prezesa zarządu kasy, jeżeli:

- 1) była ona prawomocnie skazana za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe, z wyłączeniem przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego;
- 2) spowodowała udokumentowane straty w miejscu pracy albo w związku z pełnieniem funkcji członka organu osoby prawnej;

⁶² Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 25 maja 1999 r., sygn. I CKN 4/98.

- 3) został wobec niej orzeczony zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika przedsiębiorcy, członka rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, spółce z ograniczoną odpowiedzialnością lub w spółdzielni;
- 4) nie daje on rękąmi ostrożnego i stabilnego zarządzania kasą, przy czym musi posiadać co najmniej wykształcenie średnie oraz kwalifikacje i doświadczenie niezbędne do kierowania kasą.

Komisja Nadzoru Finansowego może odmówić wyrażenia zgody na powołanie prezesa zarządu kasy, w przypadkach, w których:

- 1) jest prowadzone przeciwko tej osobie postępowanie karne lub postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe;
- 2) była ta osoba prawomocnie skazana za przestępstwo.

Do kompetencji zarządu należy podejmowanie wszelkich decyzji niezastrzeżonych innym organom kasy, w szczególności:

- 1) przyjmowanie członków i prowadzenie ich rejestru zgodnie z wymogami prawa spółdzielczego;
- 2) przygotowanie planów działalności i rozwoju kasy;
- 3) prowadzenie działalności lokacyjnej i kredytowej, a zwłaszcza:
 - a) określanie zasad lokowania wolnych środków kasy,
 - b) ustalanie polityki udzielania pożyczek i kredytów,
 - c) uchwalanie regulaminów usług świadczonych przez kasę,
 - e) ustalanie wielkości oprocentowania kredytów, wkładów i lokat;
- 4) zawieranie umów i zaciąganie zobowiązań oraz podejmowanie innych czynności prawnych niezbędnych dla realizacji zadań kasy;
- 5) nadzór nad rachunkowością skok, w tym nad prowadzeniem ksiąg rachunkowych kasy;
- 6) zwoływanie walnego zgromadzenia albo zebrania przedstawicieli oraz grup członkowskich;
- 7) przedkładanie walnemu zgromadzeniu rocznych sprawozdań i sprawozdań finansowych do zatwierdzenia;
- 8) zabezpieczenie majątku kasy;
- 9) przygotowanie projektów uchwał na posiedzenia rady nadzorczej i walnego zgromadzenia;
- 10) rozpatrywanie i załatwianie wniosków członków kasy oraz wykonywanie uchwał walnego zgromadzenia;
- 11) reprezentowanie interesów kasy wobec organów państwowych, organów samorządu terytorialnego, Kasy Krajowej oraz wobec organizacji krajowych i zagranicznych;
- 12) zatrudnianie pracowników niezbędnych do prowadzenia spraw kasy;
- 13) przyjmowanie członków i prowadzenie ich rejestru zgodnie z wymogami prawa spółdzielczego oraz występowanie z wnioskiem o pozbawienie członkostwa;
- 14) przygotowywanie planów działalności kasy;
- 15) przyjmowanie rocznego planu dochodów i wydatków kasy;
- 16) prowadzenie działalności oszczędnościowej i kredytowej, w tym ustalanie wysokości oprocentowania wkładów członkowskich, oszczędności, pożyczek i kredytów oraz uchwalanie regulaminów usług;
- 17) zawieranie umów i zaciąganie zobowiązań oraz podejmowanie innych czynności prawnych niezbędnych dla realizacji zadań kasy;
- 18) podejmowanie decyzji w zakresie uruchamiania punktów kasowych i oddziałów.

Zarząd składa sprawozdanie ze swej działalności radzie nadzorczej i walnemu zgromadzeniu.

Członek zarządu, który w swej działalności umyślnie narusza przepisy prawa lub statutu, może zostać zawieszony w czynnościach przez radę nadzorczą. Rada nadzorcza zawieszając w czynnościach członka zarządu podejmuje uchwały niezbędne do prawidłowego prowadzenia działalności kasy. Członek zarządu, którego zawieszono w czynnościach ma prawo do złożenia wyjaśnień na posiedzeniu rady nadzorczej.

Zarząd zobowiązany jest wyłożyć w lokalu kasy co najmniej na 14 dni przed terminem walnego zgromadzenia roczne sprawozdanie z działalności kasy łącznie ze sprawozdaniem finansowym i opinią biegłego rewidenta.

Statut kasy może przewidywać powierzenie nadzoru nad kierowaniem bieżącą działalnością kasy prezesowi zarządu.

Zarząd spółdzielni prowadzi rejestr członków zawierający ich imiona i nazwiska oraz miejsce zamieszkania (w odniesieniu do członków będących osobami prawnymi – ich nazwę i siedzibę), wysokość zadeklarowanych i wniesionych udziałów, wysokość wniesionych wkładów, zmiany tych danych, datę przyjęcia w poczet członków kasy, datę wypowiedzenia członkostwa i jego ustania, a także inne dane przewidziane w statucie. Członek spółdzielni, jego małżonek i wierzyciel członka lub spółdzielni ma prawo przeglądać rejestr.

KOMISJA KREDYTOWA

W kasie działa w charakterze opiniodawczym, niebędąca organem kasy, komisja kredytowa.

Członkowie komisji kredytowej nie mogą być członkami rady nadzorczej albo zarządu.

Do zadań komisji kredytowej należy w szczególności przedstawianie zarządowi:

- 1) opinii w sprawie wniosków o udzielenie pożyczek i kredytów;
- 2) propozycji w przedmiocie wyboru zabezpieczenia pożyczek i kredytów;
- 3) propozycji warunków, na jakich można udzielić pożyczek i kredytów;
- 4) projektów wniosków w sprawie przedłużenia terminu spłaty pożyczek i kredytów oraz przymusowego ściągnięcia niespłaconych w terminie pożyczek i kredytów.

RADA NADZORCZA

Rada nadzorcza sprawuje kontrolę i nadzór nad działalnością kasy. Zgodnie z art. 35 § 1 pkt 2 ustawy Prawo spółdzielcze rada nadzorcza jest organem spółdzielni, a nie organem nadrzędnym⁶³. Rada nadzorcza składa się co najmniej z trzech członków wybranych stosownie do postanowień statutu kasy przez walne zgromadzenie.

⁶³ Rada nadzorcza z tego względu nie może być organem odwotawczym – por. wyrok Sądu Najwyższego – Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 czerwca 1989 r., sygn. II ARN 20/89.

„Rada nadzorcza sprawuje kontrolę i nadzór nad działalnością skok.”

Do rady nadzorczej mogą być wybierani wyłącznie członkowie spółdzielni. Jeżeli członkiem spółdzielni jest osoba prawna, do rady może być wybrana osoba fizyczna niebędąca członkiem spółdzielni, wskazana przez osobę prawną.

Kadencję rady określa statut kasy.

Przed upływem kadencji członek rady może zostać odwołany uchwałą walnego zgromadzenia podjętą większością 2/3 głosów członków.

Członkowi rady spółdzielni można wypowiedzieć umowę o pracę albo warunki pracy lub płacy tylko w wypadkach, w których Kodeks pracy dopuszcza dokonanie takiej czynności w stosunku do członka zakładowego organu związku zawodowego. Tę prawną zasadę stosuje się odpowiednio do członków rady nadzorczej świadczących pracę na innej podstawie niż umowa o pracę.

Do zakresu działania rady należy:

- 1) uchwalanie planów gospodarczych i programów działalności społecznej i kulturalnej;
- 2) podejmowanie uchwał w sprawie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych;
- 3) nadzór i kontrola działalności spółdzielni poprzez:
 - a) badanie okresowych sprawozdań oraz sprawozdań finansowych,
 - b) dokonywanie okresowych ocen wykonania przez spółdzielnię jej zadań gospodarczych, w szczególności uwzględnieniem przestrzegania przez spółdzielnię praw jej członków,
 - c) przeprowadzanie kontroli nad sposobem załatwiania przez zarząd wniosków organów spółdzielni i jej członków;
- 4) podejmowanie uchwał w sprawie nabycia i obciążenia nieruchomości oraz nabycia zakładu lub innej jednostki organizacyjnej;
- 5) podejmowanie uchwał w sprawie przystępowania do organizacji społecznych oraz występowania z nich;
- 6) zatwierdzanie struktury organizacyjnej spółdzielni;
- 7) rozpatrywanie skarg na działalność zarządu;
- 8) składanie walnemu zgromadzeniu sprawozdań zawierających w szczególności wyniki kontroli i ocenę sprawozdań finansowych;
- 9) podejmowanie uchwał w sprawach czynności prawnych dokonywanych pomiędzy spółdzielnią a członkiem zarządu lub dokonywanych przez spółdzielnię w interesie członka zarządu oraz reprezentowanie spółdzielni przy tych czynnościach; statut kasy może przewidywać, że do reprezentowania spółdzielni wystarczy dwóch członków rady przez nią upoważnionych;
- 10) podejmowanie uchwał w sprawach zawieszenia członka zarządu kasy.

Statut kasy może zastrzec do zakresu działania rady nadzorczej inne niż wyżej wymienione uprawnienia. Statut może także przewidywać przekazanie kompetencji rady nadzorczej walnemu zgromadzeniu. W przypadku przekazania na mocy statutu kompetencji rady nadzorczej walnemu zgromadzeniu można przyjąć dla rady nazwę komisji rewizyjnej. O tym, że uprawnienia rady nadzorczej, nawet przewidziane wyraźnie w art. 46 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze nie muszą

być bezwzględnie przypisane radzie nadzorczej świadczy art. 46 § 2 zdanie drugie ustawy Prawo spółdzielcze pozwalający w statucie przekazać do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia podejmowanie uchwał we wszystkich lub niektórych sprawach wymienionych w § 1 pkt 1, 3 oraz 5 tego artykułu⁶⁴.

Statut może przewidywać wybór przez radę nadzorczą jej prezydium z zadaniem organizowania pracy rady.

W celu wykonania swoich zadań rada nadzorcza może żądać od zarządu, członków i pracowników kasy wszelkich sprawozdań i wyjaśnień, przeglądać księgi i dokumenty oraz sprawdzać bezpośrednio stan majątku kasy.

Rada nadzorcza może podejmować uchwały jedynie w granicach swego działania. Przekroczenie tego zakresu oznacza naruszenie prawa, a uchwała podjęta niezgodnie z ustawą jest bezwzględnie nieważna (art. 58 § 1 k.c.)⁶⁵.

Członkowie rady nadzorczej oraz zarządu pełnią swoje funkcje nieodpłatnie. Przysługuje im jedynie zwrot prawidłowo udokumentowanych faktycznie poniesionych wydatków związanych z prowadzeniem spraw kasy. Jednakże statut kasy może przewidywać wynagrodzenie dla członków zarządu na podstawie stosunku pracy lub innego odrębnego stosunku prawnego pozostającego w związku z pełnioną funkcją (art. 19 ust. 2 u.s.k.o.k.).

Nie można być jednocześnie członkiem zarządu i przedstawicielem na zebranie przedstawicieli tej samej kasy. Nie można być jednocześnie członkiem rady nadzorczej i zarządu tej samej spółdzielni. W razie konieczności rada nadzorcza może wyznaczyć jednego lub kilku ze swoich członków do czasowego pełnienia funkcji członka (członków) zarządu.

Członkowie zarządu i rady nadzorczej nie mogą brać udziału w głosowaniu w sprawach wyłącznie ich dotyczących.

Członkowie rady nadzorczej i zarządu nie mogą zajmować się interesami konkurencyjnymi wobec spółdzielni, a w szczególności uczestniczyć jako wspólnicy lub członkowie władz przedsiębiorców prowadzących działalność konkurencyjną wobec spółdzielni. Naruszenie zakazu konkurencji stanowi podstawę odwołania członka rady lub zarządu oraz powoduje inne skutki prawne przewidziane w odrębnych przepisach.

W wypadku naruszenia przez członka rady nadzorczej zakazu konkurencji rada nadzorcza może podjąć uchwałę o zawieszeniu członka tego organu w pełnieniu czynności. Statut określa termin zwołania posiedzenia organu, który dokonał wyboru zawieszzonego członka rady. Organ ten rozstrzyga o uchyleniu zawieszenia bądź odwołaniu zawieszzonego członka rady.

⁶⁴ Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 12 grudnia 2012 r., sygn. III CSK 49/2012.

⁶⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4 grudnia 2008 r., sygn. I ACa 814/08, OSA 2010.

W skład rady nadzorczej nie mogą wchodzić osoby będące kierownikami bieżącej działalności gospodarczej kasy lub pełnomocnikami zarządu oraz osoby pozostające z członkami zarządu lub kierownikami bieżącej działalności gospodarczej kasy w związku małżeńskim albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej i w drugim stopniu linii bocznej.

CZYNNE I BIERNE PRAWO WYBORCZE CZŁONKA SKOK

„Członkiem kasy może być każda osoba fizyczna lub prawna spełniająca określone w statucie wymogi.”

Członkiem kasy może być każda osoba fizyczna⁶⁶ o pełnej zdolności do czynności prawnych, która odpowiada wymaganiom określonym w statucie, chyba że statut kasy stanowi inaczej. Kasa, będąca spółdzielnią – jako organ samodzielny i samorządny – ma prawo przyjąć ubiegającego się na członka, nie ma natomiast takiego obowiązku⁶⁷.

Statut kasy może określać wypadki, w których dopuszczalne jest członkostwo osób o ograniczonej zdolności do czynności prawnych lub niemających tej zdolności. Osoby takie nie mogą być członkami organów spółdzielni, tj. rady nadzorczej i zarządu. W walnym zgromadzeniu osoby o ograniczonej zdolności prawnej lub niemające tej zdolności biorą udział przez swoich przedstawicieli ustawowych. Jednym z podstawowych praw członka skok jest możliwość dokonywania wyboru osób wchodzących w skład organów skok oraz bycia wybranym (czynne i bierne prawo wyborcze).

Każdy z członków skok może brać udział w życiu swojej spółdzielni w takim stopniu, w jakim może i chce w nim uczestniczyć – to uczestnictwo stanowi uprawnienie członka skok. Jednakże w przypadku, w którym członek skok w ogóle nie uczestniczyłby w walnych zgromadzeniach mogłoby to stanowić podstawę do jego wykluczenia albo wykreślenia. Podstawą podjęcia uchwały o wykluczeniu albo wykreśleniu członka skok jest statut kasy, w którym takie przypadki powinny być szczegółowo opisane. Uchwałę w tym zakresie podejmuje rada nadzorcza albo walne zgromadzenie i informuje o tym członka w terminie dwóch tygodni od dnia podjęcia takiej uchwały. Ze względu na swą wagę taka uchwała musi mieć uzasadnienie, w którym przedstawia się motywy, jakimi kierował się organ spółdzielni uznając, że zachowanie członka wyczerpuje przesłanki wykluczenia albo wykreślenia określone w statucie.

Jeżeli organem właściwym w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka ze spółdzielni jest, zgodnie z postanowieniami statutu, rada nadzorcza, członek spółdzielni ma prawo:

- 1) odwołać się od uchwały o wykluczeniu albo wykreśleniu do walnego zgromadzenia, w terminie określonym w statucie, albo
- 2) zaskarżyć uchwałę rady nadzorczej do sądu w terminie sześciu tygodni od dnia doręczenia członkowi uchwały z uzasadnieniem.

⁶⁶ W broszurze pominięto zagadnienie członkostwa osób prawnych w skok.

⁶⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 czerwca 1996 r., sygn. I ACr 137/96.

Uczestnictwo członka kasy w wyborach może mieć charakter bezpośredni albo pośredni. Członek kasy bierze udział w podejmowaniu uchwał przez walne zgromadzenie bezpośrednio, natomiast w zebraniu przedstawicieli bierze udział pośrednio poprzez przedstawiciela wybranego na zebraniu członków. Przedstawiciel wybrany na zebraniu członków powinien otrzymać instrukcję głosowania i kierować się nią przy podejmowaniu przez zebranie przedstawicieli uchwał.

PRAWO DO PRZEGLĄDANIA PROTOKOŁÓW OBRAD ORGANÓW KASY I SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

Członek skok ma prawo, w czasie godzin otwarcia kasy, przeglądać protokoły sporządzane na walnym zgromadzeniu. Ma również prawo do sporządzania notatek z takiego przeglądu. Kasa nie ma jednak obowiązku przekazania członkowi odpisów protokołów.

„Członek skok ma prawo, w czasie godzin otwarcia kasy, przeglądać protokoły sporządzane na walnym zgromadzeniu. Ma również prawo do sporządzania notatek z takiego przeglądu.”

Członek kasy ma również prawo do przeglądania protokołów z posiedzeń rady nadzorczej oraz z posiedzeń zarządu.

Prawo członka do przeglądania protokołów nie powinno naruszać praw innych osób w zakresie np. prawa tych osób do ochrony ich danych osobowych⁶⁸.

Członek kasy ma prawo przeglądać sprawozdania finansowe sporządzane przez kasę, a także umowy zawierane przez kasę z osobami trzecimi, jednakże kasa może odmówić członkowi wglądu do umów zawieranych z osobami trzecimi, jeżeli naruszałoby to prawa tych osób lub jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że członek wykorzysta pozyskane informacje w celach sprzecznych z interesem kasy i przez to wyrządzi spółdzielni znaczną szkodę. Odmowa powinna być wyrażona na piśmie. Członek, któremu odmówiono wglądu do umów zawieranych przez kasę z osobami trzecimi, może złożyć wniosek do sądu rejestrowego o zobowiązanie kasy do udostępnienia tych umów. Wniosek należy złożyć w terminie siedmiu dni od dnia doręczenia członkowi pisemnej odmowy.

„Członek kasy ma prawo przeglądać sprawozdania finansowe sporządzane przez kasę, a także umowy zawierane przez kasę z osobami trzecimi.”

PRAWO DO ODWOŁYWANIA SIĘ W POSTĘPOWANIU WEWNĄTRZSPÓŁDZIELCZYM OD UCHWAŁ W SPRAWACH WYNIKAJĄCYCH ZE STOSUNKU CZŁONKOSTWA W KASIE

Statut kasy może stanowić, że w określonych sprawach pomiędzy członkiem a kasą, członkowi przysługuje prawo odwołania się od uchwały organu kasy do innego wskazanego w statucie organu w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym. W statucie kasy powinny zostać określone zasady

⁶⁸ Por. art. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, ze zm.).

„Statut kasy może stanowić, że w określonych sprawach pomiędzy członkiem a kasą, członkowi przysługuje prawo odwołania się od uchwały organu kasy do innego wskazanego w statucie organu w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym.”

i tryb postępowania wewnątrzspółdzielczego, a także terminy wniesienia i rozpatrzenia odwołania.

Pomimo tego, że statut kasy przewiduje postępowanie wewnątrzspółdzielcze, członek kasy może dochodzić swych praw na drodze sądowej. Członkowi spółdzielni, w przypadku kwestionowania uchwały organu kasy, przysługuje uprawnienie do wystąpienia z trzema roszczeniami: o uchylenie uchwały, o ustalenie nieważności uchwały oraz o ustalenie nieistnienia uchwały⁶⁹.

W wypadku zaskarżenia przez członka uchwały organu kasy w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym i sądowym, postępowanie wewnątrzspółdzielcze ulega umorzeniu.

Statut kasy może stanowić, że członkowi przysługuje w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym prawo odwołania się:

- 1) od uchwały zarządu – do rady nadzorczej;
- 2) od uchwały rady nadzorczej – do walnego zgromadzenia.

Członkowi przysługuje prawo odwołania się tylko do jednego organu kasy i może być wniesione w terminie określonym w statucie kasy. Od niektórych uchwał organów kasy członkowi przysługuje prawo odwołania się lub prawo zaskarżenia do sądu nawet po ustaniu członkostwa.

W statucie kasy powinny znaleźć się postanowienia dotyczące terminów rozpatrzenia przez odpowiednie organy kasy odwołania członka od uchwał innych organów skok. Odwołanie członka kasy powinno być rozpatrywane na najbliższym posiedzeniu organu, do którego skierowano odwołanie.

„Zaskarżenie uchwały walnego zgromadzenia w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka przysługuje wyłącznie członkowi wykluczonemu albo wykreślonemu.”

Zaskarżenie uchwały walnego zgromadzenia w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka przysługuje wyłącznie członkowi wykluczonemu albo wykreślonemu. Zgodnie z ustawą Prawo spółdzielcze organ skok, do którego kompetencji należy podejmowanie uchwał w sprawie wykluczenia albo wykreślenia, ma obowiązek wysłuchać zainteresowanego członka spółdzielni.

Oczywistym przy tym jest, że obowiązek ten nie może być uważany za bezwzględnie wiążący, niezależnie od okoliczności związanych z wysłuchaniem zainteresowanego członka spółdzielni. Przepis ten należy bowiem rozumieć tak, że organ spółdzielni ma obowiązek stworzenia zainteresowanemu członkowi możliwości wypowiedzenia się w sprawie wykreślenia czy wykluczenia⁷⁰.

⁶⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 28 stycznia 2011 r., sygn. I ACa 1125/2010.

⁷⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 kwietnia 2009 r., sygn. I ACa 151/2009.

Członek kasy może zaskarżyć uchwałę poprzez wniesienie powództwa w terminach:

- 1) 6 tygodni od dnia doręczenia członkowi uchwały z uzasadnieniem w sposób wskazany w statucie, w przypadku podjęcia uchwały przez radę nadzorczą w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka. Jednakże termin ten dotyczy powództwa w sprawie o uchylenie uchwały. W przypadku powództwa o ustalenie nieważności uchwały i powództwa o ustalenie nieistnienia uchwały należy przyjąć, że powództwa te mogą być wniesione w każdym czasie⁷¹;
- 2) 6 tygodni od chwili ustania zawieszenia, tj. dnia odbycia zgromadzenia organu odwoławczego, a jeżeli odwołujący się członek spółdzielni był nieobecny na zebraniu wskutek jego wadliwego zwołania – w ciągu 6 tygodni od dnia powzięcia wiadomości przez tego członka o uchwale (jeżeli członek odwołał się, zgodnie z postanowieniami statutu od uchwały organu skok do innego wskazanego w statucie organu bieg przedawnienia i terminów zawitych ulega zawieszeniu do dnia zakończenia tego postępowania, jednakże przez okres nie dłuższy niż rok od dnia, w którym organ odwoławczy powinien rozpatrzyć odwołanie);
- 3) 6 tygodni w przypadku powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia od dnia odbycia walnego zgromadzenia, jeżeli powództwo wnosi członek, który nie był obecny na zgromadzeniu na skutek wadliwego zwołania – w ciągu 6 tygodni od dnia powzięcia wiadomości przez tego członka o uchwale, nie później jednak niż przed upływem roku od dnia odbycia walnego zgromadzenia;
- 4) w każdym czasie, w przypadku wniesienia powództwa o ustalenie nieważności uchwały organu skok ze względu na jej sprzeczność z prawem.

Właściwym rzeczowo sądem do wniesienia powództwa, zgodnie z art. 17 pkt 4² Kodeksu postępowania cywilnego, jest sąd okręgowy.

Opłata sądowa wynosi 200 zł od każdej zaskarżonej uchwały, niezależnie od wartości przedmiotu sporu w sprawach majątkowych (art. 27 pkt 8-8b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; tj. Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, z późn. zm.).

⁷¹ Por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2006 r., sygn. II CSK 71/2006.

SŁOWNICZEK

Spółdzielnia – dobrowolne zrzeszenie nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą, przy czym majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków; spółdzielnia może także prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska.

Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe – działające w formie spółdzielni instytucje, niebędące bankami, wykonujące na podstawie ustawy niektóre czynności zastrzeżone dla banków; celem kas jest gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia.

Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa (Kasa Krajowa) – spółdzielnia osób prawnych, w której zrzeszają się obowiązkowo wszystkie spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe; zgodnie z ustawą o skok Kasa Krajowa prowadzi działalność wyłącznie na rzecz swoich członków (poszczególnych kas); celem działalności Kasy Krajowej jest zapewnienie stabilności finansowej kas, a w szczególności udzielanie kasom wsparcia finansowego ze środków funduszu stabilizacyjnego, Kasa Krajowa sprawuje także kontrolę kas w zakresie zgodności ich działalności z przepisami prawa oraz prawdziwości prowadzonej gospodarki finansowej.

WOCCU (World Council Of Credit Unions) – Światowa Rada Związków Kredytowych – ogólnoświatowa organizacja z siedzibą w Stanach Zjednoczonych, zrzeszająca związki spółdzielni oszczędnościowo-kredytowych poszczególnych krajów z różnych regionów świata; członkiem WOCCU jest także Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa.

Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) – państwowy organ nadzoru, sprawujący nadzór nad sektorem bankowym, rynkiem kapitałowym, ubezpieczeniowym i emerytalnym, nad instytucjami płatniczymi i biurami usług płatniczych oraz (od października 2012 r.) nad spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi i Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową; celem nadzoru nad rynkiem finansowym jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania tego rynku, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości, zaufania do rynku finansowego, a także zapewnienie ochrony interesów uczestników tego rynku.

Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG) – powołany do życia przez ustawę z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 711, z późn. zm.). Fundusz jest instytucją gwarantującą środki pieniężne zgromadzone w bankach oraz spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz zarządzającą systemem gwarantowania depozytów w Polsce.

Europejski Obszar Gospodarczy (EOG) – strefa wolnego handlu i wspólny rynek, ustanowione na podstawie Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym zawartego w Porto w dniu 2 maja 1992 r., obejmujące państwa Unii Europejskiej oraz Republikę Islandii, Królestwo Norwegii oraz Księstwo Lichtensteinu.

Komisja Nadzoru Finansowego
Pl. Powstańców Warszawy 1
Skr. poczt. nr 419, 00-950 Warszawa 1
Tel. (+48) 22 262 50 00
Fax (+48) 22 262 51 11
knf@knf.gov.pl
www.knf.gov.pl

ISBN 978-83-63380-21-2